

**ҚУАТБЕКОВ НҰРЛАН ӘБДІМҰСАҰЛЫ
ҚУАТБЕКОВА РАБИҒА ӘБДІМҰСАҚЫЗЫ
ҚУАТБЕКОВА РОЗА ӘБДІМҰСАҚЫЗЫ**

БІЛІМ МЕН ІЗГІЛІК ЖОЛЫНДАҒЫ ҒҰМЫР

ШЫМКЕНТ, 2026 ж.

ӘОЖ 74.03
КБЖ 84 (5-Қаз)-6
К81

Бекіткен және баспадан шығаруға ұсынған
Академик Ә.Қуатбеков атындағы Халықтар достығы университеті Ғылыми
кеңес (Хаттама №12.06.2026ж.)

Кітап университет құрылтайшысы, химия ғылымдарының кандидаты,
профессор Қуатбекова Кәрамат Пердешқызының қолдауымен жарық көріп
отыр.

Пікір жазғандар:

Құлбек Ергөбек – филология ғылымдарының докторы, профессор
Сәрсенұлы

Ташқараев Рахматулла – химия ғылымдарының докторы, профессор
Абдуллаевич

Елтаев Әбдімәлік – педагогика ғылымдарының кандидаты,
Жайылмысұлы профессор

К81 Қуатбеков Н.Ә., Қуатбекова Р.Ә., Қуатбекова Р.Ә. «Білім мен ізгілік
жолындағы ғұмыр» кітабы. Шымкент: «Әлем» баспаханасы, 2026ж. –
103 б.

ISBN 9965-983-05-4

Бұл кітапта Қуатбековтану пәнінің білім беру бағдарламаларына енгізілуіне байланысты Әбдімұса Мұратұлының өз күнделігінен алынған естеліктер, өмірі, білім саласына сіңірген жарқын істерін қалыптастырудағы басшылық қызметтері, халықаралық байланысты, достықты нығайту жолындағы еңбектері, қайырымдылық істері, ұрпақ сабақтастығы қамтылған. Университет білім алушыларына, магистранттарға, докторанттарға, педагогика, химия саласын зерттеушілерге арналған еңбек.

ӘОЖ 74.03
КБЖ 84 (5-Қаз)-6

ISBN 9965-983-05-4

І СӨЗ

Ұлтымызда ежелден қалыптасқан, атадан балаға мирас болып келе жатқан тәрбиелік үлгі-өнегені жаңа ғасырға жеткізу – ұрпақтың парызы. Соның негізінде теміржолшы, Еңбек Қызыл ту орденінің иегері болған Мұрат Қуатбеков әулетінің абыройын асқақтатып, ғылыми жаңалығымен әлемді мойындатқан ғалым, республикаға «Мерейлі отбасы», «Ғалымдар отбасы» ретінде танылған Қуатбеков Әбдімұса Мұратұлының білім, ғылым, тәрбие саласын дамытуда атқарған қызметін, қайырымдылық істерін жастарға өнеге ретінде таныту. Ұрпаққа қалған із, ұлтқа арналған ғұмыр ғана өлшеусіз, ғылым, білім, асыл ой болатындығын көрсету. «Жақсының жақсылығын айт, нұры тасысын» дейді халық даналығы. Әбдімұса Мұратұлы ұлағатты ұстаз, көрнекті ғалым, білікті басшы еді. Оның іскерлік, ұйымдастырушылық, басшылық қабілеті, адамгершілік қасиеті, қандай ортада да болсын өзін-өзі ұстауы, адамдармен мәмілесі, жеке басының үлгі-өнегесі өзінен кейінгілерге өмір сабақтарындай ерекше тағылым танытатын. Ол кісі басшы ретінде оқытушы-профессорлармен, білім алушылармен, ата-аналармен ашық форматта, еркін сөйлесетін. Әсіресе балалар үйінен келген, ата-анасынан айырылған, ерекше білім беруді қажет ететін білім алушыларды өзіне жақын тартып, «айналайын, қарағым, қалқам»-деп, ұстаздық жүрекпен әкелік мейірім көрсететін. Көздері жәудіреп, мейірім іздеген әрбір баланың панасы еді. Олар қандай жағдай болғанда да университет басшысы ретінде емес, өздерінің жүректеріне жылу ұялатқан ең жақын жан ретінде Әбдімұса Мұратұлына сенді. Сенімдеріне селкем түсірмей, оларды қанаттандырып, үйлі болуларына, аяқтарынан тік тұрғанша көмектесіп, олардың жағдайын тікелей өзі қадағалап отыратын. Адамның ең жақсысы – басқаларға пайдалы болғаны, ал амалдардың ішіндегі Аллаға ең сүйіктісі – адамдардың жүрегіне

қуаныш сыйлау,-деп дана халқымыз текке айтпаған екен. Ол университетті қастерлі орын деп бағалап, көздің қарашығындай сақтауға үйретті. Оқу орнының аудиториясындағы мыңдаған жас буынның көкірегіне жарық беріп, жан жылуын да соларға төкті. Ол туған жеріне, ондағы халқына жаны ашитын, елінің мүддесін ойлайтын азамат болатын. Сіздің туған жеріңізденмін деп, жағдайын айтып келген әрбір жанға шама-шарқы келгенінше көмек беретін. Оқу орнын басқарған жылдарында санға емес сапаға жұмыс жасаған тұлға. Осында білім алған жастар толық жұмыспен қамтылып, қызмет атқарса ғана еңбегіміздің нәтижесі, ата-аналар сенімінің ақталғаны деп қарайтын. Ол болашағынан үлкен үміт күткен, алдын болжай білген стратег басшы болды. «Ел – бүгіншіл, менікі – ертеңгі үшін»-деп Ахмет Байтұрсынұлы айтқандай, өзі негізін қалаған оқу орнының келешегі үшін аянбай қызмет етіп, болашағы жарқын болатындығына сенген тұлға екенін өмір шындығы айқын көрсетті. Бүгінгі жеткен жетістік, яғни 27 жылдық тарихы бар оқу орнының қарқынды дамуы. «Жақсының аты өлмейді, ғалымның хаты өлмейді»-деген сөздер Әбдімұса Мұратұлына арналғандай. Қазіргі қоғамда тұлғатану бағытындағы еңбектердің маңызы ерекше. Өйткені, белгілі бір тұлғаның өмір жолы, ғылыми мұрасы, қоғамдық қызметі кейінгі ұрпаққа үлгі болып, ұлттық құндылықтардың сақталуына ықпал етеді. Осы тұрғыдан алғанда «Білім мен ізгілік жолындағы ғұмыр» атты кітаптың жазылуы - Әбдімұса Мұратұлының өмірін, қызметін, білім саласына сіңірген еңбектерін, қайырымдылық істерін, ғалымдар династиясын қалыптастыру жолын жүйелі түрде зерттеп, ғылыми тұрғыда таныстыруға бағытталған маңызды еңбек. Бұл кітаптың негізгі мақсаты – Қуатбековтің өмір жолын, ғылыми-педагогикалық қызметін, қоғамдағы орнын жан-жақты көрсетіп, білім алушыларға таныстыру. Бұл – жас ұрпаққа еңбекқорлықтың, білімге, ғылымға ұмтылудың және қайырымдылық істердің жарқын көшбасшысы болу, оны ұрпаққа дәріптеу жолдарының жарқын үлгісі. Әрбір елдің, әрбір өңірдің тарихында туған жерінің дамуына үлес қосқан, халқының

абыройын асқақтатқан тұлғалар болады. Сондай тұлғалардың бірі – Әбдімұса Мұратұлы. Ол өз еңбегімен, білім-білігімен және адамгершілігімен елге үлгі болып, туған жерінің мақтанышына айналған азамат. Оны құрметтеу және еңбегін дәріптеу – біздің міндетіміз. Ол білім және ғылым жолында үлкен жетістіктерге жеткен, Арыс қаласының атын әлемге танытқан тұлға. Оның еңбегін танып-білу арқылы жастарымыз елге қызмет етудің маңызын түсінеді. Бұл – ұрпақ тәрбиесінде ерекше мәнге ие. Ғалымның зерттеулері, ғылыми мақалалары, еңбектері химия саласының дамуына өз үлесін қосты. Сол себепті «Білім мен ізгілік жолындағы ғұмыр» еңбегінде оның білім мен ізгілік жолындағы жарқын істері көрсетілді. Қуатбековтің қоғамдық қызметін таныту, күнделікті өмірге белсенді араласқан, білім мен ғылымды дамытуға үлес қосқан еңбегін дәріптеу – ұлттық сананы қалыптастырудың маңызды тетіктерінің бірі. Сонымен қатар, жас ұрпақты ғылымға, білімге және рухани құндылықтарға баулу. Сондықтан «Білім мен ізгілік жолындағы ғұмыр» еңбегі тек ғылыми зерттеу ғана емес, тәрбиелік мәні бар еңбек ретінде де бағаланады. Ең алдымен, бұл кітап жастарға үлкен мотивация береді. Жастар – қоғамның болашағы. Олардың өмірге деген көзқарасы, мақсаттары мен армандары көбіне оқыған кітаптары мен алған тәрбиесіне байланысты қалыптасады. «Білім мен ізгілік жолындағы ғұмыр» кітабы жастарды өзіне сенуге, еңбектенуге және үлкен мақсаттар қоюға шақырады. Осындай идеялар болашақта елдің дамуына үлес қосатын білімді әрі жігерлі азаматтардың қалыптасуына ықпал етеді.

ӘБДІМҰСА МҰРАТҰЛЫНЫҢ ТУҒАН ЖЕРІ

Тамыры тарихтың терең қойнауларына бойлайтын түркі халықтары әлемінің қалыптасу және жаһанға таралу үдерісінде бүгіндері Қазақстан Республикасы атауымен шаңырақ көтеріп отырған ел қоныстанған байтақ

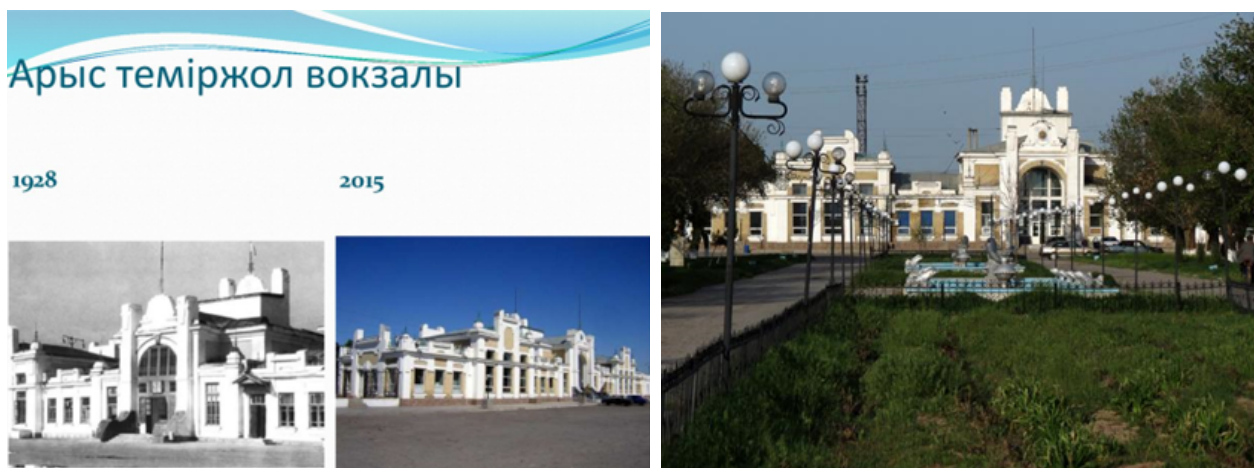

кеңістіктің, соның ішінде Сырдарияның орта ағысы мен Арыс өзені аралығын алып жатқан алқаптың маңызы зор, бағасы бөлек. Себебі, сақ дәуірінен ғұн кезеңіне, қаңлыдан көк түрікке ұласқан, Алтын Ордадан Қазақ хандығына жалғасқан қандас халықтардың қайталанбас көркем, мәйекті мәдениеті осы өңірде жасалды. Арыс өңірі ертеде Қазақ қырған, ал Арыс өзені Үржі деп аталыпты деген деректер де бар. Арыс ұғымы мен атауының ерте замандардан бері қарай ру мен жер-су атауларын құрап келгенін аңғартады. Арыс қаласының алып өлкесінің көне тарихы, тарих қойнауының тереңінде жатыр.

Археологтардың қазба жұмыстарына сүйенсек, біздің дәуірімізге дейінгі IV-III ғасырларда Арыс өзенінің сағасында оғыз,

қыпшақ, қаңлы, дулат, найман, қоңырат және басқа да тайпалар мекендеген. Олар мал өсірумен қатар, үйлестірілген суландыру жүйелерін жасап, диқаншылықпен, жер өңдеумен, қолөнермен, сауда-саттықпен де айналысқан. Өлкенің бай тарихына сүйенетін болсақ, аумақта 3000-ға жуық қорғандар орналасқан. Біздің эрамыздағы I-VIII ғасырларда жергілікті жерлерде қалалар мен қалашықтар салынған, шапқыншылық кезінде қалашықтар бұзылып қайта жаңғыртып салынып отырған. Қазіргі таңда қалашықтардың қалдығы археологтардың жүргізген қазба жұмыстарына сәйкес тарихи архитектуралық ескерткіштер ретінде қаралады. Қазақ даласының халқы ұзақ жылдар бойы жоңғар шапқыншылығынан азап шекті. Шапқыншылықтың кесірінен қазақ халқының ханы Абылай орыстың патшасынан көмек сұрауға мәжбүр болды. XVIII ғасырдың аяғында қазақ даласында Ресей патшасының өкілдері келе бастады, олардың мақсаты жоңғар шапқыншылығынан қорғау еді. Осы жағдай Ресеймен экономикалық, сауда-саттық қатынасты жақсартып, одан әрі қарай теміржол құрылыс жұмыстарының басталуына үлкен себеп болды.

Кең байтақ қазақ жерінің әр өңірі мен елді мекендерінің өз тарихы, халқының тұрмыс тіршілігінің өсу, өрлеу кезеңдері алмасып отырады. Қазақстан аймақтарында темір жол құрылыс-тары XIX ғасырдың ақыры мен XX ғасырдың басында салына бастады. Арыс өңірінің тарихи бет-бейнесін ашуда, қаламыздың бой көрсетуіне себепші болған темір жол торабын айтуға болады. 1900-1906 жылдары Арыста әкімшілік-қоғамдық

орталық құрылды. Оның құрамында вокзал, темір жол, әкімшілік, аурухана ғимараты, қызметкерлер үшін тұрғын үйлер болды. Өңірдегі тұратын халықтар жол бойында, әр түрлі құрылыс орындарында істеп осындағы жұмысшылармен қоян-қолтық араласа бастады. Өткен ғасырдың басында (1900 ж.) Орынбор-Ташкент теміржолы жүргізілді. Ал, 1904 жылы Арыс стансасы салынды. Арыс станса-сында жұмыс істейтін жұмысшылардың балалары білім алуы үшін 1922 жылы алғашқы мектеп ашылды. Сол жылдары Түрксіб құрылысымен қатар Арыс қаласында үлкен болашағы зор өндірістер қолға алынды. Алғаш рет 1928 жылы 17 қаңтарда Арыс ауылына жақын ауылдар мен осы ауыл халқының базасында Арыс ауданы құрылды. XX ғасырдың бас кезінде қазақ даласына отарбаны сүйретіп теміржол келді, отаршыл Ресей империясы Орта Азияны түбегейлі бағындыру үшін елдегі саяси-әлеуметтік жағдайды, экономикалық ахуалды мықтап бақылауда ұстауды көздеп шойынжол салды. Азияға барар қақпаны тоғыз жолдың торабы саналатын Арыс қаласында тұрғызды, одан әрі Азияның кіндік қаласының бірі Ташкентке ұмтылды. Кейінгі кеңес қоғамы қарт Азияны байлығы тұнып тұрған орманды Сібірмен байланыстыру үшін атақты Түрксіб (Түркістан-Сібір) темір жолын салды. Осылайша оңтүстік өлкесіндегі кішкене ғана Арыс қаласы теміржолшылардың отанына айналды. Арысқа дейін, немесе Арыстан кейін орналасқан бейбіт қазақ ауылдары енді мал өсіру кәсібі, егіншілік қана емес, қолдарына сүймен, балға ұстап, шойынжол жағалайтын кәсіпке көше бастады. Осындай Арыстың елі намыстың елі болған жердің шығу тарихы, қалыптасуы, даму жолы қандай күрделі болса, ол мекенде туылған тұлғалардың да мықтылығын тарих дәлелдеген. Қазақ халқы қаншама қиындықты бастан өткізіп, енді-енді тыныстап келе жатқанда Ұлы Отан соғысы басталды. Арыс аймағынан отан қорғауға аттанған жауынгерлер ерліктің қайталанбас сәттерін көрсетіп, көбі ордендермен, медальдармен марапатталып, Кеңес Одағының батырлары атанды. Арыс қаласындағы балалар үйінің тәрбиелену-шісі Бейсен Сейтенұлы

Онтаев, Берген Исаханов, Садық Исмаилов, Иван Журба, Нағи Илиясовтар Кеңес Одағының батыры. «Тоғыз жолдың торабы», «Орта Азия қақпасы» атанған Арыс жерінен темір жол саласындағы ерен еңбектері үшін Социалистік Еңбек ері атағымен Әуезхан Салықбаев, Әбдуәлі Балғынбаев, Сырлыбек Байжанов, Көпжан Мұхамеджанов, Задария совхозының өсіп өркендеуіне, республика деңгейінде айрықша танылуы жолында еңбек еткен Боранбек Шүкірбеков аталарымыз баршамыздың мақтанышымыз. Ғылымдағы еңбегі ерен Төлеген Тәжібаев, Бейсенбай Кенжебаев, Тұрмахан Орынбаев, Мұрат Жұрынов, Әбдімұса Қуатбеков, Әліқұл Қабылбеков, Өскен Мәдиев сынды ғұлама оқымыстыларға ғұмыр сыйлаған өлке. Ең аяғы халық емшілері «жусандар ханымы» деп атаған дерменесінің өзі таңды таңға ұрып жыр етуге тұрарлық. Бұл шөптің емдік қасиеттері ертеден белгілі болған. Ибн Синаның (Авиценна) рецептерінде жусан майы, ерітіндісі, сығындысы және дермененің жасыл боткасы көптеген науқастарға қарсы күресетін дәрі ретінде ұсынылған. Заманауи медицина ғылымы оның ақиқаттығына көз жеткізді. Одаққа белгілі болған, экономикасы өркендеген, халқының әл-ауқаты өскен Арыс ауданына Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің шешімімен 1956 жылдың 31 шілдесінде Арыс облыстық бағыныштағы қала статусына ие болды. Тарихы байтақ даланы көктей өткен темір жолмен бірге жазылған Арыстың кешегісі қандай күрделі де мәнді болса, болашағы баянды да сәнді.

ТЕКТІЛІК АТА-БАБАМНАН БАСТАУ АЛҒАН

Тектілік – адамның қанымен, тәрбиесімен және рухани болмысымен берілетін асыл қасиеттердің жиынтығы. Ол тек ата-бабаны білу емес, ар-ұятты биік ұстау, адамгершілік, кішіпейілділік және ұлттық құндылықтарды қастерлеу арқылы көрінеді. Текті адам өзінің іс-әрекетімен ұрпағына үлгі болып, рухының тазалығын сақтайды. Тектілік қазақ дүниетанымында ерекше орын алады. Бұл ұғым «Жеті атасын білмеген жетесіз» деген қағидамен тығыз байланысты, себебі тектілік адамның шығу тегі мен тәрбиесін айқындайды. Текті адам өз әрекетіне жауапкершілікпен қарайды, айналасына жақсылық нұрын шашып, қарапайымдылығымен ерекшеленеді. Ата-бабаларымыз «Тектілік – қанмен, тәрбие – жанмен келеді»-дейді. Тек – бұл қанмен келетін қасиет қана емес, сонымен қатар, адамның өз өмірінде қалыптастыратын рухани биіктігі. Тектілік феномені – тарихи-этнографиялық тұрғыдан ұлттың рухани мәдениетінің, даналығының көрінісі. Текті ұрпақ – ұлттың болашағы, сондықтан оны тәрбиелеудің жауапкершілігі үлкен. Ұлы Абайдың «Мұздан тайсаң да Алла берген жолдан тайма, құздан тайсаң да әкең мен анаң берген тәрбиеден тайма»- деген сөзінің астарына үңілсеңіз, қаншама мән-мағына бар. Сондықтан ата-анамыздан берілген тектілікті сақтау үшін, тектінің ұрпағы болып қалу үшін бойымызға жинаған тәрбиені ұрпақтан-ұрпаққа жеткізе білсек деген үлкен үміт пен арманның жетегінде келеміз. Қиналсам да өз тегімді сақтап қалу үшін еңбек етіп, өз әлемімді өзім жасап, ұрпағыма үлгі болар жол, өнеге болар із қалдырсам деп алға қарай нық сеніммен қадам жасадым.

Жастайымнан ата-анам жеті атамды біліп өсуге тәрбиеледі. Әкем: Түп тамырыңның қайдан бастау алып, қайда жалғасатынын біліп жүр дейтін. Ата-тегім орта жүз Қоңыраттан, оның ішінде Байлар-Жандардың Қара атасынан тараған ұрпақпыз. Шежіреге кеңінен тоқталмай-ақ қояйын. Біздің ата-бабамыз туралы «Қоңырат: Байлар-Жандардың Қара Ата шежіресі» атты кітабы жарық көрген.

Сонда барлығы кеңінен талданған. Менің бабам Әйменбетұлы Түмен Мырза. Ол Қожа Ахмет Ясауи кесенесі және оның айналасына жерленгендер тізімінде «Игі жақсылар» қатарынан орын алған азамат. Бабаларымнан берілген тектілікті ұрпақтарыма жалғадым. Мен, өз міндетімді абыроймен атқардым деп ойлаймын. Өз ойымды Бекасыл әулиенің тектілік туралы айтқан мына өлең жолдарымен аяқтаймын.

Текіден текті туады,

Тектілік тұқым қуады.

Тектілердің тұяғы,

Таңдайды құз – қияны.

Шын тектілер халқы үшін,

Өлімге басын қияды.

Жақсы, жаман деместен,

Жанына жұртын жияды - деген екен. Осы айтылған ойлардың

астарында ұ
Мен ата-баба
жалғар, ізімд

**Қожа Ахмет Ясауи кесенесі және оның айналасына
жерленгендер тізімі**

Х. Игі жақсылар – 31 (отыз бір)

- 1.Тоқтамыс ... - 1543-44 жж.
- 2.Белгісіз адамның тасы - 900 деген жазу ғана сақталған, ол бізше 1595 ж. сәйкес
- 3.Жаппас Бекен мырза Тұрсынбайұлы - 1588- 1598 жж.
- 4.Қырықмылтық Шобан Жаманқұлұлы - 1701-1773 жж.
- 5.Жаппас Қоныс Тәңірбергенұлы

6.Түмен мырза Әйменбетұлы

- 7.Шаншар Жарылқап Тілеукеұлы - XVII - XVIII ғғ.
- 8.Арғын Күлік, Айбасбай
- 9.Арғын Айдабол, Ақпанбай
- 10.Найман Алдаберген – Тілеулі мыңбасының әкесі
- 11.Арғын, Қаракесек Байдәулет Құдайбердіұлы - XVII-XVIII ғғ.
- 12.Кіші жүз... Ахмет Пайзуллаұлы - 1866-67 жж.
- 13.Маңғытай Құттыбайұлы Тоғызбай баба - XVIII-XIX ғғ.
- 14.Арғын Махамбет - 1897 ж.
- 15.Көшек Тәтімырзаұлы
- 16.Байкісі Тәтімырзаұлы
- 17.Жанкісі Тәтімырзаұлы
- 18.Қонысбайұлы Құрбан (Құлса Құлбайұлы) руы Жабай - 1874-1875 жж.
- 19.Тәджір ұлы (ибн Таджир)
- 20.Арғын Жапар ... Мұрат ... - 1897-1898 жж. қайтыс болған.
- 21.Арғын Қамбар Тәліпбайұлы - 1897-1898 жж.
- 22.Биған (Спан) мырза Құрасбайұлы - XIX ғ. аяғы
- 23.Найман Бекболат Күшетқалиұлы - (XIX ғ. аяғы)
- 24.Арғын Жұман Сармантайұлы - XIX ғ.
- 25.Арғын Ерназар Сармантайұлы - XIX ғ.
- 26.Арғын Алда Сармантайұлы – XIX ғ.
- 27.Арғын Қойшыбай Жұманұлы - XIX ғ.
- 28.Арғын, тоқа Байғозы Жанкелдібиұлы
- 29.Қоңырат, Байлар-Жандар Мама әулие XVIII ғ.
- 30.Арғын, Сүйіндік-Қаржас Азынабай Ақмырзаұлы (туылған жылы белгісіз -1838 жылы қайтыс болған)
- 31.Арғын, Қуандық, Тоқа Тәңірбергенұлы Қорыспай (туылған жылы белгісіз -1833 жылы қайтыс болған)

Әбдімұса Мұратұлы 16.07.2015 жс.

ӨМІР ЖОЛЫ МЕН ҚЫЗМЕТІ

Күллі қазақ жұртына Шәмшінің әнімен танылған Арыс өзенінің сол жақ жағасында Арыс қаласы бар. Тамырын тереңге жайған қала – тоғыз жолдың торабы болған теміржолшылар ордасы. Осындай киелі қалада, береке-бірлігі жарасқан теміржолшы Қуатбеков Мұраттың отбасында, қалың қазақтың мәртебесін асқақтатып жүрген дара тұлға Әбдімұса Мұратұлы Қуатбеков 1942 жылдың 4 маусымында дүниеге келген. Ол 1966 жылы В.И.Ленин атындағы

Ташкент мемлекеттік университетін химия пәнінің мұғалімі мамандығы бойынша аяқтаған. Еңбек және ғылыми жолын 1966 жылы Қазақ химия – технологиялық институтының физикалық және колоидтық химия кафедрасының оқытушысы қызметінен бастап, үнемі ізденіс жолында жүрді. Теориялық білімін ғылыммен ұштастырған ол 1968 жылы ҚазССР-і ғылым Академиясының Химия ғылымдары институтының аспирантурасын бітіріп, 1971 жылы кандидаттық диссертациясын сәтті қорғап, химия ғылымдарының кандидаты дәрежесіне ие болады. 1995 жылы Мәскеу қаласында И.М.Губкин атындағы мұнай және газ өндіру мемлекеттік Академиясына қарасты арнаулы ғылыми кеңесте докторлық диссертациясын қорғаған. 1966-1996 жылдар аралығында мемлекеттік жоғары оқу орындарында (Қазақ химия – технологиялық институтында, Қарағанды политехникалық

институтының Жезқазған филиалында, Жамбыл жеңіл және тамақ өнеркәсібі технологиялық институтында) ассистент, оқытушы, кафедра меңгерушісі, декан, 1996-2000 жылдары Оңтүстік Қазақстан аймақаралық «Қайнар» университетінің ректоры, 2000-2005 жылдары Қазақ-Өзбек инженерлік-гумманитарлық университетінің ректоры, 2005-2018 жылдары Қазақстан Халықтар достығы университетінің президенті қызметтерін аса жауапкершілікпен, абыроймен атқарған.

Қай қызметте болмасын Әбдімұса Мұратұлы іскерлігімен, қайырымдылығымен, ұйымдастыру қабілетінің биіктігімен, талапшылдығымен көріне білді. Жоғары оқу орындарын басқарғанда материалдық-техникалық базасын жақсартуға, ұлттық кадрлардың сапасын жетілдіруге, білім берудің әлемдік талаптарға сай ұйымдастырылуына, студенттер мен магистранттардың әлеуметтік жағдайына, балалар үйінде тәрбиеленген балалардың жоғары білімді азамат болуына баса мән берді.

Он бес монография, сексеннен аса оқу және оқу-әдістемелік құралдарын, сегіз жүзден астам ғылыми мақала жазып, 5 инновациялық патенттің иегері атанып, докторлық, кандидаттық, магистрлік диссертацияларға жетекшілік жасап, Қазақстан ғылымының өркендеуіне өзіндік үлес қосты. Ғылыми еңбектері Егеменді елдің магистранттарының, докторанттарының, алыс-жақын шетелдік ізденуші мамандардың кәдесіне жарайтынына кәміл сенеміз.

Әбдімұса Мұратұлы әділетті басшы, адал дос, білікті маман. Сондықтан ол республика, облыс халқының алдында, жоғары оқу орындары басшыларының арасында аса зор беделге ие болды.

Қызметті қоғамдық жұмыстармен ұштастыра отырып, еліміздің алдында тұрған күрделі мәселелердің оң шешімін табуына септігін тигізді.

«Нұр Отан» Халықтық демократиялық партиясының мүшесі, Қазақ Ұлттық Жаратылыстану ғылымдары Академиясы Оңтүстік Қазақстан филиалының төрағасы қызметін атқара жүріп, ол Қазақстанның бірлік пен ынтымақтастық арнада өркендеуіне мол

үлес қосты. Екі елдің арасына білім мен ғылымның іргесі мықты алтын көпірін де салды. Ол Қазақ-Өзбек инженерлі-гуманитарлық университетінің негізін қалады.

Әбдімұса Мұратұлының халқына, ғылымға сіңірген еңбектері еленіп, Қазақстан Республикасы Ұлттық Жаратылыстану Ғылымдары Академиясының және Нью-Йорк Ғылым Академиясының академигі, химия ғылымдарының докторы, профессор, П.Капица атындағы Халықаралық сыйлықтың лауреаты, «Қазақстан Республикасы Білім беру ісінің құрметті қызметкері», республикалық «Лучшие люди» атты қаһармандар энциклопедиясының Құрмет белгісімен, Халықаралық Сократ Комитетінің «Ғылымдағы тұлға», сонымен қатар «XXI ғасырдың Әлемдік ғылымға қосқан зор үлесі үшін» медальдарымен, Өзбек ұлты қауымдастығының «Дустлик» медалімен, Қазақстан Республикасы білім саласы қызметкерлері кәсіподағының Төс белгісімен, Халықаралық Сократ Комитеті Еуропалық бизнес ассамблеясының «The Name in Science» жүлдесімен, Қазақстан халқы Ассамблеясының «Қоғамдық бірлік» алтын медалімен және А.Нобель атындағы медалімен, «ОҚО сіңірген еңбегі үшін» медалімен, Балалардың құқығын қорғаумен, біліміне, тәрбиесіне сіңірген ерен еңбегі мен жомарттығы үшін «Қазына» төсбелгісімен, Қазақстан Республикасы Президентінің Алғыс хатымен, Білім және ғылым министрінің Құрмет грамотасымен, ОҚО әкімінің Құрмет грамотасымен марапатталған.

Арыс қаласы мен Сайрам ауданының «Құрметті азаматы» атағы беріліп, 2012 жылы Т.Тәжібаев атындағы отбасы үлгісіндегі балалар үйінен академик Әбдімұса Мұратұлы Қуатбеков атындағы мұражай ашылды.

Осындай марапаттары, артында қалдырған еңбектері егеменді елдің жастарын, мыңдаған шәкірттерін биік белестерді бағындыруға жетелейді. Ол Қазақстанның тәуелсіздік алғаннан кейінгі алғашқы кезеңінде ел экономикасының көтерілуі, жастардың білім алуы жолында аянбай еңбек етті.

Ә.М.Қуатбеков 1998-2018 жылдар аралығында облысымызда болған табиғи апаттардан зардап шеккендерге, жетім балаларға, жесірлерге, Арыс қаласындағы Т.Тәжібаев атындағы отбасылық балалар үйінде тәрбиеленушілерге, ерекше қамқорлықты қажет ететін балаларға және қоғамдық қорларға қайырымдылық ретінде миллиондап қаржылай көмек көрсетті.

Қай кезде де елінің ортасында жүріп, жетімін жебеп, сүрінгенін демеп, жығылғанын тұрғызып елінің алғысына бөленді. Туған жері Арыс ауданына қарасты Талқұдық №41 разъезіндегі бастауыш мектептің әлеуметтік жағдайы төмен оқушыларын оқулықтармен, құрал-жабдықтармен, киім-кешектермен қамтамасыз етіп, Арыс қаласындағы Т.Тәжібаев атындағы отбасылық балалар үйінде тәрбиеленушілерді толықтай өз қамқорлығына алды.

Университетте үздік оқитын студенттерге Әбдімұса Мұратұлы Қуатбеков атындағы шәкіртақыны да берді. Бұл студенттердің білімге деген құштарлығын арттыру мақсатында жасаған игі істерінің бірі еді. Өзінің ата-анасымен тұрған үйінің орнынан

Қуатбеков Мұрат атындағы Мешіт салып, халықтың имандылық үйіне айналдырды.

Өзінің биік парасаттылығымен, терең пайымымен ол үнемі әріптестері тарапынан зор қошеметке ие болып келді.

Өзі негізін қалаған Қазақстан инженерлі-педагогикалық Халықтар достығы университетіне Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің қаулысымен Шымкент қаласы Әл-Фараби аудандық әділет басқармасының 2019 жылғы 25 қаңтардағы Жарлығымен «Қазақстан инженерлік-педагогикалық халықтар достығы университетінің» атауы «Академик Ә.Қуатбеков атындағы Халықтар достығы университеті» деп өзгертілді.

БАЛАЛЫҚ ШАҒЫНЫҢ ШУАҚТЫ КҮНДЕРІ ӨТКЕН АУЫЛ

Әбдімұса Мұратұлының туған жері Талдықұдық ауылы теміржолшылардың № 41 разъезі болған.

Ескі атауы Талдықұдық немесе кейінгі ресми құжаттар бойынша № 41 разъезд Арыс қаласынан небәрі 5-6 шақырым жерде орналасқан шағын ғана ауыл. Бұл өлкені шамамен алғанда Арыс өзенінің Сырдария өзеніне құйылысына жақын аймақ деп те атауға болады. Атақты екі өзеннің аңғарында жатқан ауыл. Бұл өлкені Есей қыры деп

атайды екен, одан әрі Бағара қыры. Есей қырының шығыс бетінде кездесетін ондаған сай-сала бар, осы сайлардың ішінде өткен ғасырларда ғұмыр кешкен бабалар ата мекенінің сан алуан сілемдерін де байқауға болады. Сайдың күнгей бетіндегі ықтасындау жерлерде қатар-қатар қоныс тепкен қысқы қоныс кепелердің орны әлі күнге дейін сақталған, демек жаз мезгілінде шыбын-шіркейден қашып қырға ұмтылса, қыс мезгіліне қарай осылайша шоғырланып, малдың ыңғайына қарай ықтасын жерлерде тіршілік кешкен.

Дүниеге келу кезеңі Ұлы Отан соғысы жылдарымен тұспа-тұс келді. Әке-шешесі қаншама қиын күндерді, қаншама қиын сәттерді көзімен көріп, сол қарбаласқан тірліктің белортасында жүрсе де көптен күткен ұлдары Әбдімұса дүниеге келгенде ерекше қуанды. Қандай қиын кезеңде өмір сүрсе де қиындыққа мойымай Алланың берген перзенттерін ыстық құшақтарында өсірді. Ол кезде Мұрат Қуатбекұлының отбасында әпкесі Бибіайша мен Әбдімұса Мұратұлы бар еді. Әкесі Мұрат темір жол саласында жұмыс

жасайтын, анасы Күлжан отбасында бала тәрбиесімен айналысатын.

Әбдімұса Мұратұлының артынан қарындасы мен інісі дүниеге келді. Отбасында екі қыз, екі ұл тайқұлындай тебісіп, бірге өсті. Елдегі қиын күндер де сейіле бастады. Анасы балаларының сабаққа баруын, келуін, олардың сабаққа деген ынтасын күнделікті қадағалап, өз бақылауында ұстады.

Әбдімұса Мұратұлының бақытты балалық шағы сыныптасы, ардагер ұстаз Әбдіхалық Әбдиевтің берген сұхбатында былай көрсетіледі: «Біз, бақытты балалық шақты бірге өткізген

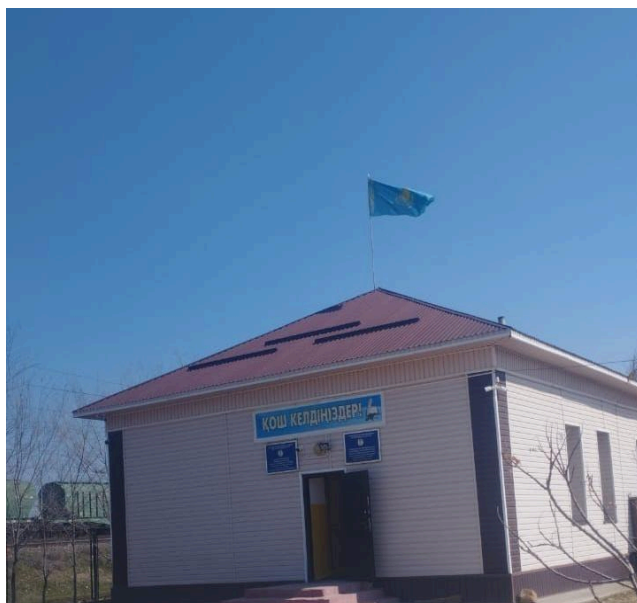
достармыз. Бастауыш сыныпты осы Талдықұдық елді мекеніндегі төрт жылдық мектепте оқыдық. Күн сайын қыр басындағы мектепке жаяу бір-бірімізбен қуаласып, ойнап барып қалатын едік. Төрт жылдық мектепте оқыған кезімізде сыныптастардың ішіндегі ең бойы ұзыны Әбдімұса болатын. Ол сондықтан да соңғы партада отыратын. Сабаққа деген ынтасы жоғары болатын. Болар бала жастайынан-ақ білінеді емес пе. Кешке таман барлығымыз қырға шығып, футбол ойнаушы едік. Төртінші сыныпты бітірген соң қала мектебінде оқып білім алдық. Біз №21 Ә.Жангелдин атындағы мектеп-интернатта оқып,білім алдық. Қалаға жаяу барып, жаяу қайтатынбыз. Әр күніміз қызыққа толы болатын. Біз орыс, неміс ұлтының балдарымен жекпе-жекке шығатынбыз. 5-8 сынып аралығында оқып жүргенде олар бізді күнде сабайтын. Біз түрлі спорттық секцияларға қатысу арқылы өзімізді-өзіміз қорғайтын

деңгейге жеттік. Жоғары сыныпта оқып жүргенде біз оларды сабадық. Өзіміздің тәртібімізді орнаттық. Бірде-бір қазақ баласы өзге ұлт өкілдерінен таяқ жемейтін болды. Кешке таяу жарапазан айтуға шығатынбыз. Жиырма бала ауылдан есекке мініп алып, қалаға баратынбыз. Бірақ, Әбдімұса бармайтын. Ата-анасына қолғабыс жасайтын, сабаққа дайындалатын. Оның ерекше сүйіп оқитын пәні математика, биология, химия пәндері болатын. Өте күрделі пәндерді қалап, соларды терең меңгеруге күш салатын. 1959 жылы жалпы орта мектепті бітірдік. Білімге деген құштарлығы мектепте оқып жүрген кезінде-ақ айқын еді. Оның бір ерекшелігі бастаған ісін аяқсыз қалдырмайтын. Бұл Әбдімұсаның бойынан табылатын асыл қасиеттердің бірі еді. Досқа адалдығы бала кезінен байқалатын. Бір нанды бөліп жеуіміз, бір ыдыстан суды бөліп ішуіміз, қиналғанда бір-бірімізге көмектесуіміз достықтың мызғымас көрінісі еді»-деп, көзіне жас алып, есіне түсірді. Өзінің қатарлас сыныптас достарының өмірден кеткенін, қазіргі таңда үш сыныптас достар ғана қалғанын айтып қамықты. Біздің сыныптастар студенттік шақта да бір-бірін іздеп, хабарласып тұратын. 1963 жылы сыныптас досымыз Сейіт Әбдімұса барлығымыз кездесіп, бір қауышып қалдық. Жалындаған жастық шақтағы достардың орны әрқашанда бөлек. Біз жүректі кең ұстаған досқа берік, қай кезде де достарымыздың жанынан табылатын едік.

Мен, Ташкент қаласында білім алдым, бірақ бір-бірімізді жиі көруге уақыт жетпейтін. Кездесе қалсақ, ата-анамыз, сыныптастарымыз, ауылымыз туралы әңгіме айтушы едік. Қайран, қайта келмес, естелікке толы жастық шақ!...

Әбдімұса Мұратұлының досы Мамаш Әбдікәрімовтың жұбайы Ділләкыз апайдың естеліктері былай өрілді: «Менің жарым Мамаш өз естеліктерінде балалық шақтарының қайталанбас қызыққа толы болғанын айтатын. Сұрапыл соғыс жылдарында туылғанымен, әр

заманның өз қиындығымен қатар қызығы да болатынын еске алатын. Бастауыш сыныпты ауыл мектебінде оқыған. Сол кезде олар, ағаштан ат жасап, соған мініп, әрқайсысы бір-бір таяқ алып, аттарын сабалайтындығын, жарысатындығын, ұтылған

бала мектепке дейін 20 сыныптасының сөмкесін арқалап баратындығын айтып, мәз болатын. Ол кездегі ауыл балалары арнайы заманауи стадиондарда емес, екі жаққа қақпа қойып, футбол, волейбол ойындарын ойнайды екен. Солай ойнап жүрген балалардың өзі спорттан жеңімпаз атанып, мектеп абыройын жоғары көтерген. Сонда жолдасым білім аламын, спортпен шұғылданамын деген балаға талабы мен құлшынысы мықты болса, алынбайтын қамал жоқ екенін айтатын. Оған Әбдімұсаның жүріп өткен жолы өнеге дейтін. Ауылдың шаңына аунап өскен бала шетелде білім алды деп, өз сыныптасымен мақтанатын»-деді.

Әбдімұса Мұратұлы өзінің көзі тірісінде филология ғылымдарының кандидаты, доцент Бектай Қалиұлына берген сұхбатында балалық шағының қиындығы мен қызығына тоқталған болатын.

Менің балалық шағым Арыс қаласына бес-алты шақырым жердегі Талдықұдық елді мекенінде өтті. Ол қазір «41 разъезд» деп аталады.

Соғыс аяқталған уақытта, кішкентай болғаныммен жаратылысымда еңбекқор және бауырларыма қамқор болдым.

Мен теміржолшы отбасындағы темірдей тәртіп пен еңбек етудің ғажайып үлгі-өнегесін көріп өсіп, мектеп табалдырығын аттадым. Разъездегі бастауыш мектепті үздік бітіріп, одан әрі мектепті жалғастыру үшін Арыс қаласына барып,білім алдым. 10-11 жасар кезімде 6-7 шақырым жердегі қалаға жаяулап барып келетінбіз. Біздің кезімізде балалардың білімге деген ұмтылысы, құлшынысы өте керемет болатын. Таңертеңгі сағат алты, жетілер шамасында ересек балалар ысқырып, бір-бірін шақырып ауыл шетіне жиналатынбыз. Одан әрі қалаға қарай баратын үлкендерге ілесіп мектепке баратын едік. Жоқшылық заман, біз бөтелкеге айран құйып алып шығып, қала шетіне жақындағанда құмға көміп кететінбіз. Сабақтан шыққан соң, жолда сол бөтелкелерімізді қайтадан қазып алып жүрек жалғайтынбыз.

Мен есімді білгелі ата-анамның адал еңбегімен тапқан табысынан нәр алып, бойымды түзедім. Отбасында екінші бала болғандықтан, бар болмысыммен іні-қарындастарымның алдында жауапкершілігімді түсініп өстім. Қазақта «Арбаның алдыңғы дөңгелегі қайда жүрсе, соңғы дөңгелегі сонда жүреді» деген мақал бар. Мұны әр отбасының үміт етер үлкені түсіну керек деп ойлаймын. Бұл сен өзіңе ғана емес, іні-қарындастарыңа да

жауаптысың деген сөз. Сондықтан отбасында да, кейін мектепте де, тіпті, жоғары оқу орнында да ең алдымен бауырларыма үлгі болу үшін барымды салдым. Біздің ата-анамыз көп сөйлемейтін. Біз әке-шеше қабағына қарап өстік. Ата-ана көңіл-күйі біздің әрекетіміздің бағдаршамындай еді. Олардың беделі маған еңбекке ерте араласып, өмірді тез түсінуіме көмектесті. Мені күнде таңғы ұйқыдан вагонның қарқынды дөңгелек дүрсілі мен паровоз гудогы оятатын еді. Келе-келе сол беймазалық менің жүрегімнің дүрсілі мен көңілімнің қоңырауындай болып сезілетін болды. Поездың шығыстан-батысқа, батыстан-шығысқа қарай үздіксіз өтуі тіршілік тынысындай болатын. Жол мен көпір қандай қасиетті. Одан өткен талантты адамдар бізге нұрын төгіп өтетіндей еді. Тоғыз жолдың торабы Арыс қаласынан қандай азаматтар жол жүрмеді дейсің?! Мұхтар, Қаныш, Ғабит, Сәкен, Бейімбет, Ілияс, Шәкен, Бауыржан, бәрі де Мәскеуге осы жолмен тәтті арманын арқалап өтті емес пе?»,

Мен мектепте жүргенде спортқа, әсіресе волейбол ойынына құштар едім. Бойым ұзын болғандықтан, өзім ойнайтын команданың капитаны болдым. Біздің команда мектепішілік қана емес қала ішіндегі сан алуан жарыстарда да жүлдені ешкімге бермейтін. Мектеп туын үнемі биікте ұстадық. Мен бала кезімнен өте арманшыл болдым. Қазір есейген кезімде сол арманым негізінен орындалғанына қайран қаламын. Әрине, ол армандарым жай қиял емес еді. Мен армаңыма лайық әрекет те еттім деп білемін.

«Ең нашар адам өзіне шамасы келмейтін адам» демей ме ғұламалар. Мен әркез өзіме сын көзбен қарай аламын. Өтірік айтатын адамның досы да, жолдасы да, махаббаты да баянсыз болатынын ерте түсіндім. Өмір қарама-қайшылықтан тұрады. Ол үнемі өзгерісте болады. Өмір болған соң қуаныш та, реніш те қатар жүреді. Оған төзуің керек. Келешегіңді ойласаң, ешуақытта өтірік айтпа, бәрінен айырыласың деген ұғым болды жүрегімде. Балалық шағымның қызықты күндері – ауылда өткізген әрбір сәт. Таңертең ұйқыдан ояну, малдарды падаға қосу, қораны тазалау күнделікті қайталанатын осындай тірліктердің де өзінің қызығы болады. Кеш тұрсаң, мал падаға қосылмай қалып кетеді, оны падашының артынан апарып қосудың өзі жарты күндік уақытыңды алады. Сондықтан, таңертең өзің үшін ерте тұрасың. Ол кезде кешке ауыл балалары жиналып асық ойнайтынбыз, ләңгі тебетінбіз, жеңілген бала ойын алаңын қырық рет айналып жүгіретін. Жеңілмеуге әрекет

жасайтынбыз. Осы ойындардың өзі ептілікті, шапшаңдықты, алғырлықты қажет ететін. Ойын ойнау арқылы өзімізді өзіміз шыңдайтынбыз. Менің бақытты күндерім ата-анамның ыстық құшағында, бауырларымның жанында өткен балалық шағыммен байланысты. Бақыт деген не десе? Мен ойланбастан «ата-анамның, бауырларымның амандығы, жүздерін мұң шалмауы»-деп жауап берер едім.

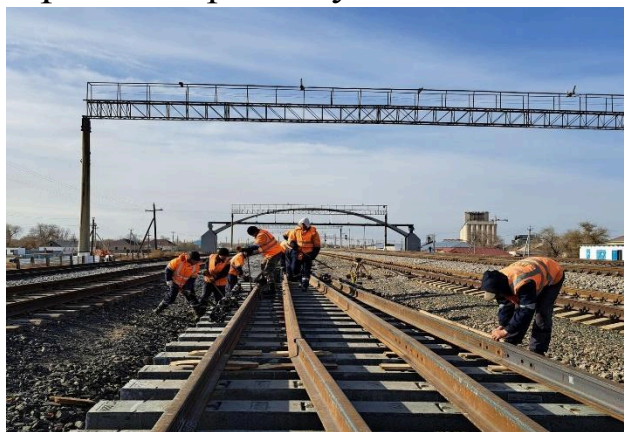
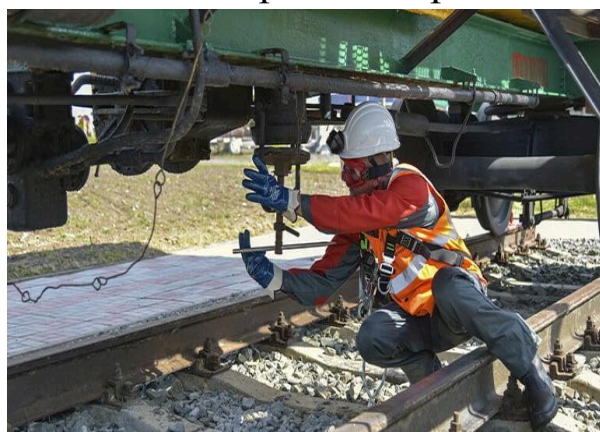

Балалық шағым әпкем Бибіайшаға еркелеумен, қарындасым Оралгүл мен інім Әбушәріпті еркелетумен қызықты болатын. Отбасында әкеміз қатаң талап қойса, анамыз еркелететін. Әкем теміржол саласында жұмыс жасағандықтан, балалармен емін-еркін отыруға уақыты жетіспейтін. Кейде, біз ұйықтағанда, кейде біз сабақта жүрген кезде жұмыстан келетін. Апталап, айлап әкемізді көрмейтін кездер де болатын. Бос уақытында сабағымызды тексеріп, алған бағаларымызды талдайтын. Біздің алдымызға үлкен талаптар қойып, міндеттерді жүктейтін. Соның

орындалуын жіті қадағалайтын. Босқа уақыт өткізуді дұрыс санамайтын. Бойындағы жақсы қасиетінді бірден танытын. Жаман әдеттен аулақ болуға үйрететін. Өзі нағыз «Еңбек адамы» болғандықтан, әрбір нанның маңдай термен келгенін қалайтын. Ауыр жұмыстан қашпау керектігін үнемі айтып отыратын. Шаршаса да шаршағанын біздерге сездіргісі келмейтін. Үзіліссіз шойын жолда еңбек ету – қиынның қиыны еді. Осындай қиындықты да еңсеріп, балаларының болашағы үшін тынымсыз еңбек еткен әкеммен мақтана аламын, өзімде сондай әкенің перзенті болғанымға қуанамын. Әкемнің қаталдығы мені шыңдады. Бала екен деп аяған жоқ. Бойымнан Абай айтқан «Бес асыл қасиетті » көргісі келді. Талапты болуды, еңбекқор болуды, терең ойлы болуды, қанағатшыл болуды, рахымшыл болуды үйретті.

ОТБАСЫ ТӘРБИЕСІ

Отбасы – адам өміріндегі ең алғашқы оқу орны, ең қасиетті мекен. Отбасында бала өмірге келіп, алғашқы қадамдарын жасайды, сөйлейді, жүріс-тұрысын қалыптастырады. Сондықтан да отбасы – баланың бойына адамгершілік, жауапкершілік, сүйіспеншілік сияқты құндылықтарды беретін ең алғашқы орта. Отбасы тәрбиесі – баланың әлемді танып, қоғамдық өмірге бейімделуінің алғашқы қадамы. Отбасында ата-ананың рөлі ерекше. Олар балаларға дұрыс пен бұрысты айыра білуді, үлкенді сыйлауды, кішіге қамқор болуды үйретеді. Қазақта «Ұяда не көрсен, ұшқанда соны ілесін» деген дана сөз бар – яғни бала отбасында көрген тәрбие мен өнегені өмір бойы есте сақтайды. Тәрбие тек сөзбен ғана емес, іс-әрекетпен беріледі. Бала ата-анасының мінез-құлқын, олардың бір-біріне деген қарым-қатынасын көріп, солардан үлгі алады. Сол себепті ата-ана әрқашан өз әрекетімен өнеге көрсетуі керек. Адалдық, еңбекқорлық, құрмет пен мейірімділік сияқты қасиеттерді күнделікті өмірде көрсетіп, іс жүзінде тәрбиелеу аса маңызды. Отбасында берілген тәрбие мен

махаббат – адамға өмір бойы жол көрсететін шамшырақ іспетті. «Мен береке бірлігі жарасқан, ауылда үлгілі отбасылар санатында тұратын теміржолшылар жанұясында тәрбиелендім. Әкем Мұрат өмір бойы теміржолда еңбек етті. Соғыс жылдары аса қажет кадрларды соғысқа жібермей, «броньмен» қалдырған. Әкем сол

броньға ілікті. Күн демей, түн демей темір жол саласын, ел экономикасын көтеру мақсатында тынымсыз еңбек етті. Ауа райының 40 градустан асқан ыстығына, аязына қарамастан, бір күн жұмыстан қалмай, бала - шағамның болашағы үшін деп жұмыс істеді. Әсіресе жаз айларында темір жолдың ыстығына шыдау мүмкін емес. Ол ыстыққа вагондар тиеген поездардың ыстығы келіп қосылғанда ауа жетпей кетеді. Әкем еңбек еткен темір жолға барып, вагондардың ортасында тұрып, жұмыс істеп көрдім. Шыдау мүмкін емес. Ана ыстықты сөзбен айтып жеткізе алмаймын. Мен, шілде айының түс мезгілінде бір күн үш сағат жүріп көрдім. Сол үш сағат үш жылға татыды. Ал, әкем осы темір жолда 40 жыл сол ыстыққа шыдап жүрді-ау. Қазіргі таңда терең ойға шомып, әкемнің сол жылдарда жасаған еңбегін көз алдымнан өткізсем, қандай ауыр екенін, перзенттері үшін ата-ана от пен суға түсуге дайын екенінің айғағы деп түсінемін. Біз үшін, Қазақстан темір жолын дамыту үшін жасаған еңбегі маңдай термен жасалған іс екенін қасқайып тұрып айта аламын. Үкімет тарапынан еңбегі елеусіз, ескерусіз қалмады. Сол еңбегінің арқасы болар, «Үздік теміржолшы», Еңбек, Қызыл Ту орденінің иегері атанды. Қарбаласқан тірліктің шырмауында қалып қоймай, ауыл өміріне, ондағы шешімін таппай жатқан өзекті мәселелерге де атсалысып, қолынан келген көмегін беруден аянып қалған емес. Сондай өзекті мәселенің бірі - ауылдан бастауыш мектеп салу. Ауыл ақсақалдары ақылдасып, ауылдан бастауыш мектеп салған. Әкем осындай игілікті істің басында жүріп, қолдау көрсеткен. Ол туралы өзі айтып отыратын. Жоғары оқу орнын бітірмесе де өте сауатты, өз ортасында беделді, елге сыйлы азамат еді. Біреудің ала жібін аттамайтын, біреуге қиянат жасамайтын, барлық нәрсеге өзінің адал еңбегімен қол жеткізетін, досқа адал, ағайынға бауырмал, отбасында өзіндік орны бар сүйікті жар, құрметті әке болды. «Әке көрген оқ жонар» деп халқымыз текке айтпаған. Әкемнің ақ батасымен өсіп, бүгінгі жетістіктерге жеттім.

Анаға теңеу айта алмаймыз. Теңеу жоқ. Бала үшін түн ұйқысын төртке бөліп, бар дәмді тағамын беріп, «баламның табанына кірген

шеге, менің маңдайыма кірсін» - деп, балаларым бақытты балалық шағымен өссін деп Алладан тілейтін де аналарымыз. Олар бір қолымен бесігін тербетіп, екінші қолымен әулетінің абыройы үшін еңбек еткен жандар. Анам Күлжан біздің ғана емес елдің анасы еді. Шаруадан қолы босай қалса, көрші-қолаңға көмектесетін. Көрші ата-апалардың көңілдеріне кірбің түспесе екен деп Алладан сұрап отырушы еді. Көршің ағайыныңнан да жақын адамдар деп күлетін. Апа, неге олай дейсіз?-деп сұрағанымда, қуанышыңды да қайғыңды да бірінші болып білетін де еститін де көршің деуші еді. Ағайының алыстан ат шаптырып келгенше, жаныңнан табылатын көршің. Балам, есінде сақта «Көрші ақысы, тәңір ақысы»-деп ата-бабаларымыз текке айтпаған, сондықтан көршілеріңмен тату-тәтті тұр деп үйретті. Анам аппақ, орта бойлы, тіп-тік жүретін өте ажарлы еді. Менің анамдай дәмді тамақ жасайтын жан жоқ деп ойлайтынмын. Анамның жасаған тамақтарының дәмі аузымнан кетпейтін. Біз отбасында әпкем Бибіайша, қарындасым Оралкүл, інім Әбу-Шәріп төртеуіміз тай құлындай тебісіп бірге өстік. Әпкем Бибіайша 1938 жылдың 1-мамырында дүниеге келген. Әпкемнен кейін мен, менен кейін соғыс біткен соң, қарындасым Оралкүл 1947 жылдың 13-наурызында дүние келді. Оралкүл дүниеге келгенде ата-анам ерекше қуанып, бір қыздың екеу болғанына шүкіршілік етті. Содан екі қыз, бір ұл болдық. Меніменен ойнайтын ұл бала керек. Көрші-қолаңның балаларымен ойнаймын, бірде керісіп, бірде достасып жүретінбіз. Әкем қарап күлуші еді. Содан 1950 жылдың 1-қаңтарында інім Әбу-Шәріп дүниеге келді. Отбасында екі қыз, екі ұл ата-ананың ыстық құшағында алаңсыз, бақытты балалық шағымызды өткіздік. Ол күндер қайта келмейді. Адамға ең бірінші бауыр керек екенін әкемнің бауырларына жасаған қамқорлығынан көріп өстім. Әбдімұса Мұратұлы «Ата-анамнан алған тәлімімді, көрген тәрбиемді ұрпағыма беру, ұрпақтан ұрпаққа жеткізу басты міндетім деп ойлаймын»-деген болатын.

Мен атам мен әжемнің тұңғыш немересі болғандықтан, ауылға көп баратынмын. Нұрланым келді деп жас балаша қуанатын. Апта

сайын жолға қарап, немерелерінің келгенін күтіп отыратын. Ол кез, немере мен атаның бір-біріне деген шексіз сүйіспеншілігі, махаббаты, шынайы жүрекпен берілетін бір қайталанбас сезімнің көрінісі екен. Қазір 60 жасты алқымдап, барлығын ой елегінен өткізіп қарасам, сол күндер атамның перзентке, немереге, ұрпақтан-ұрпаққа жеткізер қайталанбайтын күндері екен.

Мен, 3,4,5 сынып оқитын кезімде атамның үйіне көп баратынмын. Менің барған сәтім атам мен әжем үшін бір той болса, қайтқан кезім олар үшін қимастық сезім болатын. Ол кезде ауылда бау-бақша болмайтын. Бірақ менің атымның бау-бақшасы жайқалып тұратын. Жүзімдері қандай еді?.. сол бау-бақшадағы жемістер піссе, үзбей, ешкімге жегізбей, ең бірінші Нұрланым жейді деп сақтайтын. Мен барған соң, ең дәмді жүзімді маған үзіп беретін. Өзімен бірге ертіп жүретін. Ауыл ақсақалдарына таныстырып, бұл менің немерем Нұрланым деп бір ерекше мақтанышпен айтатын. Бірде, атам екеуміз Арыстың базарына бардық. Ол кезде кішкентай бала едім. Базарға кіргеннен ойыншықтар дүкенінде тұрған пультпен жүретін танкіні көріп, ары қарай жүрмей қойдым. Атама сол ойыншықты сатып алып бер деп, базарды басыма көтеріп жыладым. Атамның сол кезде қалтасындағы ақшасы жетпеді. Ол ойыншық бірінші рет шыққан екен, сондықтан бағасы өте қымбат болды. Үйге келіп, ақшасын түгендеп, базарға қайта кетті. Сол мен қалаған пультпен жүретін танкіні маған сатып әкеліп берді. Ол ойыншықпен бір сағат ойнадым, сосын бұздым. Сонда да атам маған ұрыспаған. Демалыс кезде немерелердің барлығы атамның үйіне жиналатынбыз. Атам мен әжемнің маған деген махаббаты ерекше еді. Тіпті тамақтың барлық етін менің кесеме салып беретін. Басқаларының еті меніңкінен аз болғандықтан, мен тамақты ішпей қоятынмын. Әжем ренжімейтін. Қазір ойласам, немеренің үлкені болғандықтан, ұл перзент болғандықтан солай жасайды екен – ау. Тұңғыш немере ата – әжеге әрқашанда ыстық болады. Өзім ата болған соң барлығын түсініп отырмын. Атам мені қалай еркелетсе, мен де немерелерімді солай еркелетемін. Әкем де немерелерін солай еркелетті.

Құдайбергенді ерекше жақсы көретін»-деп, әкесі мен атасын есіне алды.

Мұрат атаның ең алғаш көрген жиен немересі Құрмашкүл Жалилқызы өз естелігінде: « Мен сол отбасының ең үлкен қызы Бибіайшаның тұңғыш перзентімін. Мен дүниеге келгенде, атам мен әжем немерелі болдық деп қатты қуанған екен. Ата-әженің қасында көп жүрдім. Өйткені, біздің үйіміз оларға өте жақын болғандықтан, кез-келген уақытта атам мен әжеме барып, еркелеп қайтатынымын. Мұрат ата темір жолда жұмыс істеген кезінде шпалды бір иығына салып көтеріп әкелетін. Ол кезде атамның бір қолы онша істемейтін, өйткені инсульт алғандығын. Соның барлығын бала-шаға үшін жасайтын. Өзінің ауруын елемейтін. Солай жүріп перзенттерін аяғынан тұрғызды. Кішкентай кезімізде, бұзықтық жасап қойсақ, анамыз ұрысса, атамыздың үйіне барып, артына тығылып тұратынбыз. Мектепке бардық, бақытты балалық шағымызбен өстік. Мектепте оқып жүрген кезімде атам науқастанып қалды. Сол кезде сүтін, айранын алып барып, әжеме үй тірлігіне көмектесетін едім. Атамның сырқаттанып жатып қалған кезінде, анам Бибіайша мен әпкем Оралкүл екеуі кезектесіп қарайтын. Атам өмірден өткен соң әжеміз де төсек тартып науқастанып жатып қалды. Ол кезде де анам мен әпкем қарады. Себебі, Әбдімұса көкем мен Кәрамат жеңешем қызмет бабымен басқа облыста, Әбу-Шәріп көкем мен Гүлсім жеңешем де қызметте жүргендіктен, анам мен әпкемнің қарауына тура келді. Оралкүл әпкем күн демей, түн демей атам мен әжеме, Досымбай атаға, Қаныша апаға да өзі қарады. Барлық өмірін ата-анасына, бауырларына арнады. Атам өте кең пейіл, жүрегі таза, қолы ашық еді. Үйден қонақ үзілмейтін. Қазаны оттан, самаурыны шоқтан түспеген. Көшедегі адамдарды да шақырып, шәй беретін. Көшедегі қораның есігі күні-түні ашық тұратын. Атамның пейілінің кеңдігін бүкіл ауыл білетін. «Жиеннің жақсы болмағы нағашыдан» деп дана халқымыз текке айтпаған шығар. Біз қолының ашықтығы, кең пейілділігі жағынан атама ұқсағанбыз. Менің әкемді Әбдімұса көке жезде деп айтпаған, «Аға» деп сыйлап өтті. Ата-әжемнің тұңғыш

көрген жиен немересі болғандықтан, ата-анамды қатты құрметтегендіктен маған екі баспана сыйлаған. «Жақсының жақсылығын айт, нұры тасысын»-деген, мен көкемнің жақсылығын ұмытпаймын. Көкемнің жақсылығын перзенттеріме, немерелеріме айтып отырамын. Өйткені, адамның жақсылығын ұмыту – құдайын ұмытумен бірдей деген. Жақсылық жасау екінің бірінің қолынан келмейді. Студенттік күннен қамқорлығына алып, жоғары оқу орнында оқыған кезімізде ағалық ақылын айтып, кеңес беріп, болашағымыздың жарқын болуына бағдаршам болды. Әр мықты еркектің артында мықты әйел тұрады. Менің көкемнің жанында білімді де ақылды, парасатты, иманы мол Кәрамат жеңешем болды. Оқып жүрген кезімізде демалыс күндері көкем жеңешем бәріміз бірге Кеңгір өзеніне барып демалатынбыз. Үйімізден жырақта жүрген соң, әке-шешемізді сағынамыз. Сондай сәттерде көкем мен жеңешеме арқа сүйейміз. Жеңешемнің ыстық бауырсағы, палауының дәмі аузымыздан әлі күнге дейін кетпейді»-деді. «Ағамның үйі-ақ жайлау»-деп, ауылдан барған жастар көкем мен жеңешемнің үйінде жүретінбіз.

МҰРАТ ҚУАТБЕКҰЛЫНЫҢ ӨМІРДЕРЕГІ

Мұрат Қуатбекұлы 1910 жылы Арыс станциясының Талдықұдық разъезінде қарапайым отбасында дүниеге келген. Еңбек жолын 16 жасынан бастаған. Шойын жол салушы, жөндеуші қатарындағы жұмысшы болған. Аянбай еңбек етіп, замандастарынан оқ бойы озып шығуының нәтижесінде аға жолшы, бригадир көмекшісі, бригадир қызметтеріне көтерілген. 35 жыл шойын темір жолда үздіксіз жұмыс жасаған.

Ол соғыс жылдары әскери борышын Сібірдегі жұмысшылар батальонында атқарған. Әскерден оралған соң темір жолдың тәжірибелі маманы ретінде соғысқа жіберілмей, тыл жұмысына броньмен қалдырылған. Арыс станциясы тоғыз жолдың торабы, Азия қақпасы атанғандықтан майданға қару-жарак, азық-түлік, киім-кешектерді тынымсыз жіберіп отырған. Ол кезде Арыс станциясының жұмысы тікелей Мәскеудің бақылауында болған. Сол кезде 41 разъездің өзінен тәулігіне 70-80 құрама (состав) Ташкентке жіберіледі екен.

Соншама құраманы жіберу үшін 24 сағат бойы тынымсыз жұмыс жасаған. Тынымсыз жасалған еңбектің нәтижесінде еңбегі ескеріліп, Үкімет тарапынан «Үздік теміржолшы», Еңбек Қызыл Ту орденімен марапатталған. «Үздік теміржолшы» атағы теміржол саласында ұзақ жылдар бойы адал қызмет еткен, кәсіби шеберлігімен ерекшеленген және еңбек өтілі мол қызметкерлерге беріледі. Бүкіл ғұмырын темір жолды дамытуға арнағанын осы марапаттары арқылы тануымызға болады. Ол қарбаласқан тірліктің шырмауында қалып қоймай, ауыл өмірінің тыныс-тіршілігіне де белсене араласқан. Сол кезде Талдықұдық ауылында мектеп

болмаған, балалар 5-6 километр жер жүріп, Арыс қаласына барып оқитын. Ауыл ақсақалдары ақылдасып, ауылдан мектеп салған. Мектеп салу ісіне белсене араласып, балалардың жарқын болашағы үшін бастама көтеріп, мектеп салуға бастамашы болған. Жаңалыққа жаны құмар, ауылдың көркеюіне ерекше мән беретін белсенді азамат. Ауылдағы балалары соғысқа кеткен қарияларға көмектесуді өзінің басты міндеті деп білген. Олардың үйіне қыстық отындарын, малдарына шөптерін, жемдерін дайындап беретін. 1936 жылы жары Күлжанмен отбасын құрған. Екі ұл, екі қыз тәрбиелеп өсірген.

ӘКЕМНІҢ АҚ БАТАСЫ – АСҚАР ШЫҢҒА ЖЕТЕЛЕР КҮШ

Менің өмірімдегі ең қымбат,
ең қадірлі жандар - ата-анам.

Мен күнделікті жұмысымды кабинетіме арнайы жасатып қойылған ата-анамның бұйісіне тағзым етуден бастаймын. Өйткені, бұл менің ата-анам деген құрметім. Әкем отбасымыздың тірегі, қорғаны, менің ақылшым, өмірдегі бағдаршамым, асқар тауым еді. Ата-бабаларымыз «Әке-асқар тау»-деп текке айтпаған. Әкемнің жанында жүргенде, ешқашан ештеңеден қорыққан емеспін. Оның ақылдылығы, сабырлығы, мықтылығы маған күш беретін. Ол отбасын асыраушы ғана емес, оның жүрген әрбір қадамы, жасаған істері біздер үшін тәрбие, өнеге еді. Біздің тұлға болып қалыптасуымызда әкеміздің орны ерекше. Әкемнің айтқан әр сөзі, адал маңдай терімен жасаған істері мен үшін өмірлік сабақ болды. Оның күн демей түн демей, қиындыққа мойымай жасаған істерінен еңбекқорлығын, үлкенді де кішіні де құрметтеп, сыйлап, қолынан келген көмегін беруінен адам баласына жасаған қамқорлығын, жерде түсіп қалған затты да иесін таптырып қайтаруынан, біреудің мүлкін рұқсатсыз алмауынан ала жіпті аттамайтын адалдығын, әрбір істі айтылған уақытында орындап, тапсыруын көріп, жауапкершілікті үйрендім. Бойымдағы жақсы қасиет әкемнен қалған тәлімді тәрбиенің үлгісі деп ұғамын. Адамның ең басты қасиетінің бірі – берген уәдеге берік болу, берілген тапсырманы уақтылы орындау екенін әкем күн сайын дастархан басында айтып отыратын. Соның өзі үлкен тәрбие екен. Әкемнің үнсіз жүруінің өзі менің, бауырларымның болашағына

алаңдауы екен-ау. Өзі қарапайым теміржолшы болғандықтан, балаларым жоғары білімді болса, ертең ауыр жұмыс жасамаса, өз білімдерімен ел қатарлы өмір сүрсе екен деген уайымы болғанын, маған жасырмай айтатын. Әкем: Әбу-Шәріп екеуің жоғары білім алдыңдар, енді менің уайымым сейілді.

Кейде қаталдық та таныттым, оның барлығын сендердің болашақтарың үшін жасадым дейтін. Әкем отбасымыздың жүрегі болды. Адамның жүрегі шаршағанын сездірмейтіндігі сияқты әкем де шаршағанын білдірмейтін. Өзі қиналып тұрса да перзенттерінің болашағы үшін бар күшін салды. Оның маңдай терімен тапқан табысы отбасымыздың берекесі еді. Менің ойымды мақұлдап, алдағы жоспарларыммен келісіп, болашағымнан үлкен үміт күтетіндігін айтып, ақ батасын

беріп отыратын. Әкемнің ақ батасы – менің өмірімдегі ең үлкен қолдауы деп қабылдаймын. Маған әкемнің жылы сөзі мен сенімі үміт сәулесін беріп, маңызды қадамдар жасауыма жол ашты. Әкем сенген соң өмірге сенімді, қайсар, тәуекелшіл болып өстім. Әкем «Е, Алла, ұрпағым абыройлы, бақытты болса екен»-деп, өз жолының жалғасын перзенттерінен іздейтін. Мен әкеме қарап бой түзедім. Өмірде жоқшылыққа берілме, тоқшылыққа мастанып, даңдайсыма деп жиі айтатын. Ол адамды ізденіс, ізгілік, өмірге деген құштарлық, сыйластық биікке жеткізетінін құлағыма құйып өсірді. Кейде терең ойға шомып, әкемнің әрбір айтқан сөзі өмірлік сабақ болар өсиеті екен-ау деймін. Сізді ойлаған сайын ұлылықты, тектілікті ұғынғандай боламын. Тектілік бар жерде өнегелі өмір бар екені айтпасақ та түсінікті. Шынардың мықтылығы оның терең

тамырында жатқан жоқ па?. Тамырын кеңге жайған қол жетпес қосшынарым мен дүниеге келгенде «Ізімді жалғарым аман болсын, әлі-ақ атымды әлемге танытар ұлым осы болар»-деп үкілі үміттерін іштеріне сақтаған екен. Сол үміттерінің ақталғанына қуанамын. Ата-ана балаларының қанатын кеңге жайып ұшқанын көре алмай, перзенттерінің жүрегіне орны толмас өкініш қалдырады екен. Әкем кандидаттық диссертация қорғағанымды, ғылым кандидаты дипломын алғанымды көрді. Үмітінің ақталғанына, маңдай термен балаларым үшін деп жасаған еңбегінің нәтижелі болғанын көргеніне қуанып, ауыл ақсақалдарының алдында мерейінің үстем болғанына шүкіршілігін айтып, ақ батасын беріп еді. Аяғымнан нық тұрғанымды, ғылым докторы болғанымды, оқу орнын ашқан күнімді, ақ батасының арқасында жетілген сәтімді көрмеді деген ой мазалайды. Әке бейітінің басына барғанда қатты толқимын. Оның маңдай терімен тапқан адал еңбегін ақтап, әке атын әлемге танытқанымға шүкіршілік етемін. Әкем ауылға барған сайын «Аты жаманның арманы кетер, Баласы жаманның дәрмені кетер» - деген Қазыбек бидің сөзін көп айтатын еді. Сондықтан да болар әкенің атын жақсы қырынан танытсам, өзім тәрбиелеген шәкірттер де жақсы болса екен деген мақсатым болды. Осы мақсатты толық орындадым, орындалмағаны болса, ұрпақтарымыздың орындайтынына сенімдімін. Мен ауылда өстім, сондықтан ондағы балалардың неге мұқтаж екенін жақсы түсінемін. Ауыл балаларының тұрмыс-тіршілігімен қанық боп өстім, сондықтан бірінші күннен алдымдағы студенттердің тағдырына ерекше сезіммен қарадым. Әкеме берген сертіме адал болдым. Біздің отбасымызда әкеге құрмет ерекше болды. Біз әкемізді құрметтеп өстік. Құрметтеу – парызымыз, әкенің сөзі шығарылған заңмен тең болатын. Оны орындау – негізгі міндетіміз саналатын. «Әкеге бағыну – аллаға бағыну» депті Мұхаммед пайғамбарымыз. Мен әкемді ренжітпей оның айтқанының үдесінен шығып отырдым. Өйткені, әкем өмірімдегі ең қымбат жан. Сондай қымбат жанның ақ батасымен өсу – әрбір перзенттің ізгі арманы, жарқын болашағының берік баспалдағы деп білемін.

АНА ТІЛЕГІ – БОЛАШАҒЫМНЫҢ БАҒДАРЫ

Анам Күлжан Айтқұлқызы 1912 жылы Ордабасы ауданы Бөржар ауылдық округіне қарасты Жамбыл ауылында дүниеге келген. Отбасында ағасы, сіңлісі үшеуі өскен. Ағасы Ағабек екі қарындасының қорғаушысы, демеушісі болған. Бақытты балалақ шағымен өсіп, бойжетіп, 1936 жылы әкеме тұрмысқа шыққан.

Менің анам өмірімдегі ең мейірімді жан. Менің жүрегімде анама деген шексіз

сүйіспеншілік пен құрмет бар. Анам төрт перзентіне өмір сыйлаған, ақ сүтімен бойымызға мейірім мен жылулық дарытқан жан. Анамыз әлдилеп, бесік жырын айтып, біздің бойымызға ізгілік пен адамгершілікті сіңіріп өсірді. Анамның ақ бесігінде тербетіліп, бесік жырымен, оның аппақ ақ тілегімен сусындап өстік. Оның айтқан әр тілегі–біздің болашағымызға бағытталған шамшырақ. Анамның тәрбиесі – өмірлік азығым болды. Халқымыз «Ана – өмірдің шуағы»-деп бекер айтпаған. Отбасымыздың шуағы да, жүрегі де анамыз болатын. Әкемді жұмысына шығарып салып, күтіп алатын. Төртеуіміздің қас-қабағымызға қарап, еркелетіп отыратын. Анам үйдегі мейірім мен берекенің жылуы еді. Шынында да, ана бар жерде мейірім, береке, жылулық болады. Ол таңның атысынан күннің батысына дейін тыным таппай еңбек ететін. Үй шаруасымен айналысу – оңай іс емес еді.

Таңертең сиырды сауады, оны өріске қосады, сүтті пісіреді, таңертеңгілік, түскі, кешкі асымызды береді. Ошаққа от жағатын, нан пісіретін, киімдерді қолымен жуатын, үйді, ауланы сыпырғымен сыпыратын. Сонда да қабағын бір шытпайтын, ашуланбайтын, көп сөйлемейтін. Көрші-қолаңмен әңгіме айтып, уақытын зая

кетірмейтін. Тазалыққа жаны құмар жан еді. Үйдің де, даланың да, адам жүрегінің де мұнтаздай тап-таза болғанын қалайтын. Өмірде ананың орны бөлек ғой. Әр баласының амандығын тілеп, «сендердің табандарыңа қадалған шөңге менің маңдайыма қадалсын»- деп біздер үшін бәйек болушы еді. Әпшем Бибіайша үйдің үлкені болғандықтан, анама көп көмектесетін. Жылқы, түйе сауатын. Анам қымыз, қымыран даярлайтын. Ауылда қора-қора қой, сиыр, жылқы, түйеміз болды. Оны тоғайға жіберетінбіз. Әпшем Бибіайша екеуіміз тоғайға барып, малдарға қарайтынбыз. Сонда анам бізді уайымдап, тоғайдан келгенімізше екі көзі есікте болады екен. Анамыз біздің амандығымыз үшін барын беруге дайын тұратын. Оның перзенттеріне деген махаббаты – ешқашан таусылмайтын, ештеңемен өлшенбейтін ұлы сезім еді-ау. Анамыз бізді қандай жағдайда да жақсы көретін, кешіретін, қолдайтын. Оның жүрегі – мейірімге толы еді. Анамның екі келінін еркелетіп, олармен сырласып отырған кездері көз алдымнан кетпейді. Балдан да тәтті немерелеріне деген махаббатын сөзбен айтып жеткізу мүмкін емес. Анамыз қиын сәтте жұбатып, қуанышты сәтте бірге шаттанатын. Оның құшағы – ең қауіпсіз мекен болса, ал ақ тілегі – мен үшін ең үлкен қолдау болды.

Анамды ерекше құрметтедім. «Анаңды үш рет арқалап Меккеге апарсаң да, ақ сүтін өтей алмайсың»-деген сөздің өзінен ана еңбегінің өлшеусіз екенін ұғамыз. Ана еңбегін ештеңемен өтеу мүмкін емес, бірақ оны құрметтеу, сыйлау – менің қасиетті борышым болса, шама-шарқым жеткенінше орындадым.

Мен үшін анамның әрбір сөзі – тәрбие мен тағылымның бастауы. Ол әрдайым «Жақсы адам бол, ешкімге қиянат жасама, адал еңбектен қашпа» деп ақылын айтып отыратын. Осы қарапайым көрінетін тілектердің астарында терең мән жатыр. Ана тілегі – тек жақсы оқу немесе үлкен жетістікке жету емес, ең алдымен адамдық қасиетті сақтап, елге пайдалы азамат болуымды қалады. Қиындық кездескен сәттерде анамның жылы сөзі мені жігерлендірді. «Балам, сенің қолыңнан бәрі келеді» деген сенімі маған күш-қуат берді. Сол сенім мені алға жетелеп, биік мақсаттарға ұмтылуға

шабыттандырды. Кейде өмір жолында сүрінсем де, анамның ақ тілегі мені қайта тұрғызып, дұрыс бағытқа бастады. Анамның ақ тілегі – менің амандығымды, бақытым мен жетістігімді қалаған ақ ниетінің айғағы деп білемін. Сол ақ тілектер мені жігерлендіріп, қиналған сәттерімде демеу болып, алға ұмтылуыма күш берді.

Мен үшін анамның ақ тілегі – өмірдегі ең үлкен байлық, ең сенімді тірек. Сондықтан ана сенімін ақтап, оның үмітін жүзеге асыру – менің басты мақсатым болса, ол орындалды. Анамның ақ тілегі әрдайым жолымды жарық еткен, болашағыма бағыт-бағдар берген мәңгілік шамшырағым болып қала береді.

Әбдімұса Мұратұлы 04.06.2010 ж.

ЖАНЫМНЫҢ ЖАЛАУЫ БОЛҒАН СЫҒАРЫМ

Қазіргі таңда көп ойланамын. Өмірдің көбі өтті, азы қалды. Мен, не жасадым, нені жасай алмадым?-деген сұрақты өзіме қойып, соның жауабын жазамын. Халқым үшін білім мен ғылымның шамын жақтым, ұрпағыма өнеге болар іс жасадым. Қолымнан келгенінше, шама-шарқым жеткенінше жетім балалардың басынан сыйпап, маңдайынан сүйіп, әкелік, аталық мейірімнің қандай болатынын сездірдім. Білім алып, даңғыл жолға түсулеріне бағдаршам болдым. Осы жолдың барлығынан өту оңай болған жоқ. Біз де жас болдық. Студенттік шақта үйлендім. Бірақ жастық шақтың қалай зымырап өткенін де сезбей қалдық. Білім алу, ғылымның биік шыңдарын бағындырумен, одан кейін оқу орнын ашумен жүрдік. Қазақстанның бірнеше қаласында, бірнеше мемлекеттік оқу орнында жауапты қызметтер атқардым. Сол кезде жанымда көркіне ақылы сай жұбайым болды. Қандай қиын кездерді қол ұстасып бірге өткіздік. Қиындыққа мойымадық, алдымызға қойған арман-мақсаттарымызға жету үшін күн демей түн демей

еңбек еттік. Күндіз қызметте жүрсек, түнде кандидаттық, докторлық диссертациямызды жаздық. Кәраматтың бейнеті менікінен де ауыр болды. Күн ұзаққа студенттерге лекция оқиды, лабораториялық сабақтар жүргізеді. Жол-жөнекей балаларды балабақшадан, мектептен алады. Үйге келіп кешке ас дайындайды. Балалардың сабағын оқытады. Кейде балалар тұмауратса, көз ілмей оларға қарайды. Әкем маған: «Адам өзін бақытты сезіну үшін төрт нәрсе керек: бірінші – жаныңа ұнайтын,

жетістікке жетелейтін, күнделікті еңбегің, екінші – сені әрдайым түсіне білетін, сыйлайтын, құрметтейтін өмірлік жұбайың, үшінші – қуанышың мен қызығыңды бөлісе білетін, сырыңды айтқызбай ұғатын бауырларың, төртінші – артыңда қалар іздерің, саналы ұрпақтарың»-дейтін. Әрине, өмірлік серік таңдауда қателік жіберу кейде барлық тағдырыңды теріс айналдырып, берекесіздікке, бақытсыздыққа ұрындырады. Отбасында ер адам мен әйел адамның үйлесімі жарасып, бір-бірін тыңдап, түсініп, өзін білемге салынбаса, ол үйде ырыс-несібе, бақ-береке болады. Өмір болған соң барлығы біз ойлағандай болмасы анық. Біз күтпеген кедергілер, біз күтпеген қиындықтар болады. Сондай сәтте ерлі-зайыптылар бірігіп, ақылмен әрекет жасаса, барлығы да жақсы болады. Кәрамат екеуіміздің отбасын құрғанымызға 52 жыл болды. Осы жылдардың қалай тез өткенін айтып жеткізе алмаймын. Себебі, жанымда менің ойымды айтқызбай-ақ ұғатын жан серігім болды. Қанша биікке шықса та менмендікке, өзімшілдікке, көкіректікке бой алдырмады. Әр істің өз орнымен болғанын қалады. Сән-салтанатқа көп барғанды, қолпаштауды ұнатпайды. Дүниеқоңыздық, ашкөздік, тәкаппарлық, тойымсыздық сияқты қасиеттерден бойын аулақ ұстады. Турасын айтатын. Орынсыз әзіл-қалжың айтуды жақтырмайтын. Отбасында ер азаматтың орны әрқашан жоғары болу керектігін айтып, өзінен кейінгі келіндерге үлгі болар жол көрсетті. Ата-бабаларымыз айтқан «Асыл жар – ердің дәулеті. Жақсы әйел теңі жоқ жолдас, түбі жоқ сырлас. Ердің жақсысы елімен ойласады, әйелдің жақсысы ерімен ойласады» осы теңеулердің барлығын менің өмірлік сыңарым Кәраматтың бойынан көрдім. Ол мені қадірлеп, құрметтеп, бірінші ер азаматым, содан соң өзім дейтін. Ғылым жолында болсын, қызметте болсын, отбасында болсын, көпшілік ортада болсын маған деген сый-құрметі ерекше болды. Мен, өзімнің серігімді таңдауда шатаспағаным үшін Аллаға шексіз ризашылығымды білдіремін. Отбасында бір адам пысық болмаса, дүниенің де басы құралмайды. Күнделікті тиыннан ақша жинап, басын біріктіріп, алғаш оқу орнын ашуыма да өзі көмектесті. Міне, ақша, оқу орнын ашсақ, оқу орнына қажетті

заттарды сатып алуға жетеді-дегенде, өзім түсінбей қалдым. Бұл қандай ақша деп: сонда күнделікті жаратуға берген ақшаны үнемдеп, жинаған екен. Кейде ой құшағына еніп, Қорқыт атамның әйел жайлы айтқан мынадай сөздері ойыма оралады: «Сұлу әйелге үйленсең – оның күзетшісіне айналасың, атақты әйелге үйленсең – оның атағына телінесің, бай әйелге үйленсең – оның көп мүлкінің біріне айналасың, ал ақылды, иманды әйелге үйленсең – оның сенімді серігі боласың», депті. Мен, ақылды, иманды Кәраматымның сенімді серігі болғанымға тәуба деймін. Тәңірге еш өкпем жоқ. Өмірдің ыстық-суығын, қуанышы мен қызығын көрдім. Ізімді жалғар Нұрланым, қос қыздарым Розам мен Рабиғам өсті, аяқтарына нық тұрды, өз қызметтерінің білікті мамандары, ғылымның биік шыңын бағындырған ғалымдар. Анасы екеуіміз адал еңбегімізбен, маңдай терімізбен қалыптастырып, негізін қалаған оқу орнымыздың еңсесін биік, мерейін үстем етіп, тарихтан алар орнымызды жоғалтпайтындарына сенімдімін. Барлығы отбасылы, балаларымен бақытты, мәнді, мағыналы ғұмыр кешіп, мерейлі отбасымыздың бақ-берекесі болып отыр. Олар жаңа оқу корпусын салып, білім алушы жастардың игілігіне бердік. Перзенттеріміз өз идеяларымен, оқу орнының дамуы жолында тынымсыз еңбек етуде. Бұлардың жасаған тірліктеріне көңіліміз толып, Кәрабат екеуіміз шүкіршілігімізді айтып отырамыз.

Өмірлік жарым Кәрамат екеуіміз 75-ке де келіп қалдық. Бүкіл қазаққа төбе би болып билік айтқан Төле би «Ердің бақытын кетіретін де – әйел, ерге бақыт әперетін де – әйел» деген екен. Менің бақытым болған Кәраматымның амандығын күн сайын Алладан сұраймын. Екеуіміз немерелердің қолынан су іштік, шөберенің қолынан май жаладық. Осындай қуанышты сәттердің куәсі болғанымызға тәуба етеміз.

Әбдімұса Мұратұлы 04.06.2017 ж.

ҚУАТБЕКОВА КӘРАМАТ ПЕРДЕШҚЫЗЫ

Академик Ә.Қуатбеков атындағы Халықтар достығы университетінің негізін қалаушы, алғашқы проректоры, президент кеңесшісі Қуатбекова Кәрамат Пердешқызы. Ол химия ғылымдарының кандидаты, профессор, Қазақстан Ұлттық Жаратылыстану Ғылымдар Академиясының корреспондент мүшесі, Ресей Жаратылыстану ғылымдары Академиясының профессоры, «Қазақстан Республикасы Білім беру ісінің құрметті қызметкері», «Білім беру ісінің үздігі», ҚР Білім және ғылым министрлігінің «Ы.Алтынсарин», ҚР Ғылым және жоғары білім министрлігінің «Ғылымды дамытуға қосқан үлесі үшін», «Елеулі еңбегі үшін», «Ел ардақтысы» төсбелгілерінің, «Халық құрметі» орденінің, «ҚР инженерлік істі дамытуға сіңірген еңбегі үшін» медалінің, Ресей Жаратылыстану ғылымдары Академиясының «Білім мен ғылымға еңбегі сіңген қызметкері» төсбелгісінің, Халықаралық «Алтын үкі» құрмет сыйлығының, «Үздік директор-2018» төсбелгісінің, «Лидер отрасли-2015» атағының иегері. Еуразиялық Одақ мемлекеттерінің Құрметті азаматы, Сайрам ауданының «Құрметті азаматы».

Кәрамат Пердешқызы 1966 жылы В.И.Ленин атындағы Ташкент мемлекеттік университетінің биология факультетін бітіріп, еңбек жолын Қаракөл ғылыми-зерттеу институтында жас ғылыми қызметкер болып бастаған. 1969-1971 жылдар аралығында Қазақстан ауылшаруашылық институтының «Органикалық химия» кафедрасының аға лаборанты қызметінен бастап, жоғары лауазымды қызметтердің барлық сатысынан өткен. Нағыз басшы еңбек жолын лаборанттық қызметтен бастайтынын дәлелдеген тұлға. 1971-1974 жылдар аралығында Жамбыл технологиялық институты «Аналитикалық химия және микробиология»

кафедрасының ассистенті. 1974-1977 жылдары Қаз ССР Ғылым Академиясы Химия ғылымдары институтында аспирантурада білім алды. 1977-1979 жылдары Жамбыл педагогика институтының «Медицина» кафедрасында оқытушы, 1979-1985 жылдар аралығында Жезқазған мемлекеттік педагогикалық институты «Биология және химия» кафедрасының аға оқытушысы, 1985-1987 жылдары Семей медициналық институты «Биология» кафедрасының оқытушысы, 1987-1997 жылдары М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университетінің «Биология және экология» кафедрасында доцент, Қайнар университеті сырттай оқу факультетінің деканы, 2001-2007 жылдары Инженерлік-гуманитарлық университеті Ташкент қаласы «Өкілеттілік» директоры, сырттай факультет деканы, проректоры, 2004 жылдары Қазақ-Өзбек университетінің Ақсукеңтегі филиалының директоры, 2006 жылдан бастап Ақсукеңтегі көпсалалы колледжі директоры, сонымен қатар қазіргі таңда академик Ә.Қуатбеков атындағы Халықтар достығы университеті президентінің кеңесшісі қызметтерін атқарып отыр.

ҰРПАҚҚА ҚАЛҒАН ІЗ

Адам баласы бұл өмірге із қалдыру үшін келеді десек, артық айтқаным болмас. Із дегеніміз – тек тасқа қашалған таңба немесе тарих бетіне жазылған есім ғана емес. Ол – жүректерде сақталған өнеге, саналарда жаңғырған сөз, ұрпаққа аманат болып қалатын асыл қасиеттер. Әр әке мен ана баласына тек өмір сыйлап қана қоймайды, сонымен бірге тәрбие, мінез, адамгершілік дәнін егеді. Сол дән өсіп-өніп, ұрпақтарының бойынан көрініс табады. Міне, нағыз ұрпаққа қалған із – осы. Адал еңбек, шынайы мейірім, үлкенге құрмет, кішіге ізет көрсету – әулетімде жалғасып келе жатқан қасиетті жол. Осы жолдан таймай, оны жалғастыру – менің ұрпақтарымның да парызы.

Елім үшін еңбек еттім, артыма өшпес ғылыми мұраларымды, өзім негізін қалаған оқу орнымды қалдырсам, ұрпақтарыма үлкен үміт, мол сенім, артылған ауыр жүк деп білемін. Осы ауыр жүкті арқалап, үмітімді ақтаса, менің қалдырған ізім – ел жадында, халық жүрегінде мәңгі сақталады. Бірақ ұрпаққа із қалдыру үшін міндетті түрде атақты болу шарт емес. Менің әкем қарапайым теміржолшы болды. Ол өз отбасымызда, өз ортасында ізгі ісімен, адал еңбегімен, жақсы мінезімен із қалдырды. Біз ата-анамыздың іс-әрекетіне қарап өстік. Менің перзенттерім анасы екеуіміздің салған дара жолымызды көздерімен көріп, жүректерімен сезіп өсті. Сондықтан әрбір игі қадамымыздың – келешекке бағытталған өнеге екенін ұрпақтан-ұрпаққа жалғай алатындарына сенімдімін. Өйткені, біз оларды баптап, қанаттарын қатайтып, жас кездерінен еңбекке баулып, білім мен ғылымды, басшылық қызметті қатар алып жүруге тәрбиеледік. Өмірдің қиындығы, ауыры, дауылы болатынын, оған шыдаса, қызығы, жеңілі, шуағы болатынын әрбір ісімізбен көрсеттік деп ойлаймын.

«Жақсының аты өлмейді, ғалымның хаты өлмейді» деген дана сөз бар. Бұл – адамның шынайы құндылығы оның байлығында емес, артында қалған рухани мұрасында екенін білдіреді. Егер біз

адамгершілік пен адалдықты ту етіп ұстасақ, біздің де ізіміз келер ұрпаққа жол көрсететін шамшырақ болмақ.

Ұрпағыма қалған ізім – менің бүгінгі ісім мен мінезімнің айнасы. Әрбір адам өмір жолында жақсылық жасап, адалдықпен еңбек етсе, оның қалдырған ізі ешқашан өшпейді. Өйткені нағыз із – жүректе сақталады, ұрпағымның санасында жаңғырады.

Әбдімұса Мұратұлы 01.05.2016 ж.

ҰЛТҚА АРНАЛҒАН ҒҰМЫР

Адам өмірінің мәні – өзінен кейін өшпейтін із қалдыру. Ал сол іздің ең биігі – ұлтына қызмет ету. Ұлтқа арналған ғұмыр – бұл жеке бастың қамын емес, елдің ертеңін ойлау, халықтың мұңын мұңдап, жоғын жоқтау. Мұндай өмір жолы – екінің бірінің еншісіне бұйыра бермейтін қасиетті тағдыр.

Тарих беттеріне көз жүгіртсек, бар ғұмырын халқының болашағына арнаған тұлғаларды көреміз. Олар қиындыққа мойымаған, әділдік үшін күрескен, білім мен бірлікті ту еткен. Ұлтқа қызмет ету – тек ерлік жасау емес, ол – адал еңбек ету, ана тілін құрметтеу, салт-дәстүрді сақтау, елдің дамуына үлес қосу. Әр адам өз ісін жауапкершілікпен атқарса, бұл да – ұлтқа қызметтің бір көрінісі.

Ұлтқа арналған ғұмыр – құр сөз емес, нақты әрекет. Бұл – ұстаздың шәкірт тәрбиелеуі, ғалымның жаңалық ашуы. Осындай жанкешті еңбектің арқасында мемлекет нығайып, халықтың рухы асқақтайды. Нағыз патриотизм – ұрандату емес, үнсіз атқарылған адал іс.

Бүгінгі жас ұрпақ үшін ұлтқа қызмет ету – білімді болу, бәсекеге қабілетті болу, бірақ тамырынан ажырамау. Себебі тамыры терең ағаш қана биік өседі. Өз тарихын құрметтеген, тілін қадірлеген, мәдениетін сақтаған халықтың болашағы жарқын болады.

Ұлтқа арналған ғұмыр – ең абыройлы ғұмыр. Ол – жүректе туған сүйіспеншіліктен басталып, ел игілігіне бағытталған іспен жалғасады. Әр адам өз өмірін туған еліне пайдалы етуге ұмтылса, ұлттың келешегі кемел, болашағы баянды болмақ. Осы жолда елім үшін еңбек еттім. Ғылым докторымын, университет ректорымын деп кабинетте күнделікті күйбең тіршіліктің шырмауында қалған жоқпын. Ауылдарға барып, халықтың жағдайын көзіммен көріп, көздері жанып тұрған, болашағынан үлкен үміт күтуге болатын балалармен танысып, сөйлесіп, олардың алға қадам жасауына мотивация бердім. Мектепті үздік бітірген балалардың тегін

оқуына, жатақханада тегін тұруына жағдай жасадым. Олардың сабақ үлгерімін өзім қадағаладым. Баланың аты – бала. Ауылдан келіп, қала өміріне үйреніп кеткенінше бағыт-бағдар бердім. Жатақханада кезекшілік мықты болды. Әрбір факультет декандары кезекшілікке барғанда, жастарға арналған іс-шаралар өткізетін, маған есеп беретін. Өйткені, жатақхана ауыл жастарының екінші үйі болғандықтан, онда тәртіпті сақтау ең бірінші мәселе болатын. Біз, ата-ананың алдында балалары үшін жауаптымыз. Осы жауапкершілікті топ тәлімгерлері, кафедра меңгерушілері, факультет декандары, проректорлар бұлжытпай орындайтын. Сонымен қатар Арыс қаласында орналасқан Т.Тәжібаев атындағы отбасылық балалар үйіне айына бір рет баруды өзімнің басты міндеттерімнің бірі деп білетінмін. Онда қанша бала болса, соншама тағдыр бар. Балалардың қандай кінәсі бар? Өмірге келген соң әр бала ата-анасының ыстық құшағында өскенге не жетсін. Бақытты балалық шақтары терезеге телміріп, ата-анасын күтумен өтті. Мен барғанда «Ата, ата, атам» келді деп, маған таласып жүгіретін. Олармен әңгімелесіп, болашақтары жайлы сөйлесіп, бастарынан сыйпап, сыйларымды таратып беремін. Келесі айда барғанымша тағатсыздана күтіп отыратын. Осы отбасында тәрбиеленген балаларды мектеп бітірген соң, өзім басқарып отырған оқу орнына қабылдап, тегін білім алуларына, үш мезгіл ыстық тамақпен, киім-кешекпен қамтамасыз етілуіне жағдай жасадым. Сонда Арыстан Шымкентке жеткенше, терең ой құшағында болатынмын. Осындай жанып тұрған балалардың көздерін жәудіретіп, қалай тастап кетті екен-ау... Ата-аналары өмірден өтіп, қарайтын адамы болмаған жағдайда балалар үйіне апаратын еді. Ал, қазіргі таңда ата-аналары бар балалардың балалар үйінде өсуін қалай түсінеміз. Осындай жағдайды болдырмау үшін алдымызда білім алып жүрген жастарға салт-дәстүрімізді түсіндіріп, ұлттық тәрбиемен сусындатып өсіруіміз керек. Оларды намысшыл, мейірімді, отбасындағы ата-ана рөлінің жоғары болатындығын, ата-бабаларымыз жетімін жылатпағанын айтып,

түсіндіруіміз керек. Жастарға тәлім берер іс-шаралардың жоспарын жасап, соның орындалуын жіті қадағаладым.

Ауыл ақсақалдарынан, көп балалы аналардан, әлеуметтік жағдайы төмен отбастарынан, мүгедек азаматтардан келген өтініштерді қарап, жауапсыз қалдырмай, шешіп беретінмін. Ел азаматы болған соң оларға көмек беру – менің парызым деп ұғатынмын. Солай жасадым да. Өзімнің туған ауылыма барып, ондағы бастауыш мектептің оқушыларымен кездесіп, басшылығынан мән жайды білетінмін. Әлеуметтік аз қамтылған отбасынан шыққан балалардың тізімін алып, оларға киімдерін, сөмкелерін, мектепке қажетті заттарын жыл сайын толық алып бердім. Бұл да болса, ауыл тұрғындарына деген көмегім еді. Бала жаңа оқу жылын өз сыныптастарындай жаңа киіммен, жаңа сөмкемен, тамаша көңіл-күймен бастасын деген ниетім болатын. Балаға қуаныш сыйлау – сауапты іс. Сауапты істің орындаушысы болғаным үшін шүкіршілік ететінмін.

Арысқа барған сайын туған ауылыма бару, мектепке бару, тұрғылықты халықпен кездесу – қалыпты дағдыға айналған болатын. Тұрғылықты халықпен кездескенде, шешімін таппаған мәселелерін айтатын. Бір барғанымда, ауыл ақсақалдары мешіт жоқ екенін айтты. Өз ауылымызда мешіт болса, деген ұсыныстарын қалай шешіп беремін деп, көп ойландым. Бауырларыммен, өзімнің отбасыммен ақылдасып, өзім өскен қарашаңырақты бұзып, орнына Алланың үйін тұрғыздым. Қазіргі таңда қарашаңырағыма күн сайын жүздеген адам кіріп, бес уақыт намазын оқитын мешітке айналды. Ата-анамның рухы шат шығар деп ойлаймын. Ауыл тұрғындарының өтінішін, ата-анамның алдындағы перзенттік парызымның бірін орындадым.

Университет президенті болғандықтан толассыз түсетін хаттар көп болатын. Ол хаттар облыс, қала көлемінде өткізілетін қайырымдылық іс-шараларына қатысу туралы келеді. Елімде болып жатқан іс-шаралардың барлығына қатысып, халқым үшін шама-шарқым жеткенінше қаржылай көмектестім.

Әбдімұса Мұратұлы 15.05.2016 ж.

САПАЛЫ БІЛІМ – САНАЛЫ ТӘРБИЕ НЕГІЗІ

Жоғары оқу орнын бітіріп, қызметке араласқан күннен бастап, сапалы білім беру мәселесін күн тәртібінен түсірмедім. Университетті ашқан соң, ең бірінші кезекте сапалы білім беретін ғалымдарды жинадым. Оқытушы - профессорлар құрамы мықты болса, білімді шәкірттер дайындалады. Сондықтан біздегі ашылған мамандықтарға байланысты ғылыми потенциалы жоғары ұжым қалыптастырдым. Олардың әрбір сабаққа жоғары дайындықпен келуін қадағаладым. Факультет декандары, кафедра меңгерушілері студенттердің сабаққа қатысуына, сабақтың жоғары деңгейде өткізілуіне жауапты болды. Қай қоғамда болмасын ұлт болашағы – білім мен тәрбиеге байланысты. «Сапалы білім – саналы тәрбие» деген ұғым бір-бірінен ажырамайтын қос қанат іспетті. Білім адамға ақыл мен таным берсе, тәрбие оған бағыт-бағдар, мінез бен құндылық береді. Осы екеуі үйлескенде ғана толыққанды тұлға қалыптасады. Ұлт ұстазы Ахмет Байтұрсынұлы: «Елді түзетуді бала оқыту ісін түзетуден бастау керек» - деген еді. Бұл сөздің астарында үлкен мән бар. Сапалы білім дегеніміз – тек ақпарат үйрету емес, білім алушының ойлау қабілетін дамыту, функционалдық сауаттылығын арттыру, өмірлік дағдыларын қалыптастыру. Ал саналы тәрбие – адамгершілікке, жауапкершілікке, елжандылыққа баулу. Алайда технология қанша дамыса да, тәрбие мәселесі бірінші орында тұруы тиіс. Өйткені білімді, бірақ тәрбиесіз адам – қоғам үшін қауіпті. Ал тәрбиелі, бірақ білімсіз адам – өз мүмкіндігін толық пайдалана алмайды. Сондықтан сапалы білім мен саналы тәрбие қатар жүруі қажет. Ұлы ойшыл Абай Құнанбайұлы «Толық адам» ілімінде адам бойындағы ақыл, жүрек, қайрат үйлесімін айтады. Бұл – сапалы білім мен саналы тәрбиенің тұтастығын білдіретін тұжырым. Ақыл – білімнің нәтижесі, жүрек – тәрбиенің негізі, қайрат – екеуін іске асыратын күш. Сапалы білім беру үшін оқытушы – профессорлар үнемі ізденісте болуы керек. Заманауи әдістерді пайдаланып, студентті зерттеуге, талдауға, пікір айтуға үйретуі тиіс. Саналы тәрбие беру үшін оқытушы-профессорлар мен

топ тәлімгерлері бірлесе әрекет етуі маңызды. Шәкірттерге үлгі көрсету – сөзден де әсерлі құрал. Мен көп ойланып, филология ғылымдарының докторы, академик Мекемтас Мырзахметовті шақырып, ақылдастым. Ақылдаса келіп, университеттегі барлық білім беру бағдарламасының таңдау компонентіне «Абайтану» пәнін қосуды ұсындық. Ондағы ойымыз, қай саланың маманы болсын Абаймен сусындаса, болашақта одан білікті, бес асыл істі бойына жинаған маман шығады. Әр шәкірттің білікті, сонымен қатар адами қасиеті жоғары, елжанды ұрпақтар болуына себепші болсақ, болашағымыз жарқын болатындығына сендік, Сонымен, 2015 жылдан бастап, Абайтану пәнін оқыттық. Абайтану орталығын ашып, оған жетекші етіп филология ғылымдарының кандидаты, аға оқытушы Қожахметов Бектай Қалиұлын бекіттік. Бұл істердің барлығы жастарымызға саналы тәрбие беру арқылы сапалы білімнің көкжиегіне жету еді. Жеттік. Сапалы білім мен саналы тәрбие – елдің стратегиялық капиталы. Білімді әрі тәрбиелі ұрпақ қана мемлекет дамуын алға сүйрейді. Сондықтан әрбір оқытушы-профессор осы жауапкершілікті терең сезініп, болашақ үшін қызмет етуі қажет. Сапалы білім мен саналы тәрбие – жарқын келешектің кепілі.

Әбдімұса Мұратұлы 20.02.2016 ж.

БІЛІМІ МЕН ҒЫЛЫМЫ ДАМЫҒАН ОҚУ ОРНЫН ҚАЛЫПТАСТЫРДЫҚ

Біздің ең үлкен арманымыз – білімі мен ғылымы қатар дамыған оқу орнын ашу еді. Себебі елдің болашағы сапалы білім мен терең ғылымда. Біздің арманымыздағы оқу орны- тек сабақ өтетін ғимарат емес, ол ізденіс пен жаңалықтың орталығы болуы керек. Уақыт өткен сайын қоғам дамып, технология қарыштап алға басуда. Осындай кезеңде тек дайын ақпаратты меңгеру жеткіліксіз. Адам терең білім алып қана қоймай, оны ғылыммен ұштастыра білуі керек. Себебі білім – тұлғаны қалыптастырса, ғылым – оны дамытады. Екеуі қатар жүргенде ғана бәсекеге қабілетті, ойы ұшқыр, жаңашыл ұрпақ өседі. Білім – адам өмірінің іргетасы. Жоғары оқу орнында игерген кәсіби даярлық, тұлғаның дүниетанымын кеңейтеді. Білімді адам сауатты сөйлейді, ойын нақты жеткізе алады, қоғамдағы өзгерістерді түсінеді. Ол өз елінің тарихын, мәдениетін, тілін құрметтейді. Ал ғылым – ізденіс пен жаңалықтың бастауы. Ғылым адамды зерттеуге, талдауға, салыстыруға және дәлелдеуге үйретеді. Ғылыми ойлау қабілеті дамыған адам кез келген мәселені терең қарастырып, тиімді шешім таба алады. Ғылым арқылы адам жаңа технология ойлап табады, өндірісті дамытады, қоғамға пайда әкеледі. Мысалы, бүгінгі замандағы инновациялық жетістіктер – ғылымның жемісі. Білім мен ғылымды қатар дамыту – мемлекет үшін де стратегиялық маңызы бар мәселе. Өйткені, бәсекеге қабілетті ел болу үшін білімді де, зерттеуші ұрпақ қажет. Жоғары оқу орнында студенттерді ғылыми жобаларға тарту, зертханалық жұмыстарды көбейту, шығармашылық ізденіске баулу – осы бағыттағы маңызды қадамдар. Сонда ғана студенттер тек ақпаратты жаттап қоймай, оны өмірде қолдана алатын болады. Әрбір жас өз қабілетін ашып, еркін ойлап, өз идеясын ұсына алатын орта қалыптасады. Кәрамат Пердешқызы екеуіміз де ғалымбыз. Ғалымдар қалыптастырған оқу орнының басты бір ерекшелігі – ғылымында болуы керек. Сондықтан жастардың ғылыммен айналысуына барлық

мүмкіндіктерді жасадық. Біздің қалыптастырған оқу орнымызда заманауи зертханалар, технологиялық кабинеттер, кітапханалар жастардың ғылыммен шұғылдануына жол ашты. Жас оқытушыларды да ғылымға баулыдық. Оларға бағыт-бағдар беріп, білімдерін жетілдіріп, ғылым жолына түсулеріне көмектестік. Әрбір оқытушы – профессордың ғылымға адалдығын, шәкірттерге берері мол ғалым болуын күн тәртібінен түсірген жоқпыз. Оқытушы-профессорларымыз тек білім беруші емес, бағыт-бағдар көрсетуші, ғылымға жетелейтін тұлғалар. Олар дайындаған студенттер ғылыми жобаларға қатысып, халықаралық байқауларда университет намысын, ел намысын қорғауда. Сонымен қатар, біз қалыптастырған оқу орнында ұлттық құндылықтар мен адамгершілік тәрбиесі де басты орында тұр. Себебі білімді болу аз, ең бастысы- адам болу. Ғылым мен тәрбие қатар жүрсе ғана нағыз жетілген тұлға қалыптасады. Біз бұл арманымыздың орындалуы үшін көп іздендік, терең білім алдық, тәжірибе жинақтадық. Әрбір үлкен жетістік кішкентай қадамнан басталады. Сондықтан бүгінгі еңбегіміз – ертеңгі арманымыздың негізі екеніне сендік. Біз ғылымы мен білімі қатар дамитын оқу орнын құрдық деп сенеміз. Білім мен ғылым – бірін-бірі толықтыратын егіз ұғым. Білім адамды тұлға ретінде қалыптастырса, ғылым оның қабілетін шыңдап, дамытады. Екеуі қатар жүргенде ғана еліміздің болашағы жарқын, ұрпағымыз жаңашыл әрі бәсекеге қабілетті болады.

Әбдімұса Мұратұлы 15.03.2007 ж.

СҮГІРЕТ – ШЕЖІРЕ

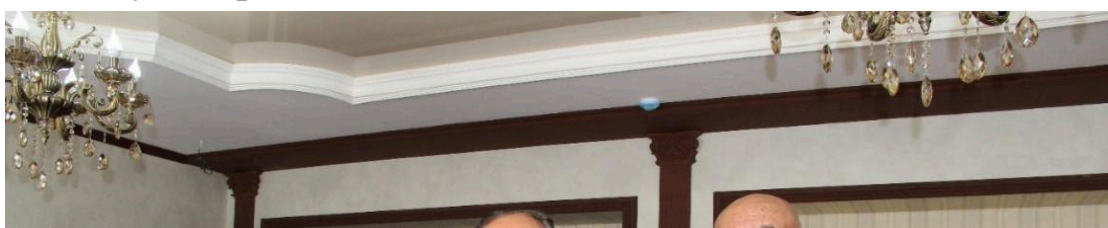
Әр кезең, әр мезгіл үлгі, өнегесімен қадірлі. Әбдімұса Мұратұлы ұрпағына ізін қалдырса, ұлтына өшпестей мол мұрасын табыстады. Оның ғылымға адалдығы, өзі негізін қалаған оқу орнының жастарына мейірімділігі, туған жеріне, отанына деген махаббаты, ар-ожданының биіктігі болашақ жастарға өнегесімен ажарлы. Сондықтан Әбдімұса Мұратұлының сүгірет топтамаларын да кітапқа енгіздік.

Қазақстан Республикасының тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың Шымкент қаласына келген сапары.

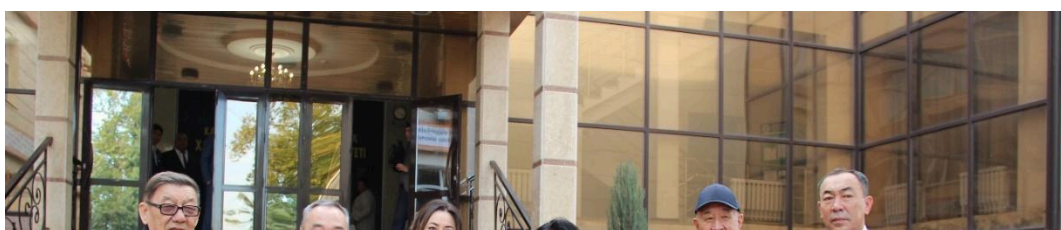
Облыс әкімі Жылқышиев Болат Әбжаппарұлының университетке келген сәтінен. Шымкент, 2005 ж.

Облыстық ардагерлер кеңесінің төрағасы Жеңісбек
Мәуленқұловпен кездесу. Шымкент, 2017 ж.

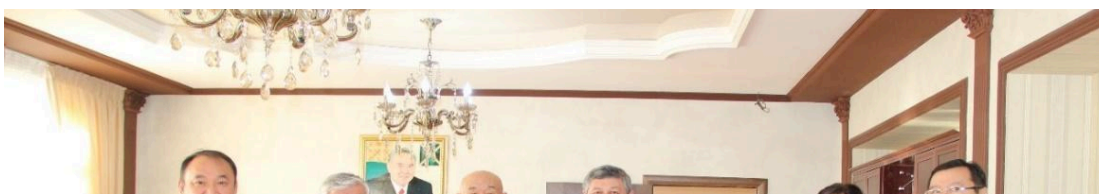
Парламент мәжілісінің депутаты Ұласбек Сәдібекұлының
ғылыми-практикалық конференциядан соңғы кездесуі.
Шымкент, 2016 ж.

ҚР Парламенті мәжілісінің депутаты Мыңбай Дархан
Қамзабекұлының университетке келген сәтінен.
Шымкент, 2018 ж. Сәуір айы.

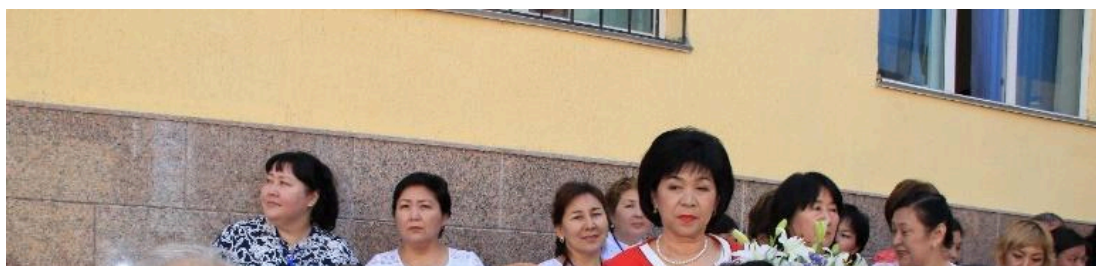
Ә.Мұратұлының шәкірті, Астана мемлекеттік қызмет хабының
басқарушы комитетінің төрағасы Әлихан Мұхамедияұлы
Байменовтің университет тарихымен танысу сәтінен.
Шымкент, 2015 ж.

ҚР Парламент мәжілісінің депутаты Қаныбеков Сәкен Әсембекұлы,
облыстық мәслихат хатшысы Балабиев Қайрат Рахымұлы,
Өзбекстан республикасынан Халықаралық ғылыми-практикалық
конференцияға келген ғалымдар. Шымкент, 2016 ж.

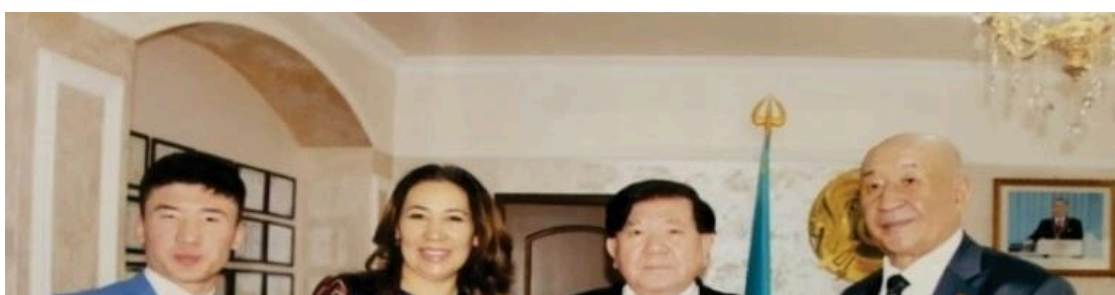
ОҚО әкімі Атамқұлов Бейбіт Батырұлы «Мерейлі отбасы»
байқауы жеңімпазы Қуатбековтер отбасында. Шымкент, 2015ж.

Әбдімұса Мұратұлының ағасы, Социалистік Еңбек ері Боранбек Шүкірбековтің жаңа оқу корпусының ашылуына келген сәтінен.
Шымкент, 2015ж.

ОҚО әкімі Мырзахметов Асқар Исабекұлымен Наурыз мерекесінде. Шымкент, 2013ж.

Ақын, драматург Мұхтар Шахановпен кездесуден соң.
Шымкент, 2017ж.

Әбдімұса Мұратұлының Президенттің жыл сайынғы Жолдауын
білім алушыларға түсіндіру сәтінен. Шымкент, 2015ж.

ҚУАТБЕКОВ ӘБДІМҰСА МҰРАТҰЛЫНЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТІ

Тұлғаның оқу, тәрбиелеу және тәжірибе арқылы меңгерген білімдері, дағдылары, біліктері мен құндылықтарының жиынтығы білім екендігі баршаға аян. Білім алудың артықшылығы және оның адам өміріндегі маңызы талас тудырмайтын мәселе. Білім кез

келген адам мен қоғамның дамуына негіз болатын басты факторлардың бірі. Білім жоқ жерді қашанда надандық жайлайды. Себебі, надандық білім арқылы келетін адамдағы таным-түсінік сәулесін қараңғылық құрсауына батырып жібереді. Сондықтан ғалымдар «Білім – адамды надандықтың қараңғы қақпасынан шығаратын нұр», -деп бекер айтпаса керек. Білім – кез келген саладағы жаңалықтың және оқиға мен жағдаятқа орай жасалатын сараптаудың кілті.

Осы орайда білім беру үрдісін тиімді ұйымдастыру және оны бүгінгі заман талабына сай үнемі жетілдіріп отыру педагог тұлғасының кәсіби іс-әрекетіне тікелей байланысты. Педагогикалық қызметті сәтті жүзеге асыру педагогтың гуманистік бағыттылығымен, педагогикалық технологияны, педагогикалық техниканы игеруімен, оның кәсіби санасының жоғары деңгейімен байланысты екені белгілі. Осы кәсіби қабілеттер Әбдімұса Мұратұлының бойынан берік орын алып, ажырамас қасиеттеріне айналған болатын. Ол орта мектептің соңғы сыныбында оқып жүрген кезеңде өзінің болашағын білім мен ғылыммен байланыстыруға белді бекем буған еді. Осы арман оны 1960 жылы В.И.Ленин атындағы Ташкент мемлекеттік университетінің химия факультетіне оқуға түсуіне мұрындық болды. Жастайынан арманшыл, алға қойған мақсатына жетпей қоймайтын өткірлігі, зеректігі оны 1966 жылы университетті ойдағыдай бітіргеннен кейін Қазақстан Республикасы жоғары және кәсіптік білім беру Министрлігінің жолдауымен Қазақ химия-технологиялық институтының физикалық және коллоидтық химия кафедрасының оқытушысы қызметіне алып келді. Осылай қиындығы да, қызығы да мол педагогикалық жұмыс басталып кетті. Алғашқы кезде оңай болған жоқ. Үміттен гөрі үрей басымдау болғаны да рас. Алайда бұл іске де өзінің білімділігі мен біліктілігі, зеректігі арқасында білек сыбана кірісіп кетті.

Жоғары білім беру жүйесінде ЖОО оқытушысының рөлі айрықша маңызға ие екендігін жете түсінген Әбдімұса Мұратұлы тек білім беруші ғана емес, сонымен қатар студенттің тұлғалық, кәсіби және әлеуметтік дамуына ықпал ететін жетекші, кеңесші, тәлімгер бола білді. Ол оқытушының кәсіби шеберлігі мен студенттермен тіл табыса білу қабілеті оқу үдерісінің тиімділігін арттырудың басты шарттарының бірі екендігіне бір сәтте күмән келтірген жоқ.

Әбдімұса Қуатбеков өзінің педагогикалық, ғылыми және коммуникативтік құзыреттерін бірлікте дамыта түсті. Ол өз пәнін терең меңгеруді жетілдірумен қатар, заманауи ғылыми жетістіктерді оқу үдерісіне енгізіп отырды. Теориялық білімді тәжірибемен байланыстыра отырып, студенттердің кәсіби ойлау қабілетін дамыта түсті. Сабақтың мазмұнын тиімді жоспарлау, оқытудың әртүрлі әдістерін қолдану және студенттердің белсенділігін арттыру арқылы өзінің шеберлігін күннен-күнге шыңдай білді. Ол қолданған интерактивті әдістер, пікірталас, жобалық жұмыс студенттердің шығармашылық әлеуетін ашуға мүмкіндік берді.

ЖОО оқытушысының кәсіби мәдениетінің маңызды бөлігі – студенттермен тіл табыса білу керек екендігін түсінген Әбекең әр уақытта оқу үдерісінде қолайлы психологиялық ахуал қалыптастыруға тырысып отырды. Ол студенттерді жеке тұлға ретінде қабылдап, олардың пікірлерін барлық уақытта құрметтеп, әділдік пен ашықтық принциптерін басшылыққа ала отырып студенттермен арадағы сенімділікті арттыра алды. Оның сөйлеу мәдениеті, дауыс ырғағы, тыңдай білуі студенттермен тиімді байланыс орнатуға көмектесті. Ашық диалогқа негізделген қарым-қатынас студенттердің белсенділігін, қызығушылығын арттырды.

Әбдімұса Мұратұлы ЖОО-ның жас оқытушысы ретінде өзінің кәсіби білімін үнемі жетілдіріп отырумен қатар, қарым-қатынас мәдениетіне де ерекше көңіл бөлді. Соның нәтижесінде:

- студенттердің сеніміне ие болды;
- олардың білім сапасын арттыруға мүмкіндік жасады;
- болашақ мамандардың тұлғалық дамуына ықпал етті.

МЕМЛЕКЕТТІК ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДАҒЫ БАСҚАРУШЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТІ

Қазіргі жаһандану дәуірінде жоғары білім қоғам дамуының негізгі қозғаушы күштерінің бірі болып табылады. Жоғары білім тек кәсіби маман даярлаумен шектелмей, тұлғаның интеллектуалдық, мәдени және әлеуметтік тұрғыдан қалыптасуына

ықпал етеді. Елдің экономикалық, әлеуметтік және рухани даму деңгейі жоғары білім жүйесінің сапасымен тығыз байланысты.

Жоғары білім қоғамда ерекше орын алады, себебі ол:

- **Кадрлық әлеуетті қалыптастырады** – қоғам үшін маңызды мамандарды даярлайды;

- **Қоғамдық сананы дамытады** – сын тұрғысынан ойлайтын, жауапкершілігі жоғары азаматтарды тәрбиелейді;

- **Әлеуметтік мобильділікті қамтамасыз етеді** – адамның әлеуметтік жағдайын жақсартуға мүмкіндік береді;

- **Ғылым мен инновацияның дамуына жол ашады** – жаңа технологиялар мен ғылыми жаңалықтардың негізін қалайды.

Жоғары білім – қоғам дамуының стратегиялық ресурсы екені баршаға белгілі. Себбі ол жеке тұлғаның қалыптасуында ғана емес, мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық және мәдени өркендеуінде шешуші рөл атқарады. Сондықтан жоғары білім берудің сапасын арттыруға өз үлесін қосу Әбдімұса Мұратұлының басты міндеттерінің бірі болды.

Жоғарыда Әбдімұса Мұратұлының еңбек жолын Қазақстан Республикасы жоғары және арнаулы орта білім беру Министрлігінің жолдауымен 1966 жылы Қазақ химия-технологиялық институтының физикалық және коллоидтық химия кафедрасының оқытушысы қызметінен бастағанын айтқан болатынбыз. Осы кезде оның дидактикалық, конструктивтік, коммуникативтік қабілеттерімен қатар, шығармашылық және ғылыми-ізденіс жұмыстарына бейімділіктері біліне бастады. Мұны дер кезінде байқаған институт басшылары аспирантурада оқуын жалғастыруға кеңес берді. 1968 жылы Қазақстан Республикасы жоғары және арнаулы орта білім беру Министрлігінің жолдамасымен Қазақ КСР-і Ғылым Академиясының Химия ғылымдары институтының аспирантурасына түсті. 1972 жылы 02.00.03 – Органикалық химия мамандығы бойынша «Гетероциклді циан эфирлі спирттер негізінде алынған биологиялық актив заттарды синтездеу және химиялық өзгерту» тақырыбында химия ғылымдарының кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін диссертация қорғады.

1971-1978 жылдары Жамбыл жеңіл және тамақ өнеркәсібі технологиялық институтының Семей қаласындағы филиалында кафедра меңгерушісі, факультет деканы қызметтерін атқарды. Осы кезде ол өзінің ұйымдастырушылық қабілетімен де танылды.

Факультеттегі оқу-тәрбие үдерісінде біршама жоғары ілгерілеулік байқалды.

1978 жылдан Қарағанды политехникалық университеті Жезқазған филиалының күндізгі және кешкі факультетінің деканы қызметін 8 жылдай атқарып, оның қалыптасып, өркендеуіне ерекше үлес қосты.

1996-2001 жылдар аралығында профессор Әбдімұса Қуатбеков М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан Мемлекеттік университетінде химия кафедрасының меңгерушісі лауазымын абыроймен атқарды. Ол кафедраның оқу-тәрбие үрдісін заман талабына сай жандандыру арқылы ілгерілеу арнасына түсірумен қатар, ғылыми-ізденіс жұмыстарына да баса назар аударылды. Кафедра ұжымының біршама ғылыми дүниелері (монографиялар, оқулықтар, оқу құралдары, әдістемелік құралдар, патенттер, көптеген ғылыми мақалалар т.б.) жарыққа шықты. Әбдімұса Мұратұлының «Нью-Йорк ғылым Академиясының академигі» ғылыми атағын алуы да осы жылдарға сәйкес келеді.

Қорыта айтқанда, Әбдімұса Мұратұлы мемлекеттік жоғары оқу орындарының құрылымдық бөлімдерін басқару барысында өзінің білімділігімен, біліктілігімен, құзіреттілігімен көріне білген іскер тұлға екенін дәлелдей білді.

ОҚУ ОРНЫН АШУ, ҚАЛЫПТАСТЫРУ, БАСҚАРУ КЕЗЕҢДЕРІ

XX ғасырдың 90-шы жылдары біздің еліміз үшін түбегейлі саяси-экономикалық өзгерістер кезеңі болғаны баршаға аян. Кеңес Одағы ыдырап, ел тәуелсіздік алғаннан кейін барлық салада, соның ішінде білім беру жүйесінде де жаңа реформалар жүргізілді. Осы кезеңде жоғары білім саласында жеке меншік жоғары оқу орындарының (ЖОО) пайда болуы мемлекеттік саясаттың маңызды бағыттарының біріне айналды.

Себебі мемлекеттік жоғары оқу орындары барлық талапкерлерді қамти алмады, ал еңбек нарығы экономика, құқық, менеджмент, қаржы салалары бойынша жаңа кадрларды қажет етті. Осы жағдай жеке меншік жоғары оқу орындарының пайда болуына алғышарт жасады. Бұл оқу орындарының құрылуына келесі факторлар әсер етті:

- жоғары білімге деген сұраныстың артуы;
- мемлекеттік ЖОО-ларда орын тапшылығы;
- нарықтық экономикаға бейімделген мамандарға қажеттілік;
- білім беру саласына жеке капиталдың енуі;
- білім беру қызметін коммерцияландыру.

Жоғары білім беру саласында көпсалалы, бәсекеге қабілетті жүйе қалыптастыру саясатын жете түсінген Әбдімұса Мұратұлы 1996-2001 жылдары «Қайнар» университетінің Оңтүстік Қазақстан аймақаралық филиалын ашып оған тікелей өзі басшылық жасады. Қандай оқу орнында жүрседе, өзінің балалық кезеңдерінде көптеген ауытпалықтарды басынан кешірген ол әлеуметтік жағдайы төмен білім алушыларға әрқашан қолдау көрсетіп, қол ұшын беріп отырды.

«Қайнар» университетінің Оңтүстік Қазақстан аймақаралық филиалын басқарып тұрған кезде Әбдімұса Мұратұлы жеке меншік оқу орнын ашу туралы көп ойланды, көп ізденді, болашаққа жоспар түзді, жобасын жасады. 1999 жыл жаңа университетті құру идеясының өмірге келген жылы болды. Бұл идея – Қазақстан мен Орта Азияның бірқатар мемлекет басшыларының бастамасымен дүниеге келді.

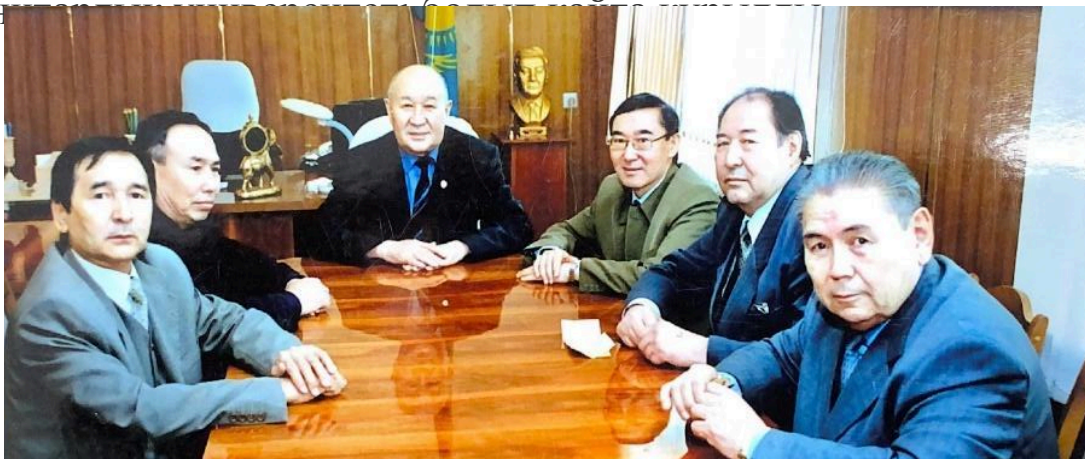
Ол көкейіндегі идеяны біртіндеп жүзеге асыра отырып, нәтижелік сәтіне 2000 жылы қол жеткізді. Осы жылы Орталық Азия мемлекеттері басшыларының Самитінде Қазақстан, Өзбекстан, Қырғызстан елдерінің президенттері бірлескен университет құру туралы бұдан бұрынғы идеялары жалғасын тапты. Еліміздің бұрынғы басшысы Н.Ә.Назарбаевтың Сайрам ауданындағы өзбек драма театрының ашылу салтанатында сөйлеген сөзі де, түбі бір туысқан елдер арасындағы ынтымақтастықты нығайтудың маңыздылығын көрсетіп берді.

Геосаяси тұрғыдан алғанда Орталық Азия мемлекеттерінің саяси-экономикалық дамуы бауырлас Қазақстан мен Өзбекстанның өзара тығыз қарым-қатынасын талап етеді. Соның ішінде білім беру, ғылым мен мәдениет салалары аса маңызды орын алатыны баршаға белгілі.

Қазақстан Республикасының сол кездегі басшысы Н.Ә.Назарбаевтың бастамасымен көрші отырған қазақ-өзбек халықтарының бірлігін, татулығын, мәдени және ғылыми қарым-қатынасын арттырудың кепілі ретінде Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің 2000 жылғы 25 тамыздағы шешімімен Шымкент қаласында Әбдімұса Мұратұлының басқаруында «Ұнат» университетінің ОҚО филиалы өз жұмысын бастады.

2001 жылдың 3 тамызында осы оқу орнының базасында жаңа Инженерлі-гуманитарлық университет ашылды. Араға азғантай уақыт салып Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің №643 бұйрығымен Қазақ-Өзбек инженерлі-гуманитарлық университетінің құрылысы басталды.

2005
жылдың 7
қазанында
Қазақстан
Республикасы

Білім және ғылым министрлігінің №683 бұйрығымен оқу орны Қазақстан Халықтар достығы университеті болып өз мәртебесін өзгертті.

Алғашқы кездері университет жұмысын бір жүйеге келтіру оңай болған жоқ. Оқу үрдісін қамтамасыз ететін ғылым-оқытушылар мен тәжірибелі педагогтарды шақыруда, университеттің материалдық-техникалық базасын құруда қаншалықты қиыншылықтардың болғаны көпшілікке аян. Дегенмен де өз еліне, оның жарқын болашағына еңбек етуді көздеген Әбдімұса Мұратұлы табандылығы мен жігерлілігінің арқасында сол қиыншылықтарды артқа қалдырып университетті еліміздегі беделді оқу орындарының біріне айландыра білді.

Университеттің бүгінгі қол жеткізген жетістіктерінің бәрі оның іскерлігінің, көрегенділігінің арқасы. Ол сапалы білім, саналы тәрбие беру үрдісін қалыптастыруды ерекше назарда ұстады. Ол үшін өзінің білімін, күш-жігерін, мол тәжірибесін аяған жоқ. Себебі бүгінгі заман бүкіл әлем білімді, сапалы әрі сауатты мамандарға мұқтаж. Ол ғылым мен инновация ғасырында бәсекеге қабілетті болу үшін заманға сай білім алып, оны үнемі жетілдіріп отыру қажеттігін жіті түсінді. Ертеңгі күні маман болатын, бүгінгі студенттерді келешек өмірге баулу мақсатында, және де ғылыммен айналысуға деген қызығушылығын арттыру үшін университетте барлық қажетті жағдайлар жасалды: университеттің талапқа сай жаңа ғимараты бой көтерді, техникалық бағыттағы соңғы үлгідегі

қондырғылармен жабдықталған арнайы зертханалар іске қосылды, мамандар даярлау ауқымы кеңейді (бакалавриат мамандықтарының қатарының көбейді, магистратура мен докторантура бойынша білім беру жүзеге асырылды), кадрлар әлеуетінің сапалық деңгейі өсті, дене шынықтыру залдары кестеге сай жұмыс атқарды, спорттың әр түрі бойынша тегін секциялар ұйымдастырылды, өзге қалалардан және алыс ауылдардан келген барлық студенттер жатақханамен қамтамасыз етілді, ғылыми жобаларды қолдау мақсатында мол қаржы бөлінді.

Әбдімұса Мұратұлы терең ойлы, өткір тілді азамат еді. Ол өте білімді, білікті маман, білім беру ісінің өркендеуіне өлшеусіз үлес қосты. Заманының ағымымен бірге жүре білетін, үнемі ізденісте болып білім беру саласындағы соңғы жаңалықтарға сыни тұрғыдан терең талдау жасай отырып, сапалы және тиянақты білім алуды жеделдетуге бағытталған ұсыныстарды оқу-тәрбие үрдісіне жылдамдата енгізе білді. Ол ақпараттарды алумен қатар оларды санаға сіңіріп, ой елегінен өткізіп, оларға терең сыни сараптама жасай отырып өз пікірін ашық білдіретін. Кез-келген ортаға тез кірігіп, әңгімеге еркін араласып кете білуші еді. Өйткені оның жеке «мені», өз пікірі, сөйлейтін сөзі, ауыз толтыра айтатын тұшымды ойы болатын.

Расында Әбдімұса Мұратұлы заманымыздың озық ойлы, көргені мен түйгені мол, жаны жайсаң, жүрегі жомарт, сөзге берік ұлы ұлдарының бірі болды. Ол туралы шындықты айту, сіз бен біздің азаматтық борышымыз. «Жақсыны жақсы», «дұрысты дұрыс» деп айтсақ біз еш нәрсе де жоғалтпаймыз. Айта білмеуіміз азаматтығымызға сын.

ҚАЙЫРЫМДЫЛЫҚ БАСТАУЫ ЖӘНЕ РУХАНИ НЕГІЗДЕРІ

Әбдімұса Мұратұлы Қуатбеков – адамгершілік пен қайырымдылықты өмірлік ұстанымына айналдырған, елге қызмет етуді басты парызы санаған азаматтардың бірі. Оның Арыс қаласындағы Төлеген Тәжібаев атындағы отбасы үлгісіндегі балалар ауылына көрсеткен жан-жақты көмегі – шынайы жанашырлықтың, жүректен шыққан мейірімнің айқын көрінісі.

Жетім және ата-ана қамқорлығынсыз қалған балаларға қолдау көрсету – екінің бірінің қолынан келе бермейтін үлкен жауапкершілік. Әбдімұса Мұратұлы бұл жауапкершілікті терең сезіне отырып, балалардың тұрмыстық жағдайын жақсартуға, білім алуға деген ынтасын арттыруға және олардың болашағына сеніммен қарауына нақты үлес қосты. Ол балаларды қыстық және жаздық киім-кешекпен, мектепке қажетті оқу құрал-жабдықтарымен қамтамасыз етіп қана қоймай, білімге деген құштарлықты арттыру мақсатында жақсы оқыған оқушыларға арнайы шәкіртақылар тағайындады.

Сонымен қатар, балалардың тек біліммен ғана емес, рухани және физикалық тұрғыда дамуына да ерекше мән берді. Жазғы демалыс уақытында балалардың уақытын тиімді әрі мазмұнды өткізуі үшін оларды демалыс лагерлеріне, «Тау самалы» секілді табиғаты көркем орындарға және еліміздің түкпір-түкпіріндегі әртүрлі аймақтарға жіберіп, жолақысы мен барлық шығындарын толықтай қаржыландырды. Бұл сапарлар балалардың дүниетанымын кеңейтіп, жаңа орта көріп, өмірге деген қызығушылығын арттырды.

Осындай ізгі істердің ең құндысы – оның жалғасын табуында. Бүгінгі таңда Әбдімұса Мұратұлы бастаған қайырымдылық жолын оның ұрпақтары лайықты түрде жалғастырып келеді. Бұл – тәрбиенің, отбасылық құндылықтардың, ұрпаққа сіңген адамгершіліктің айқын дәлелі. Әке өнегесін көріп өскен ұрпақтың елге қызмет етуі – қоғам үшін үлкен олжа.

Қайырымдылық – бір сәттік әрекет емес, ол – өмір салты. Әбдімұса Мұратұлы Қуатбековтің және оның ұрпақтарының жасаған игі істері көптеген жандарға үміт сыйлап, болашаққа деген

сенімін нығайтты. Мұндай азаматтардың есімі мен еңбегі уақыт өткен сайын бағалана бермек, ал олардың ізгілікті жолы келер ұрпаққа мәңгілік үлгі болып қала береді.

Әбдімұса Мұратұлы Қуатбековтің өмірлік ұстанымдарының өзегінде білім мен адамға деген шынайы жанашырлық жатты. Ол қайырымдылықты бір реттік акция ретінде емес, ұзақ мерзімді жауапкершілік, азаматтық парыз деп түсінді. Осы ұстанымының айқын көрінісі ретінде Арыс қаласындағы Т. Тәжібаев атындағы отбасы үлгісіндегі балалар үйіне көрсеткен жүйелі қамқорлығын атауға болады.

2001 жылдан бастап 2018 жылға дейін Әбдімұса Мұратұлы аталған балалар үйін өз қамқорлығына алып, онда тәрбиеленіп жатқан 70-ке жуық баланың әлеуметтік және тұрмыстық жағдайына тұрақты қолдау көрсетті. Балалардың қыстық және жаздық киім-кешегі, мектепке қажетті оқу құралдары – дәптер, қалам, кітап, сөмке, сондай-ақ күнделікті тұрмысына қажетті өзге де заттар үздіксіз қамтамасыз етіліп отырды. Бұл көмек балалардың алаңсыз білім алып, толыққанды өмір сүруіне мүмкіндік берді.

Әбдімұса Мұратұлы үшін материалдық қолдау ғана емес, білімге ынталандыру аса маңызды болды. Осы мақсатта ол жақсы оқитын, алға ұмтылған оқушыларға шәкіртақы тағайындау мәселесін қолға алып, олардың болашаққа деген сенімін нығайтты. Бұл бастама талай жасөспірімнің өз қабілетіне сенуіне, үлкен мақсат қоюына жол ашты.

Балалар үйіндегі әрбір баланың тағдырына бейжай қарамай, олардың қоғамға пайдалы азамат болып қалыптасуына жағдай жасау – Әбдімұса Қуатбековтің адамгершілік биігін айқын көрсететін қасиеттерінің бірі еді. Оның бұл игі ісі – үнсіз жасалған, бірақ терең із қалдырған қайырымдылықтың үлгісі.

Әбдімұса Мұратұлы дүниеден өткеннен кейін де бұл ізгі дәстүр тоқтаған жоқ. Бүгінде аталған қайырымдылық жолын оның ұрпақтары – ұл-қыздары абыроймен жалғастырып келеді. Бұл – әке аманатына адалдықтың, адамдық құндылықтардың ұрпақтан-ұрпаққа жалғасуының айқын дәлелі.

Осылайша, Әбдімұса Қуатбековтің қайырымдылық қызметі бір адамның өмірімен шектелмей, тұтас бір рухани мектепке, өмірлік өнегеге айналды. Оның жасаған игі істері тағдыр тәлкегіне түскен талай баланың өміріне жарық сәуле болып, қоғам жадында мәңгі сақталары сөзсіз.

2003–2004 оқу жылдары университетіміздің негізін қалаушы, елге жанашыр, жүрегі кең азамат Әбдімұса Мұратұлы Қуатбеков адамгершілік пен жауапкершіліктің жарқын үлгісін көрсеткен тағылымды ісімен көпшіліктің жадында қалды. Бұл кезең ел үшін де, әлеуметтік тұрғыдан әлсіз топтағы жастар үшін де оңай уақыт емес еді. Әсіресе, білім алуға ұмтылған, алайда тұрмыстық қиындықтарға тап болған студенттер үшін қолдаудың маңызы ерекше болатын.

Қыс мезгілі жақындап, ауа райы салқындай бастаған шақта Әбдімұса Мұратұлы қаламыздағы Қырғы базарын аралау барысында университетімізде білім алып жүрген аз қамтамасыз етілген, жартылай және тұл жетім студенттердің қыстық киім алуға мүмкіндіктері жоқ екенін өз көзімен көреді. Жастардың жұпыны киімін, қысқа дайындықсыз жүрген күйін байқап, олардың тағдырына бейжай қарамай, бірден нақты шешім қабылдайды. Бұл - оның әрдайым сөзбен емес, іспен әрекет ететін азамат екенін дәлелдеген сәттердің бірі еді.

Ол сол мезетте университетіміздің бас есепшісін және тәрбие жұмысы жөніндегі проректорды шақырып, студенттердің жағдайын шұғыл түрде шешуді тапсырады. Нәтижесінде әлеуметтік тұрғыдан көмекке аса мұқтаж 17 студентке толық қыстық киім алу ұйымдастырылады. Бұл жай ғана сыртқы киім емес, баланың қыс бойы тоңбай, алаңсыз білім алуына қажет барлық дүниені қамтыды. Атап айтқанда, әр студентке қалың куртка, жылы жемпір, көйлек, бас киім, аяққа бөтеңке, шұлық және басқа да қажетті киімдер толықтай алынып берілді.

Ең әсерлісі – бұл көмек салтанатты немесе жария түрде емес, әкелік мейіріммен, жанашырлықпен жасалды. Студенттер жаңа киімдерін университет басшысының өз кабинетінде киіп, сол жерде

ризашылық пен қуанышқа толы сәттерді бастан кешті. Бұл олардың жүрегінде тек жылы киім ғана емес, өмірге деген сенім, өздеріне деген құрмет пен үміт ұялатты.

Әбдімұса Мұратұлы Қуатбеков үшін бұл бір реттік іс емес, өмірлік ұстаным болатын. Ол студентті тек білім алушы емес, болашақ ел тірегі, қоғамның толыққанды мүшесі деп білді. Сондықтан да олардың әлеуметтік жағдайына, рухани ахуалына ерекше мән берді. Осындай қамқорлықтың арқасында талай студент қиын кезеңнен сүрінбей өтіп, бүгінгі таңда елге қызмет етіп жүрген білікті мамандарға айналды.

Бұл оқиға - университет тарихындағы ұмытылмас парақтардың бірі. Ол қайырымдылықтың шынайы мәнін, басшының халыққа, әсіресе жастарға жақын болуының қандай болатынын көрсетеді. Әбдімұса Мұратұлы Қуатбековтің бұл игі ісі уақыт өткен сайын маңызын жоймай, керісінше, кейінгі ұрпаққа адамгершілік пен жанашырлықтың мәңгілік үлгісі ретінде қалады.

БІЛІМДІ ЖАСТАРҒА КӨРСЕТКЕН ҚАМҚОРЛЫҒЫ

Университет қабырғасында білім алып жүрген жартылай жетім, тұл жетім және әлеуметтік жағдайы төмен, осал топқа жататын студенттерге көрсетілген қамқорлық – оқу орнының ғана емес, оны басқарған тұлғаның адамгершілік болмысының айқын көрінісі болды. Бұл игі істің бастауында университеттің негізін қалаушы, жүрегі кең, ойы биік азамат Әбдімұса Мұратұлы Қуатбеков тұрды.

Ол студентті тек білім алушы ретінде ғана емес, ең алдымен қоғамның болашағы, елдің ертеңі деп таныды. Сондықтан да олардың күнделікті тұрмысындағы қиындықтарға бейжай қарамай, нақты әрі жүйелі қолдау тетіктерін қалыптастырды. Соның жарқын мысалы – университетте білім алатын әлеуметтік тұрғыдан аз қамтамасыз етілген студенттерді университет асханасында күн сайын бір мезгіл ыстық түскі аспен тұрақты қамтамасыз етуі.

Бұл көмек кездейсоқ немесе уақытша шара емес, жоспарлы әрі жүйелі түрде жүзеге асырылды. Әрбір оқу жылының басында аталмыш мәселе университеттің бас есепшісінің назарына арнайы ұсынылып, әлеуметтік қолдауға мұқтаж студенттердің тізімі нақтыланатын. Соған сәйкес жыл соңына дейін арнайы график бекітіліп, нақты тапсырмалар жүктелетін. Бұл – көмектің уақытылы, үздіксіз әрі толық орындалуын қамтамасыз ететін тиімді механизм еді.

Күн сайын университет асханасынан бір мезгіл ыстық тамақ ішкен студент үшін бұл тек тамақтану ғана емес, ертеңгі күнге деген сенім, оқуына алаңсыз ден қою мүмкіндігі болатын. Аш құрсақ білім алу мүмкін емес екенін терең түсінген Әбдімұса Мұратұлы бұл істі адамгершілік парызым деп білді. Оның ойынша, әлеуметтік қолдау көрген студент өзін қоғамға қажет, бағалы тұлға ретінде сезінеді.

Бұл қамқорлық көптеген жастың тағдырына оң әсер етті. Түскі асқа арналған қарапайым, бірақ шынайы қолдау студенттердің денсаулығын сақтап қана қоймай, олардың психологиялық жай-күйіне де үлкен ықпал етті. Олар университет қабырғасында өзін жалғыз емес, қорғаны бар, жанашыры бар ортада жүргенін сезінді.

Әбдімұса Мұратұлы Қуатбековтің бұл бастамасы – оның ұлы адам екенінің, елге, жастарға шын жанашыр басшы болғанының айқын дәлелі. Ол қайырымдылықты жария ету үшін емес, адамдық борыш ретінде атқарды. Осындай істер арқылы ол университет тарихында ғана емес, мыңдаған студенттің жүрегінде өшпес із қалдырды.

Бұл тағылымды тәжірибе бүгінгі және келер ұрпақ үшін үлкен өнеге. Себебі шынайы ұлылық – атақта емес, адамға деген қамқорлықта, ал нағыз басшының биіктігі – өзіне сеніп тапсырылған жандардың тағдырына жауапкершілікпен қарауында.

2006-2007 жылдары Оңтүстік Қазақстан облысы, Шымкент қаласында қала әкімінің бастамасымен ауқымды әлеуметтік жоба қолға алынды. Аталған бастама аясында жаңа мөлтек аудан салынып, тұрғындардың әлеуметтік жағдайын жақсарту мақсатында жер телімдері мен тұрғын үйлер беріле бастады. Бұл жоба, әсіресе, әлеуметтік тұрғыдан аз қамтылған, көпбалалы және тұрмысы төмен отбасылар үшін үлкен үміт пен сенім сыйлаған маңызды кезең болды.

Осы игі бастамамен қатар, қала бойынша әлеуметтік жағдайы төмен отбасыларға үй салып беру туралы нақты тапсырма келіп түсті. Бұл жауапты істі жүзеге асыруда қоғамның жанашыр азаматтарының қолдауы ерекше қажет еді. Осындай сәтте елге қызмет етуді өмірлік мұрат еткен Әбдімұса Мұратұлы Қуатбеков бұл істен тыс қалмай, керісінше, алғашқы болып нақты әрекетке көшкен азаматтардың бірі болды.

Әбдімұса Мұратұлы аталған тапсырма аясында екі бірдей отбасыны баспанамен қамтамасыз етуді өз мойнына алды. Ол бұл көмекті формалды түрде емес, шынайы жанашырлықпен, толық жауапкершілікпен жүзеге асырды. Үйлер нөлден бастап салынып, құрылыс жұмыстарының әр кезеңі жеке бақылауында болды. Тек қабырғасын тұрғызып, төбесін жабумен шектелмей, үйдің сыртқы және ішкі әрлеу жұмыстары толық аяқталды, барлық тұрмыстық талаптарға сай етіп тапсырылды.

Ең бастысы, баспаналар бос күйінде берілмеді. Әбдімұса Мұратұлы жаңа қонысқа көшіп келетін отбасылардың алғашқы күннен бастап алаңсыз өмір сүруі үшін үйлерді қажетті жиһаздармен, тұрмыстық керек-жарақтармен толық қамтамасыз етті. Бұл – оның адам тағдырына терең үңіле білетінін, көмектің тек сыртқы емес, ішкі мазмұнына да мән беретінін көрсететін айрықша қадам еді.

Бұл екі отбасы үшін жаңа үй-жай ғана баспана емес, жаңа өмірдің бастауы, болашаққа деген сенімнің символы болды. Балалар шат күлкіге толы жылы үйге қоныстанып, ата-аналар ертеңгі күнге үмітпен қарай бастады. Осындай қуанышты сәттер – Әбдімұса Мұратұлы үшін ең үлкен марапат еді.

Аталған игі іс оның ұлы жүректі, кең пейілді, елге шын жанашыр азамат екенін тағы бір мәрте дәлелдеді. Ол қайырымдылықты міндет үшін емес, адамдық борышы деп қабылдады. Мұндай істер қоғамдағы бірлікті нығайтып, адамдар арасындағы сенім мен мейірімді арттырады.

2006-2007 жылдары жүзеге асқан бұл қайырымдылық шарасы уақыт өткен сайын маңызын жоймай, керісінше, ел жадында сақталып, кейінгі ұрпаққа адамгершілік пен азаматтық жауапкершіліктің жарқын үлгісі ретінде қызмет етуде.

ӘЛЕУМЕТТІК ОСАЛ ТОПТАРҒА ЖӘНЕ МҰХТАЖ ЖАНДАРҒА ЖАСАҒАН КӨМЕГІ

Әбдімұса Мұратұлы Қуатбековтің қоғамдық және қайырымдылық қызметі бір ғана өңірмен шектелмей, кең ауқымды әлеуметтік маңызға ие болды. Оның бастамасымен жүзеге асқан игі істердің барлығы ел болашағына, жас ұрпақтың тағдырына, қоғамның рухани және әлеуметтік дамуына бағытталды.

2001–2020 жылдар аралығында Шымкент қаласы әкімінің, сондай-ақ Қазақстан өзбектері «Дустлик» қауымдастығының ресми сұраулары негізінде Халықтар достығы университетінде әлеуметтік осал топтағы жастарға арналған арнайы білім беру гранттары бөлінді. Аталған бастамалардың барлығының бастамашысы әрі негізгі қолдаушысы Әбдімұса Мұратұлы Қуатбеков болды. Оның тікелей қолдауы мен ұйымдастырушылық ықпалының нәтижесінде аз қамтылған отбасылардан шыққан балалар, толық және жартылай жетімдер, мүмкіндігі шектеулі, I, II, III топтағы ерекше қажеттіліктері бар жастар жоғары оқу орнында тегін білім алу мүмкіндігіне ие болды. Осы жылдары Шымкент қаласы әкімдігі, қалалық Білім басқармасы және Әл-Фараби ауданының сұраныстары бойынша 321 бала тегін жоғары білім алса, Қазақстан өзбектері «Дустлик» қауымдастығының ұсынысы негізінде тағы 37 бала грант иегері атанып, жоғары оқу орнында ақысыз оқыды.

Бұл – жүздеген жастың өмір жолына оң әсер еткен, олардың болашаққа деген сенімін арттырған, әлеуметтік әділеттілікті нақты іспен көрсеткен ауқымды қайырымдылық қызметтің нәтижесі еді. Әбдімұса Мұратұлы үшін бұл – тек материалдық қолдау емес, әр баланың қабілетіне сену, олардың қоғамдағы орнын табуына жағдай жасау болатын. Бүгінгі таңда осы бағдарлама аясында білім алған түлектер Қазақстанның түкпір-түкпірінде әртүрлі салада абыроймен қызмет атқарып жүр. Олар – елге адал еңбек етіп жүрген білікті мамандар, қоғамның белсенді мүшелері. Бұл жетістіктер – Әбдімұса Мұратұлы Қуатбековтің көрегендігі мен азаматтық жауапкершілігінің айқын дәлелі. Әбдімұса Мұратұлы Қуатбековтің атқарған барлық игі бастамалары – адамға деген жанашырлықтың, білім мен тәрбиеге деген терең құрметтің, туған елге қалтқысыз қызмет етудің жарқын үлгісі. Оның өмір жолы мен

қоғамдық қызметі кейінгі ұрпақ үшін өнеге, ел тарихындағы тағылымды беттердің бірі болып қала бермек.

ТАҒДЫР ТОҒЫСТЫРҒАН ТАҒЫЛЫМДЫ ҚАМҚОРЛЫҚ

Арыс қаласындағы Т.Тәжібаев атындағы отбасы үлгісіндегі балалар ауылынан түлеп ұшқан бір қыз бен бір жігіттің тағдыры –

шынайы қайырымдылықтың адам өмірін қалай түбегейлі өзгерте алатынының жарқын дәлелі. Бұл екі жас өмірдің алғашқы кезеңінде ата-ана мейіріміне толық қанып өспесе де, адал еңбек пен білімге ұмтылыс арқылы өз болашағын қалыптастыруға талпынды. Дәл осы жолда оларға демеу болған, өмірлік бағыт-бағдар берген тұлға – Әбдімұса Мұратұлы Қуатбеков еді.

Әбдімұса Мұратұлы аталған балалар ауылының тәрбиеленушілеріне әрдайым ерекше ықыласпен қарап, олардың болашағына алаңдаушылық білдіріп отырды. Сол тәрбиеленушілердің арасынан шыққан бір қыз бен бір жігіттің жоғары оқу орнында білім алуға деген талпынысын көріп, олардың оқуына толық жағдай жасады. Бұл тек қаржылай қолдау ғана емес, ең алдымен сенім мен үміт сыйлау болатын. Жастардың бойындағы қабілетті танып, олардың қоғамға пайдалы азамат болып қалыптасуына мүмкіндік беру – оның басты мақсаты еді.

Оқу аяқталған соң, екі жас та өмірдің жаңа белесіне қадам басты. Әбдімұса Мұратұлы олардың жұмыссыз қалмауын да назардан тыс қалдырмай, екеуін де тұрақты жұмыспен қамтамасыз етті. Осылайша, ол жастардың өз аяғынан нық тұрып, дербес өмір сүруіне жан-жақты жағдай жасады.

Тағдырдың жазуымен бір ортада өсіп, бір жолда қатар жүрген бұл екі жас бір-бірінің жан дүниесін түсініп, жүректерін жақындата түсті. Уақыт өте келе олардың арасында шынайы сезім пайда болып, жаңа өмір бастауға шешім қабылдайды. Бұл қуанышты жаңалықты естіген Әбдімұса Мұратұлы оларды тек қолдап қана қоймай, үлкен әкелік қамқорлық танытты.

Ол екі жастың үйлену тойын толықтай жасап беріп, ел қатарлы қуанышқа кенелуіне себепкер болды. Сонымен қатар, жас жұбайлардың болашағын ойлап, екеуіне арнайы баспана алып берді. Бұл – қайырымдылықтың ең жоғары, ең жауапты түрі еді. Себебі біреуге уақытша көмек көрсету бір басқа, ал бүтін бір отбасының іргетасын қалауға үлес қосу – нағыз азаматтық, әкелік ерлік.

Бүгінгі таңда сол қыз бен жігіт үлгілі отбасына айналып, көп балалы ата-ана болып отыр. Ұлдары ер жетіп, қыздары бой жеткен, тату-тәтті, берекелі өмір кешуде. Олардың әрбір жетістігінің, әрбір қуанышты сәтінің түп-төркінінде кезінде көрсетілген сол шынайы қамқорлықтың, сенімнің, мейірімнің ізі жатыр.

Жас жұбайлар бүгінгі күні де ризашылықпен: *«Әбдімұса Мұратұлы біз үшін жай ғана қамқоршы емес, нағыз әкеміздей болып кетті. Біздің тағдырымызға араша түсіп, өмір жолымызды ашқан адам»*-деп еске алып отырады.

ӘБДІМҰСА МҰРАТҰЛЫ ҚУАТБЕКОВ – АРЫС ҚАЛАСЫНЫҢ АРДАҚТЫ ПЕРЗЕНТІ

Арыс қаласының тарихында елге адал қызметімен, туған жерінің өсіп-өркендеуіне қосқан өлшеусіз үлесімен ерекшеленетін азаматтар аз емес. Солардың бірі – Әбдімұса Мұратұлы Қуатбеков.

Оның саналы ғұмыры туған елге қызмет етуге, жас ұрпақтың болашағына қамқор болуға және қоғамдық игілік жолындағы ізгі істерге арналды.

Әбдімұса Мұратұлы Арыс қаласының әлеуметтік-экономикалық дамуына, көркейіп-гүлденуіне елеулі үлес қосты. Қаланың білім беру саласын қолдау – оның басты азаматтық ұстанымдарының бірі болды. Ол Арыс қаласындағы мектептер мен колледждерге демеушілік жасап, білім ошақтарының материалдық-техникалық базасын нығайтуға, оқу сапасын арттыруға нақты көмек көрсетті. Бұл қолдау – жас ұрпақтың сапалы білім алып, болашақта ел тізгінін ұстар азамат болып қалыптасуына бағытталған маңызды қадам еді.

Сонымен қатар, Әбдімұса Мұратұлы Т.Тәжібаев атындағы балалар ауылына көрсеткен қамқорлығымен де көпшіліктің жүрегінен орын алды. Ол мұнда тәрбиеленіп жатқан балалардың тұрмыстық жағдайын жақсартуға, олардың рухани және әлеуметтік дамуына ықпал ететін көптеген игі қоғамдық іс-шаралардың жүзеге асуына мұрындық болды. Бұл – шынайы мейірімділік пен адамгершіліктің айқын көрінісі.

Оның қайырымдылық пен қоғамдық қызметтегі еңбегі бір реттік акциялармен шектелмей, жүйелі түрде, тұрақты жалғасып отырды. Елдің бірлігі мен ынтымағын нығайтуға бағытталған бастамаларға белсене араласып, қоғамға пайдалы жобалардың жүзеге асуына әрдайым қолдау көрсетті.

Осы ұшан-теңіз еңбегі мен Арыс қаласының дамуына қосқан зор үлесі үшін, Арыс қаласы ардагерлер алқасының ұсынысымен қалалық Ардагерлер аллеясында Әбдімұса Мұратұлы Қуатбековке арнайы Құрмет тақтайшасы орнатылды. Бұл – оның ел алдындағы еңбегіне көрсетілген жоғары баға, халықтың шынайы ризашылығының белгісі.

Сонымен қатар, оған «Арыс қаласының Құрметті азаматы» атағы берілді. Бұл мәртебе – оның өмір жолы мен азаматтық болмысының, туған жерге деген шексіз сүйіспеншілігінің айқын дәлелі.

Әбдімұса Мұратұлы Қуатбековтің өнегелі өмірі мен игі істері – кейінгі ұрпаққа үлгі, елге қызмет етудің биік өлшемі. Оның аты Арыс қаласының тарихында алтын әріппен жазылып, жас ұрпақтың жадында мәңгі сақталады.

ТУҒАН ЖЕРГЕ ТАҒЫМ – ИМАНДЫЛЫҚҚА БАСТАР ЖОЛ

2000-жылдардың басында Әбдімұса Мұратұлы Қуатбеков өзінің кіндік қаны тамған, туып-өскен мекені – Арыс қаласына қарасты 41-разъезд елді-мекенінің рухани өміріне ерекше серпін берген игі істің бастамашысы болды. Ол имандылық пен тәрбиені қатар ұштастырып, адамның рухани тазаруына, ішкі жан дүниесінің

кемелденуіне жағдай жасау мақсатында ауыл тұрғындарына арнап өз қаржысына мешіт салдырды.

Бұл бастама ауыл ақсақалдарының өтінішінен туындады. Ел ағалары ауыл тұрғындарының көрші елді-мекендерге немесе қала орталығындағы мешіттерге барып ғибадат жасауға мүмкіндігі шектеулі екенін, әсіресе жасы үлкен кісілер мен балалар үшін бұл үлкен қиындық тудыратынын айтып, Әбдімұса Мұратұлына қолқа салған болатын. Осы өтінішке жүрекпен құлақ асқан азамат туған жерге деген шынайы махаббатын нақты іспен дәлелдеді.

Мешіт құрылысы барынша жауапкершілікпен жүргізілді. Ғимараттың су, газ, жарық жүйелері толық қамтылып, барлық инженерлік инфрақұрылымы заманауи талаптарға сай жасалды. Құрылыс жұмыстары бір жылға жетпейтін уақыт ішінде аяқталып, ауыл ортасынан еңселі, сәулетті мешіт бой көтерді. Бұл – сол кезең үшін шағын елді-мекенде сирек кездесетін, үлкен қуанышқа айналған оқиға болды.

Жаңа мешіт ауыл тұрғындарының рухани орталығына айналды. Мұнда жұма намаздары оқылып, діни мерекелер аталып, жастарға тәрбие, үлкендерге насихат айтылатын қасиетті орда қалыптасты. Ауыл азаматтары бұл игі іске дән риза болып, мешітті ел бірлігінің, ынтымақ пен имандылықтың символы ретінде қабылдады.

Араға 25 жыл салып, әкенің ізгі жолын оның ұл-қыздары лайықты түрде жалғастырды. Ұлы Нұрлан Әбдімұсаұлы әкесі ірге тасын қалаған «Мұрат ата мешітін» қайта жөндеуден өткізіп, заман талабына сай күрделі жөндеу жұмыстарын жүргізді. Ғимараттың ішкі және сыртқы келбеті жаңартылып, мешіт толықтай қайта жаңғыртылды.

Сонымен қатар, мешітке арнайы имам тағайындалып, оның тұрақты қызмет етуі үшін айлығы бекітілді. Бұл – мешіттің тек ғимарат ретінде ғана емес, рухани орталық ретінде үздіксіз жұмыс істеуіне жасалған маңызды қадам еді. Әке аманатын орындау, оның бастамасын жалғастыру – перзенттік парыздың, ұрпақ сабақтастығының айқын көрінісі болды.

Әбдімұса Мұратұлы Қуатбеков салдырған мешіт – тек бір ғимарат емес, ол туған жерге деген адалдықтың, имандылыққа деген құрметтің, халыққа қызмет етудің биік үлгісі. Бұл игі іс ауыл тарихында ғана емес, ел жадында мәңгі сақталады.

**ҚУАТБЕКОВ ӘБДІМҰСА МҰРАТҰЛЫ – «САНАЛЫ
ҰРПАҚ», «АДАЛ АЗАМАТ» ҚАЛЫПТАСТЫРҒАН ТҰЛҒА,
ҮЛКЕН ЖҮРЕКТІ МЕЦЕНАТ**

Қоғамның дамуы – саналы ұрпақтың қолында. Ал саналы ұрпақты қалыптастыру – жүрегі кең, ойы биік, мұраты айқын азаматтардың еншісінде. Осындай ел болашағына елеулі үлес қосып, артына өшпес із қалдырған – Қуатбеков Әбдімұса Мұратұлы. Ол – ұлттың рухани-адамгершілік құндылықтарын

дәріптеп, «Саналы ұрпақ» пен «Адал азамат» ұғымдарын өмірлік ұстанымына айналдырған, үлкен жүректі меценат еді. «Саналы ұрпақ» дегеніміз – тек білімді жас емес. Ол – ойы озық, рухы биік, жауапкершілігі жоғары, елінің болашағына бейжай қарамайтын азамат. Әбдімұса Мұратұлы жас буынның тек академиялық білім алуымен шектелмей, ұлттық құндылықтарды бойына сіңіріп өсуіне ерекше мән берген. Оның бастамалары мен қолдаулары жастардың ғылымға, мәдениетке, спортқа, қайырымдылыққа бет бұруына жол ашып келеді. Жастарға арналған білім беру жобалары, әлеуметтік қолдаулар, талантты оқушыларға көрсетілген демеушілік көмектер – мұның бәрі оның ел болашағына деген жанашырлығының айқын дәлелі болып қалды. Ол үшін ең үлкен инвестиция – адам капиталы. Себебі білімді, тәрбиелі, саналы жас – мемлекет тірегі екенін күн сайын айтатын. Қоғамды алға сүйрейтін күш – адалдық. «Адал азамат» болу – тек заңға бағыну емес, ол – ар-ұятты биік қою, жауапкершілікті сезіну, елге қызмет етуді парыз санау. Қуатбеков Әбдімұса Мұратұлы өз ісімен осы ұстанымды дәлелдеп, жас ұрпаққа өнегелі жол қалдырды. Ол адалдық пен әділдікті басты қағида ретінде ұстанды. Қайырымдылық шаралары, әлеуметтік жобаларға көрсеткен көмегі, мұқтаж жандарға жасаған қолдауы – оның азаматтық болмысының айнасы. Нағыз меценат десек болады. Мебебі, ол атақ үшін емес, халық игілігі үшін еңбек етті. Бұл қасиет оның әр ісінен айтпаса да көрініп тұрды. Меценаттық – жүректің ісі. Шынайы қайырымдылық үнсіз жасалады. Әбдімұса Мұратұлы талай отбасының қуанышына себепші болып, білім іздеген жастарға демеу беріп, әлеуметтік жағдайы төмен жандарға көмек қолын созған азамат. Ол үшін ең бастысы – қоғамға пайда келтіру. Үлкен жүректі азамат болу – байлықпен өлшенбейді. Ол – ниетпен, адамгершілікпен, кеңпейілділікпен өлшенеді. Оның қайырымдылық жолындағы еңбегі көптеген жандарға үміт сыйлап, болашаққа сенім ұялатты. Қоғамға тек материалдық емес, рухани қолдау да қажет. Әбдімұса Мұратұлы жастар арасында отансүйгіштік, адалдық, еңбекқорлық құндылықтарын насихаттауды маңызды санаған. Ол – өз ісімен үлгі көрсетіп, артына

игі істерін қалдырған тұлға. Нағыз көшбасшылық – мінберден емес, нақты істермен көрінеді. Сөздің емес істің адамы екендігін еңбегімен дәлелдеп, жастарға табандылықтың, еңбекқорлықтың, мақсатқа жетуде адалдықтың үлгісі болып қалды. Әбдімұса Мұратұлы қалыптастырған үрдіс өзі негізін қалаған оқу орнында жалғасын тапты. Қазіргі таңда университет оқытушы-профессорлары өздерінің туған жеріндегі мектептерге, қаладағы, аудандағы балалар үйіне қайырымдылық көрсетіп жүр. «Тарих, құқықтану, экономика» кафедрасының доценті, тарих ғылымдарының кандидаты Нартбаев Шымырбай Жақсыбайұлы Түлкібас ауданы Жамбыл атындағы жалпы орта білім беретін мектеп оқушылары арасынан үздік оқушыға, пәндік олимпиаданың жеңімпаздарын өз қаражатымен марапаттап, 2024 жылдан бастап әлеуметтік жағдайы төмен отбасынан шыққан үздік оқитын 1 оқушыға тоқсан сайын 20000 теңге берсе, 2025 жылы 4 оқушыға тоқсан сайын 15000 теңгеден берсе, 2026 жылы да 4 оқушыға 15000 теңгеден беруді жоспарлап отыр.

«Педагогика және психология» кафедрасының аға оқытушысы, педагогика ғылымдарының магистрі Мамадалиев Санжар Талибжанович №3 Қиын жағдайда жүрген балаларды қолдау орталығына жүйелі түрде барып, орталықта тәрбиеленіп жатқан балаларға қолдау көрсету мақсатында түрлі қайырымдылық және әлеуметтік іс-шараларға қатысады. Бұл орталықта өмірлік қиын жағдайға тап болған, ата-анасының қамқорлығынсыз қалған немесе әлеуметтік қолдауды қажет ететін балалар тәрбиеленеді.

Орталыққа бару барысында балалармен қарым-қатынас жасап, олардың бос уақытын тиімді ұйымдастыруға бағытталған түрлі тәрбиелік және танымдық жұмыстарын жүргізеді. Атап айтқанда, балалармен әңгімелесу, танымдық ойындар ұйымдастыру, шығармашылық тапсырмалар орындау және түрлі мәдени іс-шараларға қатысу арқылы олардың қызығушылықтарын дамытуға көмектеседі. Мұндай жұмыстар балалардың өзіне деген сенімділігін арттыруға, олардың әлеуметтік ортада еркін

қарым-қатынас жасауына және болашаққа деген сенімін қалыптастыруға ықпал етіп отыр.

Мерекелік күндер мен маңызды іс-шаралар кезінде орталық тәрбиеленушілеріне арналған қайырымдылық акцияларын ұйымдастырады. Балаларды қажетті киім-кешекпен, оқу құралдарымен, ойыншықтармен және басқа да тұрмыстық заттармен қамтамасыз етіп, шамасы жеткенінше көмек беруде.

Өйткені әрбір бала қамқорлық пен мейірімге лайық, ал қоғамдағы әрбір адам олардың бақытты болашағына өз үлесін қоса алатындығын ісімен дәлелдеп жүр.

«Денешынықтыру және спорт» кафедрасының меңгерушісі, ҚР Еңбек сіңірген жаттықтырушысы, аға оқытушы Айтжанов Әлімжан Амангелдіұлы Түркістан облысы Сайрам ауданына қарасты №1 «Өмірлік қиын жағдайда жүрген балаларды қолдау» орталығы балаларына демеушілік жасауда.

Қуатбеков Әбдімұса Мұратұлы – «Саналы ұрпақ» тәрбиелеуді өмірлік мұрат еткен, «Адал азамат» қағидасын берік ұстанған, үлкен жүректі меценат. Оның қоғам игілігі үшін атқарған еңбегі – ұрпаққа үлгі, елге өнеге. Саналы ұрпақ тәрбиелеп, адал азамат қалыптастыру – кез келген адамның қолынан келе бермейтін ұлы миссия. Ал осындай миссияны жүрек қалауымен атқарған тұлға халқының жүрегінде жарқын істерімен сақталады.

ӘБДІМҰСА МҰРАТҰЛЫ ҚУАТБЕКОВ – ҰРПАҚТАР САБАҚТАСТЫҒЫНЫҢ РУХАНИ ДІҢГЕГІ

Уақыт – тоқтаусыз ағып жатқан өзен. Ал сол өзеннің жағасында адамзат баласы ұрпақтан-ұрпаққа мирас болып келе жатқан рухани қазынасын сақтап, толықтырып, келесі буынға аманат етеді. Бұл – ұрпақтар сабақтастығы. Қазақ халқы үшін ұрпақтар сабақтастығы – ұлттық болмыстың өзегі.

«Ата көрген оқ жонар, ана көрген тон пішер» деген халық даналығы тәрбиенің, өнегенің, тәжірибенің ұрпақтан-ұрпаққа берілуінің маңызын айқын көрсетеді. Әр буын өзінен кейінгі ұрпаққа тек өмір сүру жолын ғана емес, өмір сүру мәнін де табыстайды.

Ұрпақтар сабақтастығы – халықтың өміршендігін айқындайтын ең басты құндылықтардың бірі. Ол уақыт пен кеңістікті жалғап, өткеннің тағылымын бүгінге жеткізетін, ал бүгінгі жауапкершілікті болашаққа аманаттайтын рухани көпір іспетті. Осындай сабақтастықтың жарқын көрінісі ретінде ел жадында сақталған, өмірі мен еңбегі кейінгі буынға өнеге болған тұлғалардың орны ерекше. Солардың бірі – Әбдімұса Мұратұлы Қуатбеков.

Әбдімұса Мұратұлы – өз ғұмырын халыққа қызмет етуге арнаған, білім мен парасатты өмірлік ұстанымына айналдырған қайраткер тұлға. Оның өмір жолы – бір әулеттің ғана емес, тұтас бір буынның рухани бағдарын айқындаған тағылымды мектеп. Ол үшін ұрпақ тәрбиесі – сөз жүзіндегі ұғым емес, күнделікті іс-әрекетпен дәлелденген өмірлік миссия болды.

Қуатбековтің болмысы арқылы ұрпақтар сабақтастығы ең алдымен еңбекке адалдық, білімге құрмет, елге жанашырлық сияқты асыл қасиеттермен көрініс тапты. Ол өзі өскен ортаның өнегесін бойына сіңіре отырып, сол құндылықтарды кейінгі буынға жеткізе білді. Әрбір істі жауапкершілікпен атқаруы, айналасына талап қоя білуі – жас ұрпақ үшін үнсіз тәрбие, үлгі болды.

Әбдімұса Мұратұлының өмірлік ұстанымдары мен еңбегі бүгінгі жастарға өнеге. Себебі ол ұрпақтар арасындағы байланысты тек қандық жалғастықпен емес, рухани жауапкершілікпен ұғынды. Оның өнегесі – әр буынның өзінен кейінгілерге қалдырар ізі бар екенін еске салады.

Әбдімұса Мұратұлы Қуатбеков – ұрпақтар сабақтастығының шынайы бейнесі. Ол өткен мен бүгінді жалғап қана қойған жоқ, болашаққа бағыт-бағдар көрсете білді. Осындай тұлғалар арқылы халықтың рухани жады сақталады, ал ұрпақтар арасындағы алтын арқау ешқашан үзілмейді.

Әбдімұса Қуатбеков пен Кәрамат Пердешқызынан тараған ұл-қыздары, Қуатбеков Нұрлан Әбдімұсаұлы, Қуатбекова Роза Әбдімұсақызы, Қуатбекова Рабиға Әбдімұсақызы, немерелері Райхан, Асхат, Жұлдыз, Құдайберген, Жансұлтан, Асқар. Олар ата-бабадан дарыған адалдық пен еңбекқорлықты, ғылымға құштарлық пен елге қызмет ету мұратын өмірлік ұстанымдарына айналдырып, білім мен ғылым саласында қоғам игілігіне қызмет етіп келе жатқан өнегелі әулеттің жалғасы болып отыр.

ҚУАТБЕКОВ НҰРЛАН ӘБДІМҰСАҰЛЫ

Қуатбеков Нұрлан Әбдімұсаұлы 1965 жылдың 7 қарашасында Ташкент қаласында дүниеге келген. 1989 жылы Ташкент автомобиль жол институтының күндізгі оқу бөлімін инженер-механик мамандығы

бо-йынша, 1996-1999 жылдары «Қайнар» университетін заңгер мамандығы бойынша бітірген. Техника ғылымдарының кандидаты, профессор, Ресей Жаратылыстану ғылымдары Академиясының профес-соры, Қазақстан Республикасы Ұлттық Инженерлік академиясының корреспондент мүшесі, Мақтаарал ауданының Құрметті азаматы.

Еңбек жолын 1989 жылы Шымкент қаласындағы «Трансагентство» автомобиль-көлік кәсіпорнында бастады. 1990-2006 жылдары ҚР ішкі істер саласында түрлі қызметтер атқарды. Полиция-майоры.

Қазіргі таңда Академик Ә.Қуатбеков атындағы Халықтар достығы университетінің президенті. Жас ұрпақтың бойына ұлттық сананы қалыптастырып, халқымыздың ғасырлар бойы жинақтап, уақыт тізгінінен өткен бай тәжірибелік қазынасын қолдап, Әбдімұса Мұратұлының салып кеткен сара жолын жалғап, өскелең ұрпақты салт-дәстүріміз бен әдет-ғұрпымызға сай тәрбиелеп, шәкірттерге саналы білім, сапалы тәрбие алуына толық жағдай қалыптастырып, әлеуметтік жағдайы төмен отбасы балаларына, мүмкіндігі шектеулі білім алушыларға қолдау көрсетіп, оқу төлемақысынан 30-100 пайыз аралығында жеңілдіктер беріп, Арыс қаласындағы Т.Тәжібаев атындағы отбасылық балалар үйіне демеушілік жасап отыр.

Басшылық қызметті ғылыммен қатар ұштастырған ғалым. 100 –ден аса ғылыми еңбектің авторы. Үздіксіз еткен еңбегі ескеріліп, «Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 20 жылдығы», «Облысқа сіңірген еңбегі үшін», «Төле би Әлібекұлы – 350 жыл», «Семей ядролық полигон 25 жыл», «Ерекше тәуекел бөлімшенің ардагері», «Милиция үшін қызмет. Кеңестік милицияға 100 жыл», «Қазақстан полициясына 25 жыл», «Жол полициясының құрметті ардагері», «Почетный гражданин Евразийского союза государств», Ресей Жаратылыстану Академиясының В.И.Вернадский атындағы «Отандық ғылымды дамытуға қосқан үлесі үшін», «Жергілікті әскери басқару органдарына 100 жыл» мерейтойлық медальдарымен, Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары

білім министрлігі «ҚР ғылымды дамытудағы сіңірген еңбегі үшін», Германиядағы Кеңес әскерінің тобымен Варшава келісім шарты әскерінің тобы «Ардагерлері» республикалық қоғамдық бірлестігінің «Ветеран» төсбелгілерімен, «Мерейлі отбасы» ұлттық конкурсының лауреаты атағымен марапатталған.

ҚУАТБЕКОВА РАБИҒА ӘБДІМҰСАҚЫЗЫ

Қуатбекова Рабиға Әбдімұсақызы 1968 жылы Шымкент қаласында дүниеге келген. 1991 жылы Алматы мемлекеттік медицина институты-ның «Емдеу ісі» мамандығын, 1999 жылы Қайнар университетінің «Заңгер» мамандығын, Қазақ-Өзбек инженерлік-гуманитарлық

«Педагогика және психология» мамандығын үздік дипломмен бітірген.

Медицина ғылымдарының докторы, профессор, ҚазҰЖҒА академигі, Арыс қаласының Құрметті азаматы, Қазақстан мәслихаттарының Құрметті депутаты. Ол еңбек жолын 1991 жылы «Фосфор» МСБ дәрігер-интерн, 1992 жылы дәрігер болып бастады. 1996-1998 жылдар аралығында Алматы қаласындағы Республикалық ана мен баланың денсаулығын қорғау ғылыми-зерттеу орталығында аспирантураның күндізгі бөлімінде білім алды. 1999 жылы медицина ғылымдарының кандидаты ғылыми дәрежесін қорғады. 1998 жылы «Қайнар» университеті «Құқықтық пәндер» кафедрасының меңгерушісі, 1999 жылы Оңтүстік Қазақстан Мемлекеттік медицина академиясы «Акушерлік гинекология» кафедрасының ассистенті, 2000 жылы «Ұнат» институтының Оңтүстік Қазақстан филиалының деканы, 2002 жылы Қазақ-Өзбек инженерлік-гуманитарлық университетінің оқу ісі жөніндегі проректоры қызметтерін атқарды. 2002-2005 жылдар аралығында Қарағанды мемлекеттік медицина академиясының докторанты, 2005 жылы докторлық диссертациясын қорғады.

2005 жылдан Академик Ә.Қуатбеков атындағы Халықтар достығы университетінің ректоры. Басшылық қызметпен ғылымды қатар алып жүрген ғалым. 200-ден астам ғылыми және ғылыми әдістемелік еңбектердің авторы.

Түркістан облыстық мәслихатының VI және VII шақырылымдарының депутаты болған. Халықтың қалаулысы ретінде көптеген игі істерді қолға алып, облыстың әлеуметтік-экономикалық дамуына зор үлес қосты. Өзі басқарып отырған оқу орнында жетім балаларға, мүгедек жастарға, үздік білім алушылар мен спортшыларға жеңілдікпен оқуға мүмкіндік жасап отыр.

Білім мен ғылымды дамытуда тынымсыз жасаған істерінің нәтижесінде бірнеше мемлекеттік марапаттарды иеленді. Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 20 маусымындағы Жарлығы бойынша «Астана 20 жыл» мерекелік медалінің, «Қазақстан Тәуелсіздігіне 30 жыл» мерекелік медалінің (2021 ж. 02 желтоқсандағы ҚР Президентінің Жарлығы), Қазақстан

Республикасының Президентінің Құрмет грамотасының, «Қазақстан Конституциясына 25 жыл» мерекелік медалінің, «Нұр Отан» партиясының ұсынысымен Қазақстан Республикасы Президентінің 2020 жылғы 3 шілдедегі Жарлығы бойынша «Қазақстан халқы Ассамблеясына 25 жыл» мерекелік медалінің, «Білім беру ісінің үздігі» медалінің, «Халық құрметі» төсбелгісінің, «Ы.Алтынсарин» төсбелгісінің, «Үздік ректор» номинациясының жеңімпазы, «Шардара ауданына 55 жыл» мерекелік төсбелгісінің, Қазақстан мәслихаттарына 25-жыл мерекелік медалінің, «Облысқа сіңірген еңбегі үшін» медалінің, «Үздік депутат» төсбелгісінің, «Үздік іскер әйел» төсбелгісінің, «Ақ жол» Демократиялық партиясының Президиумы және ҚР Ұлттық индустриялды палатасының Басқармасы атынан «Еңбегім еліме» құрмет белгісінің, 2022-«Арыс қаласының Құрметті азаматы» атағының, Алты Алаштың Ақыны-Майлықожа Сұлтанқожаұлының 185 жылдығына орай мерекелік төсбелгісінің, 2023-«Қазақстан мәслихаттарының Құрметті депутаты» атағының, Қазақстан Республикасы Жоғары оқу орындары қауымдастығының «Ахмет Байтұрсынұлы» атындағы төсбелгісінің, «Мәслихатқа 30 жыл» мерекелік төсбелгісінің, ҚР ҒжЖБМ-нің «Қазақстан Республикасының Ғылымын дамытуға сіңірген еңбегі үшін» төсбелгісінің иегері.

ҚУАТБЕКОВА РОЗА ӘБДІМҰСАҚЫЗЫ

Қуатбекова Роза Әбдімұсақызы 1967 жылдың 2 ақпанында Шымкент қаласында дүниеге келген. 1989 жылы Жамбыл жеңіл және тамақ өнеркәсібі техникалық институты Алматы филиалының «Қоғамдық тамақтандырудың технологиясы мен ұйымдас-тырылуы» мамандығын, 1996 жылы «Қайнар» университетінің

«Халықаралық экономикалық қатынастар» мамандығын, 2016 жылы Қазақстан инженерлік-педагогикалық Халықтар достығы университетінің «Педагогика және психология» мамандығын бітірген. Химия ғылымдарының докторы, профессор.

Еңбек жолын Алматы облысындағы Қоғамдық тамақтану бірлестігінде инженер-технолог болып бастады, 1992 жылы Алматы мемлекеттік медициналық институтының қоғамдық тамақтану бөлімінде инженер-технолог, 1994 жылы «STIMUL» ЖШС-есепші қызметтерін атқарды.

1997-2000 жылдары «УНАТ» университетінде әдіскер, 2003 жылы Қазақ-Өзбек инженерлі-гуманитарлық университетінің инженерлік-гуманитарлық факультет деканы, 2005-2016 жылдары Алматы қаласындағы Қазақстан Халықтар достығы университеті өкілдігінің директоры, 2016 жылы Қазақстан инженерлі-педагогикалық Халықтар достығы университетінің стратегиялық дамыту және әкімшілік мәселелер жөніндегі проректоры, «Достық» колледжінің директоры қызметін атқарды.

2016 жылы Ташкент химия-технология институтындағы Ғылыми кеңестің ұсынысы негізінде химия ғылымдарының докторы ғылыми дәрежесін алды.

Қазіргі таңда «Достық» колледжінің директоры, академик Ә.Қуатбеков атындағы Халықтар достығы университеті ректорының кеңесшісі қызметін атқарады.

Ғылым мен педагогикалық қызметті қатар алып жүрген басшы. 100-ден астам ғылыми және ғылыми-әдістемелік еңбектердің авторы.

Академик Ә.Қуатбеков атындағы Халықтар достығы университетіне қарасты «Достық» колледжі 2005 жылы Түркістан қаласындағы Қазақстан Халықтар достығы инженерлік-педагогикалық университетінің негізінде құрылды.

2015 жылы Академик Ә.Қуатбеков атындағы Халықтар достығы университетінің үшінші корпус ғимараты Шымкент қаласындағы колледждің көшірілуіне байланысты өз қызметін 2016-2017 оқу жылында Сайрам қаласында бастады.

2016-2017жылдары колледж директоры қызметін А.И.Кенжегулов атқарған болса, 2017-оқу жылынан бастап колледж директоры қызметін х.ғ.д., профессор Қуатбекова Роза Әбдімұсақызы атқарып келеді. Осы жылы «Дене тәрбиесі», «Кәсіптік оқыту», «Бастауыш сыныптарды оқыту», «қазақ тілі және әдебиеті» білім беру бағдарламалары ашылды.

Қазіргі таңда колледждің алдына қойған мақсаты студенттерге сапалы білім, саналы тәрбие беру. Колледж ғимаратында заманауи үлгіде жабдықталған спорт залы және ашық спорт алаңы, 14 оқу аудиториясы, 2 зертхана, 2 лингафон кабинеті, 2 компьютер класы, 1 мәжіліс залы, 1 шеберхана студенттер игілігі үшін қызмет атқарады. Ғылымның биік шыңын бағындырған докторлар, ғылым кандидаттары, магистрлер, жоғары санаттағы оқытушылар дәріс береді. Ғимараттың жалпы ауданы 1900 шаршы метр. Электроника, Электрик, ITтехнология, Физика, Ақпараттық коммуникация лабораториялары толық жабдықталған, қазіргі таңда студенттер игілігі үшін қызмет көрсетуде. Химиялық ғылыми-зерттеу лабораториясы, колледж жанынан «Гүлсалтанат» балабақшасы, қыздарға арналған тігін цехы іске қосылған.

ҚУАТБЕКОВА РАЙХАН ТҮРСЫМАТҚЫЗЫ

Қуатбекова Райхан Тұрсыматқызы 1966 жылы 22 қарашада дүниеге келген. Отыз жылдан астам тәжірибесі бар жоғары деңгейдегі білім майталманы. Шымкент қаласының тұрғыны болғандықтан, Райхан Тұрсыматқызы Түркістан қаласында тұңғыш «Керемет» бастауыш мектеп-балабақша кешенін ашып, жергілікті тұрғындарды жұмыспен қамтыды. Түркістан қаласында ұзартылған күн тобын қарастыратын бастауыш мектеп

ашумен қатар, аз қамтылған отбасыларға көмек көрсетіп, қайырымдылық шараларына бүгінге дейін атсалысуда. Бүгінгі таңда кешенді бастауыш мектеп-балабақшада оқытушылар мен оқушыларға барлық жағдай жасалған, кабинеттер балаларға қажетті заманауи құрал-жабдықтармен жабдықталған.

«Керемет» кешенінің әрбір ұстазы кез келген шәкіртін парасатты, саналы азамат етіп тәрбиелеуді парыз санайды. Мұндағы мектеп директоры Райхан Тұрсыматқызы бастаған педагогикалық қауым озық тәжірибені жетілдіріп, оқу-тәрбие үрдісіне жаңа әдіс-тәсілдерді, оқytудың жаңа технологияларын енгізіп, оқушылардың жан-жақты дамуын қамтамасыз етуде.

Оқушылардың білімге деген сүйіспеншілігін ояту үшін тиімді әдіс-тәсілдерді қолданып, балаларды өз қабілеттерін пайдалана білуге үйретеді, осы мектеп қабырғасында үлкен рөл атқарады. Мектеп мұғалімдері өз мектебінде өткізген қалалық іс-шараларда, қалалық инновациялық семинарда өз біліктіліктерін дәлелдеп, тәжірибелерімен бөлісті. Мектеп басшысы Райхан Тұрсыматқызы 1987-1993 жылдары Ташкент мемлекеттік медицина институтын бітірген. 1993-1998 жылдар аралығында институтта «Акушерия» пәнінің мұғалімі болып жұмыс істеп, оны ойдағыдай бітірді. 1999 жылдан бастап Қазақстан Республикасы Жетісай қаласының медициналық колледжінің біліктілікті арттыру бөліміне әдіскер және «Акушерлік ісі» пәнінің оқытушысы болып қабылданып, 2007 жылы өз қалауы бойынша жұмыстан босатылды. 2007 жылдың қаңтар айынан бастап Қазақстан халықтар достығы университетінің «Химия және биология» кафедрасына «Акушерлік» кафедрасының оқытушысы болып жұмысқа қабылданды. Осында университетте жұмыс істей жүріп «Бастауыш сынып мұғалімі» мамандығы бойынша қосымша білім алды. 2017 жылы Райхан Қуатбекова Түркістан қаласында бастауыш мектеп кешені – «Керемет» балабақшасын ашып, ресми түрде кешен директоры болып тағайындалды.

«Білімнің негізі – бастауыш мектеп. Бастауыш сыныптағы білім деңгейіне ерекше көзқараспен, тың идеялармен күрделі бастауыш

мектебіміз-балабақшамыз құрылды. Бұл кешеннің мемлекеттік мектептен ерекшелігі – ұзартылған күн тобының жұмысы», -дейді ол.

Бүкіл кәсіби ұстаздар ұжымының жетекшілігі мен нәтижелі еңбегінің арқасында жыл өткен сайын бастауыш мектептің деңгейі жоғары деңгейге көтеріліп келеді. Райхан Турсиматқызы мектепті дамыту барысында білім беру мазмұнын жаңарту арқылы оқушылардың білім алуын жетілдіру, мұғалімдерге тұрақты әдістемелік көмек көрсету, қолдау көрсету, тәжірибені жалпылау, жүйелеу, насихаттау, бағалау сияқты маңызды мақсат қойды.

Райхан Қуатбекова бұрыннан халық арасында құрметке, әріптестерінің сеніміне ие болды, оның мыңдаған шәкірттері бар. Осы бір ғажайып әйелдің Қазақстанның дамуы, білімді ұлт болып қалыптасуы жолындағы жемісті еңбегі мемлекеттік органдар мен азаматтық сектор тарапынан түрлі марапаттар мен жоғары бағаланды.

Райхан Тұрсиматқызының мынадай марапаттары бар: 2018 жылы Түркі әлемінің рухани астанасы Түркістан қаласы облыс орталығы болғандықтан, қаланың гүлденуі мен дамуы жолындағы қоғамдық жұмыстарға белсене атсалысып, жеке үлес қосқаны үшін «Нұр Отан» партиясы қалалық филиалы төрағасының Алғыс хаты, 2020 жылы Астана қаласы Білім министрлігі жанындағы «Білім өркениеті» инновациялық-зерттеу орталығынан «Үздік ұстаз» төс белгісі, 2021 жылы Астана қаласы Білім министрлігі жанындағы «Білім өркениеті» инновациялық ғылыми-зерттеу орталығынан «Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігіне 30 жыл» төсбелгісі және куәлігі, 2021 жылы «Білім шыны» қоғамдық бірлестігінен «Тәуелсіз Қазақстанның құрметті ұстазы» төсбелгісі және куәлігі. Есімі үлкен әріппен жазылатын ұстаздардың бірі – Қуатбекова Райхан Тұрсиматқызы. «Керемет» бастауыш мектеп-балабақша кешенінің директоры, «Білім беру ісінің қайраткері» төсбелгісі, «Үздік педагог» төсбелгісі, «ҚР Тәуелсіздігіне – 30 жыл» төсбелгісі, «Тәуелсіз Қазақстанның құрметті педагогы» төсбелгісі, «ҚР Құрметті азаматы» төсбелгісі, ҚР Еңбек сіңірген қызметкері

төсбелгісінің иегері болып табылады. Оңтүстік тұрғыны Райхан Тұрсиматқызы өңірдегі білім беру саласының дамуына сүбелі үлес қосып отырған басшы. Ол еліміздің жас ұрпағын тәрбиелеу және оқыту жолында аянбай еңбек етуде.

ҚУАТБЕКОВА РАЙХАН НУРЛАНҚЫЗЫ

Қуатбекова Райхан Нурлановна 1991 жылдың 6- қарашасында Шымкент қаласында дүниеге келген. Ол 2009-2013 жылдар аралығында Астана қаласындағы С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университетінде «Есеп және аудит» мамандығы бойынша білім алған. 2013-2015 жылдар аралығында Қазақстан инженерлі-педагогикалық Халықтар достығы университетінде 6М04110-«Экономика» мамандығы бойынша білім алып, «Экономика магистрі» академиялық дәрежесін алды. 2016-2018 жылдар аралығында М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университетінде «Бухгалтерлік есеп» мамандығы бойынша, 2020 – 2022 жылдар аралығында Академик Ә. Қуатбеков атындағы Халықтар достығы университетінде «Педагогика және психология» мамандығы бойынша білім алған. Қазіргі таңда М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік

университетінде 8D04110-Экономика білім беру бағдарламасы бойынша докторантурада білім алуда.

Жас ғалымдардың ғылыммен айналысуы – қоғамның болашағын айқындайтын маңызды факторлардың бірі. Ғылым – тек білім мен зерттеу ғана емес, ол жаңалық ашуға, өз саласын тереңірек түсінуге деген ұмтылыс. Сондықтан жас буынның ғылымға қызығушылығы мен белсенділігі кез келген елдің даму деңгейіне тікелей әсер етеді.

Сонымен қатар, ғылыммен айналысу үшін тек білім ғана емес, табандылық пен қызығушылық қажет. Жас ғалымдар өз мақсаттарына жету жолында үздіксіз ізденіп, жаңа нәрселерді үйренуде. Райхан Нурлановна ғылыми мақалалар жазып, халықаралық және республикалық конференцияларға қатысу арқылы өз зерттеулерін жариялап келеді.

Қуатбекова Райхан Нурлановнаның ғылыми-зерттеу жұмыстары экономика саласының дамуына зор үлес қосады. Оның еңбектері тек теориялық тұрғыдан ғана емес, практикалық жағынан да маңызды. Осындай жас ғалымдардың арқасында еліміздің ғылымы мен білім беру жүйесі жаңа деңгейге көтерілуде.

ҚУАТБЕКОВ АСХАТ

Қуатбеков Асхат 1993 жылы 23 – наурызда дүниеге келген. Ол 2010 жылы Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетіне 5B05100-Мемлекеттік және жергілікті басқару мамандығы бойынша оқуға қабылданып, 2014 жылы Еуразия ұлттық университетін осы мамандық бойынша бітірді. 2014 жылы Қазақстан экономика, қаржы және халықаралық сауда университетінің 6M050700 – Менеджмент мамандығы бойынша магистратураға түсті. 2013 жылы Алматы қаласы Жетісу

ауданы әкімдігінде, 2014 жылы Қазақстан Республикасы Мемлекеттік қызмет істері агенттігінде өндірістік тәжірибеден өтті. 2016 жылы магистратураны бітіріп, Қазақстан – инженерлі педагогикалық Халықтар достығы университетінде «Ғылым және халықаралық қатынастар» бөлімінің бас маманы, 2017 жылы ректордың әкімшілік мәселелер жөніндегі көмекшісі қызметтерін атқарған. 2018 - 2021 жылдар аралығында Академик Ә.Қуатбеков атындағы Халықтар достығы университеті 8D01110 – Педагогика және психология білім беру бағдарламасы бойынша докторантурада білім алған. Докторантураны бітірген соң 2021 жылдан бастап, Oscar лингвистикалық мектебінің директоры қызметін атқарды. Ол 2023 жылдың 30-маусым күні Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университетінде «Болашақ білім беру менеджерінің медиа құзыреттілігін қалыптастыруды психологиялық-педагогикалық қолдау» тақырыбында 8D01110-Педагогика және психология философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін сәтті қорғады. Қазіргі таңда Халықаралық рецензияланатын журналдарда 5 ғылыми мақаласы, Қазақстан Республикасы, Ғылым комитетінің тізбесіне енген басылымдарда 6 мақаласы, ғылыми конференцияларда 50-дан астам ғылыми мақалалары жарық көрген. Сонымен қатар 3 авторлық куәліктің, 3 оқулық пен әдістемелік құралдардың авторы.

Қуатбеков Асхат – үнемі ізденісте жүретін жас ғалым. Ол тек дайын ақпаратты қабылдап қана қоймай, оны талдап, жаңа идеяларын ұсынып, тәжірибеден өткізуде. Оның басты ерекшелігі – жаңашыл ойлауы мен еңбекқорлығы.

Жаңашыл ойлау мен еңбекқорлықтың үйлесімі жас ғалымды биікке жетелері анық. Жаңашыл идеялар еңбекқорлық арқылы өмірге келеді, ал еңбекқорлық тек жаңашыл ойлаумен толыққан жағдайда ғана нақты нәтижеге жеткізеді. Осы қасиеттерді бойына жинаған ол жас болса да ғылыми ортада өз орнын тапқан, жаңа жобалар мен ғылыми тұжырымдамаларын жүзеге асыруда.

Оның шығармашылық ойлауы мен табанды еңбегі – ғылымдағы жетістікке жетудің басты кілті болып табылады. Әр

адамның өмір жолындағы ұстазының орны ерекше. Оның алғашқы ұстазы, өмірге деген көзқарасын қалыптастыратын тұлға – атасы Әбдімұса Мұратұлы. Атасының жолын қуып, оның ісін жалғастыру – үлкен жауапкершілік пен зор мақтаныш.

Ата жолын қуған немере ғылымға келу арқылы тек мамандық таңдаумен шектелмей, ол – ұрпақтар сабақтастығын жалғастыруда. Асхат атасының жолын үлгі тұтып, одан әрі дамытуға ұмтылуда. Ол кішкентай кезінен атасы Әбдімұса Мұратұлынан ғылымның мәнін түсініп, ізденіске бейім болып өскен.

Ата жолын қуған перзенттің ғылымдағы ізденісі – тек жеке жетістік емес, тұтас әулеттің, тіпті қоғамның жетістігі. Бұл – дәстүр мен жаңашылдықтың үйлесуі, білім мен еңбектің жемісі.

Қуатбеков Асхаттай жастар еліміздің ғылымын дамытып, болашаққа нық қадам жасауына үлес қосады.

ӘБДІМҰСА ЖҰЛДЫЗ НҰРЛАНҚЫЗЫ

Әбдімұса Жұлдыз Нұрланқызы 1994 жылы 5 қазанда Шымкент қаласында дүниеге келді. 2011 – 2015 жылдар аралығында М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университетінде Мемлекеттік және жергілікті басқару мамандығы бойынша білім алған. 2015-2017 жылдар аралығында Академик Ә.Қуатбеков атындағы Халықтар достығы университетінде 6M050600 Экономика мамандығы бойынша магистратурада, 2018-2021 жылдары 6D010300 «Педагогика және психология» білім беру

бағдарламасының докторантурасында білім алды. Ол Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университетінде «ЖОО студенттерінің эмоционалды жағдайын психологиялық-педагогикалық бағалау» тақырыбында 8D01110-Педагогика және психология философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін сәтті қорғады. Қазіргі таңда «Педагогика және психология» кафедрасында қызмет атқарады. Халықаралық рецензияланатын журналдарда 5 ғылыми мақаласы, Қазақстан Республикасы, Ғылым комитетінің тізбесіне енген басылымдарда 6 мақаласы, ғылыми конференцияларда 50-дан астам ғылыми мақалалары жарық көрген. Сонымен қатар 3 авторлық куәліктің, 3 оқулық пен әдістемелік құралдардың авторы.

Білім мен ғылымды қатар алып жүру оңай іс емес. Жұлдыз Нұрланқызы бір жағынан білім алушыларға дәріс жүргізсе, екінші жағынан ғылыми жобалармен айналысуда. Бұл жолда уақытты дұрыс жоспарлау, табандылық пен төзімділік аса маңызды. Кейде қиындықтар кездескенімен, ол өз мақсатына жету үшін бар күшін салуда.

Жұлдыз Нұрланқызының мақсаты – халықаралық жобаларға қатысып, өз зерттеулерінің нәтижесін әлемдік деңгейде танытып, атасы Әбдімұса Мұратұлындай әлем мойындаған академик болу.

Ол болашақта өз мақсатына жету арқылы ел ғылымының дамуына да үлкен үлес қосады.

ӘБДІМҰСА ҚҰДАЙБЕРГЕН НҰРЛАНҰЛЫ

Әбдімұса Құдайберген Нұрланұлы 2005 жылы дүниеге келді. 2022 жылы Алматы қаласындағы Алматы менеджмент университетінің Менеджмент білім беру бағдарламасына оқуға түсіп, 2024 жылдан бастап оқуын Академик Ә.Қуатбеков атындағы Халықтар достығы университетінің Менеджмент білім беру бағдарламасында жалғастыруда.

Ата мен немере арасындағы махаббат – ең таза, ең шынайы сезімдердің бірі. Бұл байланыс тек туыстық қатынас емес, ол – ұрпақтар сабақтастығы, өмірлік тәжірибе мен мейірімнің үндестігі екендігін Әбдімұса

Мұратұлы өзінің ісімен дәлелдеген ата. Ол немерелерін ерекше сезіммен жақсы көріп, олар үшін барлығын үйретіп, қолдарынан жетектеп, қасына ертіп жүріп көрсетіп, өмірдің ақ пен қарасын ажырата білуді үйретті. Әр немере дүниеге келгенде өмірімнің жалғасы, үмітім мен ізімді жалғар ұрпақтарым деп қуанды. Құдайберген дүниеге келгендегі қуанышында шек болмады. Себебі, атадан балаға, баладан немереге берілетін ізгі жолын жалғаушы, қамшы ұстары дүниеге келді. Оның есімі «Құдай берген», яғни Алла тағаланың берген сыйы деген мағынаны білдіреді. Ол немересіне бар мейірімін төгіп, еркелетіп, ақылын айтып, өмірдің мәнін үйретіп өсірді. Немересін ештеңеге қарамай жақсы көрді, ал немересі Құдайберген атасына шексіз сеніммен, таза көңілмен қарап, еркелеп жүретін. 2018 жылдың күрең күзінде атасынан мәңгілікке айырылып қалды. Бұл қайғы оған оңай тимеді. Амал жоқ. Өмір жалғасады. Атасы екеуінің арасындағы әрбір әңгіме, әрбір күлкі ұмытылмас естелікке айналды. Қазіргі таңда атасы негізін қалаған оқу орнының білім алушысы. Атасының бойындағы ең асыл қасиетті бойына жинап өскен, болашағынан үлкен үміт күтуге болатын Құдайберген Нұрланұлы ер жетіп, әкесінің тәрбиесімен өсіп, түске дейін сабақта, түстен кейін университеттің Платонус бөлімінде қызмет етуде.

МАЗМҰНЫ

1. АЛҒЫ СӨЗ	3
2. ӘБДІМҰСА МҰРАТҰЛЫНЫҢ ТУҒАН ЖЕРІ	6
3. ТЕКТІЛІК АТА-БАБАМНАН БАСТАУ АЛҒАН	10
4. ӨМІР ЖОЛЫ МЕН ҚЫЗМЕТІ.....	13
5. БАЛАЛЫҚ ШАҒЫНЫҢ ШУАҚТЫ КҮНДЕРІ ӨТКЕН АУЫЛ	18
6. ОТБАСЫ ТӘРБИЕСІ	24
7. МҰРАТ ҚУАТБЕКҰЛЫНЫҢ ӨМІРДЕРЕГІ	30
8. ӘКЕМНІҢ АҚ БАТАСЫ – АСҚАР ШЫҒҒА ЖЕТЕЛЕР КҮШ	32
9. АНА ТІЛЕГІ – БОЛАШАҒЫМНЫҢ БАҒДАРЫ	35
10. ЖАНЫМНЫҢ ЖАЛАУЫ БОЛҒАН СЫҒАРЫМ	38
11. ҚУАТБЕКОВА КӘРАМАТ ПЕРДЕШҚЫЗЫ	42
12. ҰРПАҚҚА ҚАЛҒАН ІЗ	44

13. ҰЛТҚА АРНАЛҒАН ҒҰМЫР	46
14. САПАЛЫ БІЛІМ – САНАЛЫ ТӘРБИЕ НЕГІЗІ	49
15. БІЛІМІ МЕН ҒЫЛЫМЫ ДАМЫҒАН ОҚУ ОРНЫН ҚАЛЫПТАСТЫРДЫҚ	51
16. Ә.М.ҚУАТБЕКОВТІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТІ	59
17. МЕМЛЕКЕТТІК ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДАҒЫ БАСҚАРУШЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТІ	61
18. ОҚУ ОРНЫН АШУ, ҚАЛЫПТАСТЫРУ, БАСҚАРУ КЕЗЕҢДЕРІ	63
19. ҚАЙЫРЫМДЫЛЫҚ БАСТАУЫ ЖӘНЕ РУХАНИ НЕГІЗДЕРІ	67
20. БІЛІМДІ ЖАСТАРҒА КӨРСЕТКЕН ҚАМҚОРЛЫҒЫ...	71
21. ӘЛЕУМЕТТІК ОСАЛ ТОПТАРҒА ЖӘНЕ МҰХТАЖ ЖАНДАРҒА ЖАСАҒАН КӨМЕГІ	74
22. ТАҒДЫР ТОҒЫСТЫРҒАН ТАҒЫЛЫМДЫ ҚАМҚОРЛЫҚ	76
23. ӘБДІМҰСА МҰРАТҰЛЫ ҚУАТБЕКОВ – АРЫС ҚАЛАСЫНЫҢ АРДАҚТЫ ПЕРЗЕНТІ	78
24. ТУҒАН ЖЕРГЕ ТАҒЗЫМ – ИМАНДЫЛЫҚҚА БАСТАР ЖОЛ	80
25. ҚУАТБЕКОВ ӘБДІМҰСА МҰРАТҰЛЫ – «САНАЛЫ ҰРПАҚ», «АДАЛ АЗАМАТ» ҚАЛЫПТАСТЫРҒАН ТҰЛҒА, ҮЛКЕН ЖҮРЕКТІ МЕЦЕНАТ	82
26. ӘБДІМҰСА МҰРАТҰЛЫ ҚУАТБЕКОВ – ҰРПАҚТАР	
27. САБАҚТАСТЫҒЫНЫҢ РУХАНИ ДІҢГЕГІ	85
28. ҚУАТБЕКОВ НҰРЛАН ӘБДІМҰСАҰЛЫ.....	87
29. ҚУАТБЕКОВА РАБИҒА ӘБДІМҰСАҚЫЗЫ	89
30. ҚУАТБЕКОВА РОЗА ӘБДІМҰСАҚЫЗЫ	91
31. ҚУАТБЕКОВА РАЙХАН ТУРСЫМАТҚЫЗЫ	93
32. ҚУАТБЕКОВА РАЙХАН НҰРЛАНҚЫЗЫ	96
33. ҚУАТБЕКОВ АСХАТ	97
34. ӘБДІМҰСА ЖҰЛДЫЗ НҰРЛАНҚЫЗЫ	99
35. ӘБДІМҰСА ҚҰДАЙБЕРГЕН НҰРЛАНҰЛЫ	100

Н.Қуатбеков, Р.Қуатбекова,Р.Қуатбекова

БІЛІМ МЕН ІЗГІЛІК ЖОЛЫНДАҒЫ ҒҰМЫР

Жауапты редакторы: Қайырбекова Ұлбосын Серікқызы

Редакторы: Құлымбетова Саламат Пердешқызы

Техникалық редакторы: Қайыпбекова Қарлығаш Әбдрашқызы

Басуға 25.06.2026 жылы қол қойылды.

Қаріп түрі «Times New Roman»

Көлемі 6,5 шартты баспа табақ. Таралымы 1000 дана.

«Әлем» баспаханасы. Тапсырыс №2010.

Шымкент қаласы, Ғ.Іляев көшесі, 7

+ 7 702 331 44 37, +7 776 331 44 37

Email: alembaspasy@mail.ru